

Regeringens proposition

2004/05:163

Ny vallag

Prop.
2004/05:163

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 26 maj 2005

Göran Persson

Bosse Ringholm
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att vallagen (1997:157) ersätts av en ny lag, som samlat och mer lättillgängligt och pedagogiskt än den gamla lagen reglerar hela valförfarandet.

Den nya lagen innebär bl.a. att det lokala ansvaret för genomförande av val samlas hos kommunerna. Motsvarande ekonomiska resurser överförs till kommunerna från staten. Vidare permanentas rätten att brevrösta för väljare som befinner sig utomlands. Möjligheterna att rösta genom bud utvidgas. Samtidigt stärks säkerheten vid röstning, såväl då röstning sker genom bud som då väljarna röstar själva. Därigenom motverkas valfusk och stärks förtroendet för valsystemet. Kraven skärps på kommunerna att ordna vallokaler och röstningslokaler som är tillgängliga för funktionshindrade väljare.

I övrigt innebär den nya lagen i huvudsak redaktionella ändringar.

Utöver ny vallag föreslås följdändringar i ett antal lagar. Vidare föreslås att två lagar från år 1994 med anledning av Sveriges medlemskap i EU upphävs. Detsamma gäller lagen om folkomröstningen år 2003 om införande av euron.

Den nya vallagen och övriga lagförslag föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	5
2	Lagtext.....	6
2.1	Förslag till vallag	6
2.2	Förslag till lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369).....	43
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting	48
2.4	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)...	50
2.5	Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900).....	52
2.6	Förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433).....	54
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.....	57
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet	58
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar	59
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice.....	61
2.11	Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:1064) om folkomröstning om EU-medlemskap.....	62
2.12	Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:1650) om riksdagens val av företrädare för Sverige i Europaparlamentet	63
2.13	Förslag till lag om upphävande av lagen (2003:83) om folkomröstning om införande av euron	64
3	Ärendet och dess beredning.....	65
4	En ny vallag.....	66
4.1	Bakgrund.....	66
4.2	Överväganden	67
5	Det lokala ansvaret för val.....	68
6	Tillgängligheten till vallokaler och röstningslokaler.....	71
7	Öppethållande i vallokaler.....	73
8	Identitetskontroll vid röstmottagning	74
9	Budröstning	76
10	Brevröstning	79

11	Valsedlar.....	80
11.1	Beställning av valsedlar.....	80
11.2	Rätten till fria valsedlar.....	81
11.3	Utformningen av valsedlar.....	81
11.4	Väljarnas tillgång till valsedlar i vallokaler och röstningslokaler.....	83
12	Proportionaliteten vid val till kommunfullmäktige.....	84
13	Offentliga valförberedelser.....	85
13.1.1	Bakgrund.....	85
13.1.2	Överväganden.....	86
14	Elektroniska röstningsförfaranden.....	87
15	Övriga frågor.....	88
15.1	Genomförande av extra val till riksdagen.....	88
15.1.1	Bakgrund.....	88
15.1.2	Överväganden.....	89
15.2	Villkor för registrering av partibeteckning.....	91
15.3	Rätten att kandidera i flera valkretsar vid riksdagsvalet...92	
15.4	Utseende av ersättare.....	93
15.5	Skydd mot ofrivillig kandidatur.....	94
15.6	Sambandet mellan fastighetsindelningen och indelningen i valdistrikt.....	95
15.7	Utlandssvenskars upptagande i röstlängd.....	96
15.8	Förstärkt skydd för valhemligheten.....	98
15.9	Vem skall lägga ned valkuvert i valurnan?.....	100
15.10	Ångerröstning.....	100
15.11	Överklagande m.m.....	101
15.12	Åtgärder för ökat valdeltagande.....	104
16	Ikraftträdande.....	105
17	Kostnader.....	105
18	Författningskommentar.....	107
18.1	Förslaget till ny vallag.....	107
18.2	Förslaget till lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369).....	137
18.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:411) om ändring i Sveriges indelning i kommuner i och landsting.....	137
18.4	Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	137
18.5	Förslaget till lag om ändring i kommunallagen (1991:900).....	138
18.6	Förslaget till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433).....	138
18.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.....	138
18.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet.....	138

		Prop. 2004/05:163
18.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar	139
18.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice	139
18.11	Förslaget till lag om upphävande av lagen (1994:1064) om folkomröstning om EU-medlemskap	139
18.12	Förslaget till lag om upphävande av lagen (1994:1650) om riksdagens val av företrädare för Sverige i Europaparlamentet	139
18.13	Förslaget till lag om upphävande av lagen (2003:83) om folkomröstning om införande av euron	139
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Ny vallag (SOU 2004:111)	140
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	148
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	195
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 maj 2005	196
	Rättsdatablad	197

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. vallag,
2. lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369),
3. lag om ändring i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting,
4. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
5. lag om ändring i kommunallagen (1991:900),
6. lag om ändring i sametingslagen (1992:1433),
7. lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar,
8. lag om ändring i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet,
9. lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar,
10. lag om ändring i lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice,
11. lag om upphävande av lagen (1994:1064) om folkomröstning om EU-medlemskap,
12. lag om upphävande av lagen (1994:1650) om riksdagens val av företrädare för Sverige i Europaparlamentet,
13. lag om upphävande av lagen (2003:83) om folkomröstning om införande av euron.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till vallag

Härigenom föreskrivs följande.

AVDELNING I. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser om genomförande av val till riksdagen, landstings- och kommunfullmäktige samt Europaparlamentet.

Vissa grundläggande bestämmelser om val finns i regeringsformen och kommunallagen (1991:900).

Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande.

AVDELNING I. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap. – Inledande bestämmelser

2 kap. – Partier och kandidater

3 kap. – Valmyndigheter m.m.

4 kap. – Valkretsar och valdistrikt m.m.

5 kap. – Röstlängder och röstkort

6 kap. – Valsedlar och kuvert

AVDELNING II. GENOMFÖRANDE AV VAL

7 kap. – Allmänna bestämmelser om röstning

8 kap. – Allmänna bestämmelser om röstmottagning

9 kap. – Röstmottagning i vallokal

10 kap. – Röstmottagning i röstningslokal

AVDELNING III. RÄKNING AV RÖSTER

11 kap. – Preliminär rösträkning i vallokal

12 kap. – Valnämndens rösträkning

13 kap. – Slutlig rösträkning

AVDELNING IV. FÖRDELNING AV MANDAT

14 kap. – Fördelning av mandat

AVDELNING V. AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

15 kap. – Överklagande

När val skall hållas

2 § Val skall alltid hållas på en söndag.

3 § Ordinarie val till riksdagen samt ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige skall hållas samma dag. Valdag skall vara den tredje

söndagen i september. Val till Europaparlamentet skall hållas i juni vart femte år.

Vid omval till riksdagen bestämmer regeringen vilken dag som skall vara valdag. Vid omval till landstings- eller kommunfullmäktige bestämmer den centrala valmyndigheten, efter samråd med länsstyrelsen, vilken dag som skall vara valdag.

Vid extra val enligt 3 kap. 4 § regeringsformen bestämmer regeringen vilken dag som skall vara valdag.

Vid extra val enligt 6 kap. 3 § regeringsformen bestämmer riksdagens talman, efter samråd med den centrala valmyndigheten, vilken dag som skall vara valdag.

Särskilda bestämmelser om val till Europaparlamentet¹

4 § Den som har rösträtt vid val till riksdagen har rösträtt också vid val till Europaparlamentet.

Medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) som har rösträtt vid val till landstings- och kommunfullmäktige och som vid val till Europaparlamentet inte röstar i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen, har rösträtt vid ett sådant val i Sverige.

5 § Valbar till Europaparlamentet är var och en som har rösträtt enligt 4 §. Unionsmedborgare är dock valbara endast under den ytterligare förutsättningen att de enligt 2 kap. 11 § visar att de i sitt hemland inte förlorat sin valbarhet vid val till Europaparlamentet.

6 § Ett uppdrag som ledamot av Europaparlamentet är inte förenligt med att vara

1. ledamot av ett nationellt parlament,
2. ledamot av regeringen i en medlemsstat,
3. ledamot av Europeiska gemenskapernas kommission,
4. domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska gemenskapernas domstol eller förstainstansrätt,
5. ledamot av Europeiska centralbankens direktion,
6. ledamot av Europeiska revisionsrätten,
7. EU-ombudsman,
8. medlem av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen,
9. medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgift,
10. styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska investeringsbanken, eller
11. tjänsteman eller annan anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller i organ som är knutna till dem eller i Europeiska centralbanken.

¹ Jfr EGT L 278, 8.10.1976, s. 5 (Celex 41976X1008(01)), EGT L 329, 30.12.1993, s. 34 (Celex 31993L0109) och EGT L 283, 21.10.2002, s. 1 (Celex 32002D0772).

Registrering av partibeteckning

1 § Ett parti som vill registrera sin beteckning skall skriftligen anmäla detta hos den centrala valmyndigheten. Om anmälan görs senast den sista februari det år val skall hållas, gäller registreringen från och med det valet.

Om det är fråga om ett annat slag av val än ordinarie val till riksdagen, ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige eller val till Europaparlamentet, skall en anmälan i stället göras senast en vecka efter det att beslutet om valdag har meddelats för att registreringen skall gälla från och med det valet.

2 § Av en anmälan skall det framgå vilket slag av val den gäller. Om den avser val till landstings- eller kommunfullmäktige, skall det framgå vilket landsting eller vilken kommun den gäller.

Tillsammans med en anmälan skall partiet lämna förklaringar enligt 4 § eller ett intyg om att sådana förklaringar har visats upp för notarius publicus.

3 § En partibeteckning skall registreras om följande villkor är uppfyll-
da:

1. Partibeteckningen skall bestå av eller innehålla ord.
2. Om ett parti inte redan är representerat i den beslutande församling som anmälan gäller, skall denna ha ett dokumenterat stöd av minst
  - a) för val till riksdagen: 1 500 personer som har rösträtt i hela landet,
  - b) för val till landstings- eller kommunfullmäktige: 100 respektive 50 personer som har rösträtt i det landsting eller den kommun som anmälan gäller,
  - c) för val till Europaparlamentet: 1 500 personer som har rösträtt i hela landet.
3. Partibeteckningen skall inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som redan
  - a) är registrerad, eller
  - b) har anmälts för registrering, om beteckningarna skulle komma att bli registrerade för samma val.
4. Partibeteckningen skall inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som tidigare gällt för samma slag av val men som avregistrerats för högst fem år sedan på grund av namnbyte.

4 § De som enligt 3 § 2 stöder en anmälan om registrering skall egenhändigt underteckna en förklaring om stödet. Av förklaringen skall deras namn och personnummer framgå samt var de är folkbokförda.

5 § Om en partibeteckning registreras för val till riksdagen, gäller registreringen också för val till landstings- och kommunfullmäktige i hela landet samt för val till Europaparlamentet. Om registreringen avser val till landstingsfullmäktige, gäller den val i det landstinget och val till kommunfullmäktige i de kommuner som ligger inom landstinget. I övriga fall gäller registreringen endast för det val som anmälan avser.

6 § Om ett parti som har registrerat en partibeteckning medger det, kan ett annat parti få samma beteckning registrerad

1. för val till riksdagen även om beteckningen redan är registrerad för val till landstings- eller kommunfullmäktige, eller

2. för val till landstingsfullmäktige, även om partibeteckningen redan är registrerad för val till kommunfullmäktige inom landstinget.

Detta gäller också om det första partiets ansökan ännu inte lett till registrering, när det andra partiet lämnar in sin ansökan.

7 § En registrerad partibeteckning skall avregistreras om partiet

1. begär det, eller

2. inte har anmält kandidater för två ordinarie val i följd till riksdagen, till landstings- eller kommunfullmäktige eller till Europaparlamentet.

8 § När en partibeteckning har registrerats eller avregistrerats, skall den centrala valmyndigheten kungöra detta i Post- och Inrikes Tidningar.

Anmälan av kandidater

9 § Ett parti som vill anmäla samtliga sina kandidater för ett visst val skall skriftligen göra detta hos den centrala valmyndigheten eller, i den utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen.

Tillsammans med anmälan skall partiet lämna en egenhändigt undertecknad förklaring från varje kandidat att han eller hon samtycker till anmälan.

10 § En anmälan av kandidater skall avse

1. för val till riksdagen: en viss valkrets,

2. för val till kommun- eller landstingsfullmäktige: kommunen eller landstinget,

3. för val till Europaparlamentet: hela landet.

11 § Unionsmedborgare som inte är svenska medborgare och som önskar kandidera vid val till Europaparlamentet skall i en egenhändigt undertecknad försäkran till den centrala valmyndigheten

1. ange sin nationalitet och sin adress i Sverige,

2. ange den valkrets eller det område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och

3. förklara att de inte kandiderar vid val till Europaparlamentet i någon annan stat.

Tillsammans med en sådan försäkran skall unionsmedborgaren lämna ett intyg av den behöriga myndigheten i hemstaten att valbarheten inte gått förlorad där eller att denna diskvalifikationsgrund inte finns såvitt myndigheten vet. En underrättelse om att en unionsmedborgare har förklarat att han eller hon vill kandidera vid val till Europaparlamentet skall sändas till valmyndigheten i den stat där personen är medborgare.

12 § En anmälan av kandidater skall inte beaktas, om partiet inte kan visa att det har fått kandidaternas samtycke till att anmäla dem. En kandidat som inte visar upp ett intyg enligt 11 § andra stycket får inte kandi-

dera. Om en sådan kandidat anmäls till ett val, skall anmälan inte beaktas.

Prop. 2004/05:163

13 § Den centrala valmyndigheten skall inför varje val

1. besluta när kandidaterna senast skall anmälas och kungöra detta beslut i Post- och Inrikes Tidningar,

2. underrätta varje parti som registrerat sin partibeteckning om tidpunkten, och

3. bestämma när försäkran enligt 11 § senast skall lämnas.

3 kap. Valmyndigheter m.m.

Valmyndigheter

1 § Det skall finnas en central valmyndighet som har det övergripande ansvaret för frågor om val.

2 § Länsstyrelsen är regional valmyndighet med ansvar i länet för frågor om val.

3 § I varje kommun skall det finnas en valnämnd, som är lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val.

Att kommunerna skall se till att det finns en vallokal för varje valdistrikt framgår av 4 kap. 20 §.

I val som gäller hela landet ansvarar varje kommun också för att det i kommunen finns röstningslokaler som i fråga om öppethållande, tillgänglighet och lokalisering ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Om en kommun anser att det av särskilda skäl finns behov av att som röstningslokal använda en lokal som inte uppfyller kravet på tillgänglighet, skall saken underställas länsstyrelsen. Kommunen skall ange varför någon annan lokal inte kan användas i stället och vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att komma till rätta med bristen inför senare val. Länsstyrelsen beslutar därefter om kommunen får använda lokalen i fråga för det aktuella valet.

Röstmottagare

4 § På varje röstmottagningsställe skall det finnas så många röstmottagare som behövs för att röstmottagningen skall kunna genomföras.

För varje valdistrikt skall det utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Vid röstmottagningen skall minst tre av röstmottagarna vara närvarande i vallokalen. En av dessa skall vara ordföranden eller ordförandens ersättare.

5 § Röstmottagare förordnas av valnämnden. Röstmottagare hos en utlandsmyndighet förordnas dock av myndighetens chef. Om valnämnden har beslutat att röstmottagning skall äga rum på ett sjukhus, en kriminalvårdsanstalt, ett häkte eller någon liknande inrättning, får nämnden överlåta åt den som är chef för inrättningen att förordna röstmottagare där.

Alla som är valbara till ledamöter i valnämnden är skyldiga att ta emot ett uppdrag som röstmottagare i ett valdistrikt, om de inte har ett giltigt hinder.

Lantbrevbärare

6 § Posten AB skall biträda vid val genom att de lantbrevbärare som är anställda av bolaget skall vara bud enligt bestämmelserna i 7 kap.

Vid val som inte gäller hela landet får den centrala valmyndigheten begränsa Posten AB:s skyldighet enligt första stycket.

4 kap. Valkretsar och valdistrikt m.m.

Valkretsar

1 § För val till riksdagen, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige skall det finnas geografiskt avgränsade områden för vilka det skall väljas ledamöter till den beslutande församling valet gäller (valkretsar). För val till Europaparlamentet utgör landet en enda valkrets.

Om inte annat anges skall vid tillämpningen av detta kapitel antalet röstberättigade vid ett val beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars valåret.

Val till riksdagen

2 § Vid val till riksdagen är landet indelat i följande valkretsar:

1. Stockholms kommun,
2. Stockholms läns valkrets (Stockholms län med undantag av Stockholms kommun),
3. Uppsala län,
4. Södermanlands län,
5. Östergötlands län,
6. Jönköpings län,
7. Kronobergs län,
8. Kalmar län,
9. Gotlands län,
10. Blekinge län,
11. Malmö kommun,
12. Skåne läns västra valkrets (Bjuvs, Eslövs, Helsingborgs, Höganäs, Hörby, Höörs, Landskrona och Svalövs kommuner),
13. Skåne läns södra valkrets (Burlövs, Kävlinge, Lomma, Lunds, Sjöbo, Skurups, Staffanstorps, Svedala, Trelleborgs, Vellinge och Ystads kommuner),
14. Skåne läns norra och östra valkrets (Bromölla, Båstads, Hässleholms, Klippans, Kristianstads, Osby, Perstorps, Simrishamns, Tomelilla, Åstorps, Ängelholms, Örkelljunga och Östra Göinge kommuner),
15. Hallands län,
16. Göteborgs kommun,

17. Västra Götalands läns västra valkrets (Härryda, Kungälv, Lysekils, Munkedals, Mölndals, Orusts, Partille, Sotenäs, Stenungsunds, Strömstads, Tanums, Tjörns, Uddevalla och Öckerö kommuner),

18. Västra Götalands läns norra valkrets (Ale, Alingsås, Bengtsfors, Dals-Eds, Färgelanda, Herrljunga, Lerums, Lilla Edets, Melleruds, Trollhättans, Vårgårda, Vänersborgs och Åmåls kommuner),

19. Västra Götalands läns södra valkrets (Bollebygds, Borås, Marks, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamns kommuner),

20. Västra Götalands läns östra valkrets (Essunga, Falköpings, Grästorps, Gullspångs, Götene, Hjo, Karlsborgs, Lidköpings, Mariestads, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholms, Töreboda och Vara kommuner),

21. Värmlands län,

22. Örebro län,

23. Västmanlands län,

24. Dalarnas län,

25. Gävleborgs län,

26. Västernorrlands län,

27. Jämtlands län,

28. Västerbottens län, och

29. Norrbottens län.

3 § Den centrala valmyndigheten skall senast den 30 april det år då ordinarie val skall hållas besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Varje valkrets skall få ett fast valkretsmandat för varje gång som antalet personer som har rösträtt i valkretsen är jämnt delbart med en trehundrationdel av antalet personer som har rösträtt i hela landet.

Om inte alla fasta valkretsmandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. Om överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

4 § Ändrad länsindelning eller ändrad kommunal indelning skall beaktas vid val till riksdagen redan från och med den dagen ändringen har beslutats, om beslutet kommer att påverka antalet fasta valkretsmandat och det träder i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie val till riksdagen har hållits.

Val till landstingsfullmäktige

5 § Vid val till landstingsfullmäktige skall landsting delas in i valkretsar.

En valkrets skall omfatta en eller flera kommuner, om inte något annat följer av 6 § andra stycket.

6 § En valkrets bör utformas så att den kan beräknas få minst åtta fasta valkretsmandat. Den bör ha en sammanhängande gränslinje.

En del av en kommun får bilda en valkrets tillsammans med en annan kommun, en del av en annan kommun eller delar av andra kommuner, om valkretsen annars inte kan beräknas få minst åtta fasta valkretsman-

dat. En kommun får också delas in i två eller flera valkretsar, om man på så sätt kan uppnå en lämpligare valkretsindelning. Prop. 2004/05:163

7 § Om en kommun delas in i två eller flera valkretsar för val till landstingsfullmäktige och om kommunen är indelad i valkretsar för val till kommunfullmäktige, skall gränsen för en valkrets för val till landstingsfullmäktige sammanfalla med gränsen för en valkrets för val till kommunfullmäktige.

8 § Indelningen i valkretsar skall, sedan kommunerna inom landstinget har fått tillfälle att yttra sig, beslutas av landstingsfullmäktige senast den 31 oktober året före det valår då den nya indelningen skall gälla för första gången. För att gälla skall beslutet vara fastställt av länsstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om indelning i valkretsar får meddelas senare än den dag som anges i första stycket.

9 § Mandaten i landstingsfullmäktige består av fasta valkretsmandat och utjämningsmandat.

Nio tiondelar av mandaten är fasta valkretsmandat. Om talet blir brutet när antalet fasta valkretsmandat beräknas, skall det rundas av till närmaste lägre hela tal. Återstående mandat är utjämningsmandat.

10 § Länsstyrelsen skall senast den 30 april det år då ordinarie val skall hållas besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i landstinget delas med antalet fasta valkretsmandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla fasta valkretsmandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. När överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om fördelning av mandat får meddelas senare än den dag som anges i första stycket.

Val till kommunfullmäktige

11 § Vid val till kommunfullmäktige är kommunen en enda valkrets, om inte något annat följer av 12 §.

12 § Om en kommun har fler än 6 000 personer som har rösträtt, får kommunen delas in i två eller flera valkretsar. Om det finns fler än 24 000 som har rösträtt i en kommun eller om det för kommunen skall utses minst 51 fullmäktige, skall kommunen delas in i två eller flera val-

kretsar. En kommun som har färre än 6 000 personer som har rösträtt får delas in i två eller flera valkretsar endast om det finns synnerliga skäl för det.

Antalet röstberättigade skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars det år beslutet om valkretsindelning fattas.

En valkrets skall utformas så att den får minst 15 kommunfullmäktige. Den skall ha en sammanhängande gränslinje, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Antalet fullmäktige för hela kommunen skall fördelas så jämnt som möjligt.

13 § Indelningen i valkretsar skall beslutas av kommunfullmäktige senast den 31 oktober året före det valår då den nya indelningen skall gälla för första gången. För att gälla skall beslutet vara fastställt av länsstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om indelning i valkretsar får meddelas senare än som sägs i första stycket.

14 § Samtliga mandat i kommunfullmäktige är fasta mandat.

Om en kommun är indelad i flera valkretsar, skall länsstyrelsen senast den 30 april det år då ordinarie val skall hållas besluta hur många mandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i kommunen delas med antalet mandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla mandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. Om överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om fördelning av mandat får meddelas senare än som sägs i andra stycket.

15 § Om antalet mandat som en valkrets får enligt 14 § blir mindre än 15, skall antalet ändå bestämmas till 15. Antalet mandat i övriga kretsar skall då jämkas i motsvarande utsträckning. I ett sådant fall skall valkretsindelningen omprövas före nästa val.

Valdistrikt

Indelning

16 § Varje kommun skall delas in i geografiska röstningsområden (valdistrikt).

Om det inte finns särskilda skäl för något annat, skall för varje fastighet samtliga röstberättigade hänföras till samma valdistrikt.

Om kommunen har fler än en valkrets för val till kommunfullmäktige, skall varje sådan krets omfatta ett eller flera valdistrikt.

17 § Ett valdistrikt skall omfatta mellan 1 000 och 2 000 röstberättigade. Om det finns särskilda skäl, får ett valdistrikt omfatta färre än 1 000 eller fler än 2 000 röstberättigade. Ett valdistrikt får omfatta färre än 300 röstberättigade endast om det finns synnerliga skäl.

På förslag av kommunfullmäktige skall länsstyrelsen besluta om kommunens indelning i valdistrikt. Kommunen skall se över indelningen året närmast före det år då ordinarie val till riksdagen skall hållas.

Om det behövs får länsstyrelsen självmant besluta om indelningen i valdistrikt. Innan länsstyrelsen fattar ett sådant beslut, skall kommunfullmäktige få tillfälle att yttra sig.

18 § Länsstyrelsens beslut om indelning i valdistrikt skall meddelas senast den 1 december året före det år då beslutet skall tillämpas första gången. Om det behövs med hänsyn till ändringar i fastighetsindelningen, får beslut om mindre ändringar i indelningen i valdistrikt meddelas även efter denna tidpunkt.

19 § Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om indelning i valdistrikt får meddelas senare än den dag som anges i 18 §.

Vallokaler

20 § Varje kommun skall se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

För varje valdistrikt skall det finnas en vallokal.

Om en kommun anser att det av särskilda skäl finns behov av att använda en vallokal som inte uppfyller kravet på tillgänglighet, skall det förfarande som anges i 3 kap. 3 § sista stycket tillämpas.

21 § En vallokal skall vara öppen för röstning

1. vid val till Europaparlamentet: mellan klockan 8.00 och 21.00,
2. vid övriga val: mellan klockan 8.00 och 20.00.

Om väljarna i ett valdistrikt ändå har tillräckligt goda möjligheter att rösta, får kommunen bestämma att de öppettider som sägs i första stycket skall begränsas för en viss vallokal. En vallokal måste dock alltid vara öppen

1. vid val till Europaparlamentet: minst mellan klockan 9.00 och 13.00 samt mellan klockan 17.00 och 21.00,

2. vid övriga val: minst mellan klockan 9.00 och 13.00 samt mellan klockan 17.00 och 20.00.

Om kommunen avser att begränsa öppethållandet i en vallokal, skall kommunen samråda med länsstyrelsen innan den beslutar i saken. Kom-

munen skall ange varför den gjort bedömningen att väljarna får tillräckligt goda möjligheter att rösta trots begränsningen.

Prop. 2004/05:163

Kungörande av beslut

22 § Den centrala valmyndighetens beslut enligt 3 § skall omedelbart kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Länsstyrelsens beslut enligt 8, 10, 13, 14 och 17 §§ skall omedelbart kungöras i ortstidning samt i Post- och Inrikes Tidningar.

5 kap. Röstlängder och röstkort

Röstlängder

1 § Vid val skall den centrala valmyndigheten för varje valdistrikt upprätta en förteckning över dem som är röstberättigade i valet (röstlängd).

Röstlängderna skall grundas på de uppgifter som 30 dagar före valdagen finns i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet och i fastighetsregistret enligt lagen (2000:224) om fastighetsregister.

2 § Svenska medborgare som inte längre är folkbokförda här i landet skall tas upp i röstlängd under tio år från den dag folkbokföringen upphörde. Därefter skall de, för tio år i sänder, tas med i röstlängden endast om de skriftligen hos Skatteverket har anmält sin adress.

Om den centrala valmyndigheten vid val till riksdagen eller Europaparlamentet senast dagen före valdagen tar emot en röst från en svensk medborgare som inte längre är folkbokförd här i landet och som inte är upptagen i röstlängd, skall myndigheten lägga till väljaren i röstlängden. Rösten skall alltid anses som en anmälan enligt första stycket, även om den tagits emot senare än dagen före valdagen.

3 § Vid val till Europaparlamentet skall unionsmedborgare som inte är svenska medborgare tas upp i röstlängd endast om de fyller 18 år senast på valdagen, är folkbokförda här i landet och senast 30 dagar före valdagen skriftligen hos länsstyrelsen

1. anmäler att de vill bli upptagna i röstlängden,
2. anger sin nationalitet och adress i Sverige,
3. anger den valkrets eller det område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och
4. försäkrar att de inte kommer att rösta i en annan medlemsstat.

Underrättelse om att någon har tagits upp i röstlängd enligt denna paragraf skall sändas till valmyndigheten i den stat där väljaren är medborgare.

Väljare som har tagits upp i röstlängd enligt denna paragraf kvarstår där till dess de stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

4 § Väljare skall tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de är folkbokförda enligt vad som sägs i 1 § andra stycket.

De som inte är folkbokförda på någon fastighet eller inte är folkbokförda här i landet skall tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Finns det inte någon uppgift om folkbokföring så att de kan hänföras till ett visst valdistrikt men finns det en uppgift om i vilken kommun som de senast varit folkbokförda, bestämmer länsstyrelsen i vilken röstlängd de skall tas upp.

5 § Om den centrala valmyndigheten av en myndighet i någon annan medlemsstat underrättas om att en person som vid val till Europaparlamentet är upptagen i röstlängd här i landet också är upptagen i röstlängd i ett annat land eller redan har röstat i valet, skall den centrala valmyndigheten genast stryka personen från röstlängden.

6 § De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skall senast tolv dagar före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse prövas av länsstyrelsen, antingen efter framställning enligt första stycket eller på eget initiativ.

7 § När samtliga rättelser och ändringar förts in i en röstlängd, skall den så snart som möjligt sändas till valnämnden i den kommun där valdistriktet ligger.

Om en rättelse eller ändring inte har hunnit föras in i röstlängden innan den sänts till valnämnden, får den centrala valmyndigheten eller länsstyrelsen uppdra åt nämnden att se till att det görs.

Röstkort

8 § För var och en som finns i en röstlängd skall den centrala valmyndigheten upprätta ett röstkort. För val som hålls samtidigt skall det upprättas ett gemensamt röstkort. För väljare som inte har någon känd adress skall det upprättas röstkort bara om de begär det.

Ett röstkort skall innehålla uppgift om

1. väljarens namn och nummer i röstlängden,
2. vilka val som väljaren får delta i, och
3. väljarens vallokal och dess öppettider.

9 § Röstkorten skall skickas ut så i så god tid att de kan beräknas vara väljare som är folkbokförda här i landet till handa senast 18 dagar före valdagen.

10 § Väljare som har behov av det kan få dubblettröstkort.

Dubblettröstkort tillhandahålls av den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen, en utlandsmyndighet eller kommunen. Den som vill ha ett dubblettröstkort skall lämna uppgift om sitt namn och personnummer.

Valsedlar

1 § Vid val används följande slag av valsedlar:

1. valsedlar med parti- och valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater,
3. valsedlar med enbart valbeteckning.

2 § Valsedlar som anges i 1 § 1 och 2 får förutom den information som framgår där innehålla

1. uppgift om för vilken valkrets valsedeln är avsedd,
2. uppgift om huruvida det parti som valsedeln gäller för har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater.

Valsedlar får också innehålla information som behövs för valadministrativa ändamål.

3 § Kandidatnamn skall vara uppförda i nummerordning. Varje kandidat skall identifieras så att det framgår vem som avses. Valsedlarna skall dessutom vara utformade så att väljarna kan lämna en särskild personröst.

4 § Valsedlar skall ha storleken A 6 (105 × 148 millimeter). De skall vara av papper som har samma kvalitet för samtliga valsedlar. Alla valsedlar som avser ett visst val skall ha samma färg.

Kuvert

5 § Vid val används följande slag av kuvert:

1. valkuvert,
2. ytterkuvert för budröst,
3. ytterkuvert för brevröst,
4. omslagskuvert för brevröst,
5. fönsterkuvert.

Tillhandahållande av valsedlar och kuvert

6 § Alla valsedlar och kuvert som används vid val skall tillhandahållas av den centrala valmyndigheten.

7 § Valsedlar som är avsedda att läggas ut i röstningslokal enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 och 3 tillhandahålls endast för de partier som begär det. Begäran skall göras senast den dag som den centrala valmyndigheten bestämmer, beträffande parti som avses i 8 kap. 2 § första stycket 2 b hos länsstyrelsen och i övrigt hos den centrala valmyndigheten.

8 § Följande partier som ställer upp i ett val har rätt till valsedlar på statens bekostnad:

1. vid val till riksdagen: parti som vid valet får eller vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller som ändå är eller genom valet blir representerat i riksdagen,

2. vid val till landstings- eller kommunfullmäktige: parti som är eller genom valet blir representerat i fullmäktige,

3. vid val till Europaparlamentet: parti som vid valet får eller vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet.

I samtliga fall avser rätten till fria valsedlar ett antal som motsvarar högst tre gånger antalet röstberättigade i

1. vid val till riksdagen: valkretsen,

2. vid övriga val: valet.

Vid tillämpningen av andra stycket beräknas antalet röstberättigade på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet den 1 mars valåret.

9 § Valsedlar levereras endast om de betalas i förskott. För ett parti som redan före valet har rätt till valsedlar på statens bekostnad, krävs förskottsbetalning dock endast i den utsträckning beställningen gäller fler valsedlar än vad som anges i 8 § andra stycket.

Ett parti som först efter valet har rätt till fria valsedlar, skall få tillbaka erlagt förskott för sådana valsedlar. Detta gäller oavsett vem som har betalat beloppet.

10 § Partier som har rätt till fria valsedlar enligt 8 § har också rätt att i rimlig utsträckning på statens bekostnad få valkuvert, ytterkuvert för budröst samt ytterkuvert och omslagskuvert för brevröst.

AVDELNING II. GENOMFÖRANDE AV VAL

7 kap. Allmänna bestämmelser om röstning

På vilka sätt man kan rösta

1 § Röstning äger rum på röstmottagningsställen. Väljare röstar i första hand i sin vallokal på valdagen. De kan också före eller under valdagen rösta i röstningslokaler som kommunerna eller utlandsmyndigheterna har inrättat. Väljare får dessutom i vissa fall rösta genom bud eller brev.

Den centrala valmyndigheten bestämmer, efter samråd med Regeringskansliet (Utrikesdepartementet), hos vilka svenska utlandsmyndigheter det skall finnas röstningslokaler.

Hur man gör i ordning en röst

2 § För att göra i ordning en röst skall väljarna för varje slag av val de vill delta i

1. ta en valsedel,

2. lägga in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den, och

3. försluta valkuvertet.

Väljare som vill lämna en särskild personröst skall på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som de helst vill se vald.

Om en väljare skriver till en kandidat på en valsedel för ett parti som inte registrerat sin partibeteckning eller anmält kandidater enligt 2 kap., skall väljaren anses ha lämnat en personröst för den kandidaten. Har flera kandidater skrivits till på en sådan valsedel, skall väljaren anses ha lämnat en personröst för den första kandidaten.

Valsedlar och valkuvert får inte förses med obehöriga märkningar.

Hur man röstar på ett röstmottagningsställe

3 § Väljare skall göra i ordning sina röster bakom en valskärm och därefter lämna valkuverten till röstmottagarna.

Väljare som på grund av funktionshinder eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster, skall på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs.

Budröstning

4 § Väljare som på grund av sjukdom, funktionshinder eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får lämna sina valsedlar där genom bud.

Dessutom får följande väljare budrösta:

1. väljare som betjänas av Posten AB:s lantbrevbärare, i den utsträckning som följer av 3 kap. 6 §,
2. väljare som är intagna i häkte,
3. väljare som är intagna i kriminalvårdsanstalt och av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal som andra intagna på anstalten.

Budröster skall lämnas i ytterkuvert för budröst.

Vem som får vara bud

5 § Följande personer får vara bud:

1. väljarens make eller sambo samt väljarens, makens eller sambons barn, barnbarn, föräldrar eller syskon,
2. de som yrkesmässigt eller på liknande sätt ger väljaren vård eller som annars brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter,
3. de som särskilt har förordnats av kommunen att vara bud,
4. av Posten AB anställda lantbrevbärare,
5. anställda vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt.

Ett bud skall ha fyllt 18 år.

När budröster får göras i ordning

6 § Vid ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får en budröst göras i ordning tidigast 24 dagar före valdagen.

Vid andra val får en budröst göras i ordning tidigast 10 dagar före valdagen. En budröst som lämnas hos en utlandsmyndighet får i dessa fall dock göras i ordning tidigast 20 dagar före valdagen.

Hur budröster görs i ordning

7 § Väljare som vill rösta genom bud skall

1. i närvaro av budet och ett vittne lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för budröst,

2. klistra igen ytterkuvertet,

3. på kuvertet

a) intyga att de gjort i ordning valkuvert och ytterkuvertet på detta sätt och att valkuvert inte har gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet; väljare som avses i 4 § första stycket skall dessutom på ytterkuvertet intyga att de uppfyller kraven för att få budrösta,

b) ange sitt namn och sitt personnummer.

På ytterkuvertet skall vittnet och budet ange sina

1. namn,

2. personnummer,

3. adresser,

och intyga att väljaren själv har gjort det som sägs i första och andra styckena samt att de inte känner till något som gör att de uppgifter som väljaren har lämnat inte är riktiga. Vidare skall det antecknas vilken av de i 5 § första stycket angivna kategorierna som är tillämplig på budet.

Ett vittne skall ha fyllt 18 år.

8 § I stället för vad som sägs i 7 § första och andra styckena gäller att bud som är lantbrevbärare inte behöver vara närvarande när väljaren gör i ordning ett ytterkuvert för budröst. Ett sådant bud skall på ytterkuvertet i stället för personnummer och adress ange sitt tjänstgöringsnummer samt intyga att kuvertet har tagits emot från väljaren själv.

I stället för vad som sägs i 7 § andra stycket skall ett bud som är anställd vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt i stället för personnummer och adress få ange sitt tjänstgöringsnummer.

Den som inte har något personnummer eller tjänstgöringsnummer skall i stället ange någon motsvarande identifikationsuppgift.

9 § Väljare som inte är kända för budet skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Om de inte gör det, får budet inte ta emot budrösten.

10 § Väljarna skall lämna sitt röstkort till budet tillsammans med ytterkuvertet. Detta behövs dock inte om kuvertet skall lämnas i en vallokal.

Brevröstning

Vem som får brev rösta

11 § Väljare som vistas utomlands eller ombord på ett fartyg i utrikes fart får rösta genom brev.

12 § Brevröster får göras i ordning tidigast 45 dagar före valdagen.

Vid andra val än ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får brevröster dock göras i ordning först sedan det har beslutats vilken dag valet skall hållas.

Hur brevröster görs i ordning

13 § Väljare som vill brevrösta skall

1. i närvaro av två vittnen lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för brevröst,

2. klistra igen ytterkuvertet,

3. på kuvertet

a) intyga att de gjort i ordning valkuvert och ytterkuvertet på detta sätt, att valkuvert inte har gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet samt att det skett utomlands respektive ombord på ett fartyg i utrikes fart,

b) ange sitt namn och sitt personnummer.

På ytterkuvertet skall vittnena ange sina

1. namn,

2. personnummer eller motsvarande identifikationsuppgifter,

3. adresser,

och intyga att väljaren själv har gjort det som sägs i första stycket samt att de inte känner till något som gör att de uppgifter som väljaren har lämnat inte är riktiga.

Ett vittne skall ha fyllt 18 år.

Hur brevröster skickas

14 § När ytterkuvertet gjorts i ordning skall väljarna

1. lägga kuvertet i ett omslagskuvert för brevröst,

2. lägga i antingen röstkort eller förtryckt adresskort eller om väljaren inte har tillgång till någotdera, ett adresskort som väljaren själv skrivit personnummer och namn på,

3. klistra igen detta kuvert,

4. från utlandet eller ett fartyg i utrikes fart skicka kuvertet till den centrala valmyndigheten.

Den fortsatta hanteringen av brevröster

15 § När den centrala valmyndigheten har tagit emot omslagskuvert för brevröst skall dessa lämnas till valnämnden i de kommuner där väljarna är upptagna i röstlängden.

Om en väljare inte är och inte heller skall bli upptagen i röstlängden eller om det inte är möjligt att utreda i vilken röstlängd väljaren är upptagen därför att personnummer saknas eller är ofullständigt skall den centrala valmyndigheten behålla omslagskuvertet. De kuvert som behålls av myndigheten skall förvaras på ett säkert sätt till dess valet fått laga kraft. Kuverten med innehåll skall därefter förstöras utan att valhemligheten äventyras.

8 kap. Allmänna bestämmelser om röstmottagning

Röstmottagning på röstmottagningsställen

Utrustning

1 § På ett röstmottagningsställe skall det finnas ett lämpligt antal avskilda platser (valskärmar) där väljarna kan rösta utan insyn.

2 § I anslutning till ett röstmottagningsställe skall det ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats skall väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning
  - a) för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,
  - b) för val till landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a ovan, när det gäller röstningslokaler inom det landsting eller den kommun där partiet är representerat,
3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

De partier som deltar i valen skall också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats.

Vad som sägs i första stycket 2 och 3 gäller endast under förutsättning att partiet har gjort en begäran enligt 6 kap. 7 §.

Ordning m.m.

3 § På ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val.

4 § Röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. Den som finns i lokalen eller i ett utrymme intill denna skall rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att röstmottagningen skall kunna genomföras. Blir det sådan oordning att den inte kan avstyras får röstmottagningen tillfälligt avbrytas.

5 § Väljare som finns på ett röstmottagningsställe eller på en plats som de har anvisats till intill detta när tiden för röstmottagning går ut, skall få tillfälle att rösta innan röstmottagningen avslutas.

6 § Väljare som inte är kända för röstmottagarna skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet.

7 § Röstmottagarna får inte ta emot valkuvert som inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning eller om väljaren inte kan styrka sin identitet.

Om en väljare vill lämna fler än ett valkuvert för ett och samma val, får bara ett av dessa tas emot.

Mottagning av röster som lämnas av bud

8 § Bud som inte är kända för röstmottagarna skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet.

9 § Röstmottagarna får inte ta emot ytterkuvert från ett bud om kuvertet inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning eller om budet inte kan styrka sin identitet.

10 § Ytterkuvert som avses i 9 § skall tas om hand av röstmottagarna och överlämnas till valnämnden. Nämnden skall förvara kuverten under valperioden.

Mottagning av röster som har skickats i fönsterkuvert och av brevröster

11 § När valnämnden tar emot fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst skall kuverten sorteras på valdistrikt. Kuverten skall sedan läggas i särskilda omslag som förseglas. Omslagen skall lämnas till vallokalen i respektive valdistrikt, om kuverten kan antas vara där innan tiden för röstmottagning har gått ut.

12 § Valnämnden skall behålla de fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som inte lämnas till valdistrikt enligt 11 §. Dessa kuvert skall valnämnden granska vid sitt sammanträde för preliminär rösträkning enligt 12 kap.

13 § Valnämnden skall föra anteckningar om det som görs enligt 11 och 12 §§.

9 kap. Röstmottagning i vallokal

1 § Utöver de allmänna bestämmelser om röstning och röstmottagning som finns i 7 och 8 kap. tillämpas bestämmelserna i detta kapitel vid röstmottagning i vallokal. Om bestämmelser i detta kapitel avviker från dem i 7 och 8 kap., gäller i stället bestämmelserna i detta kapitel.

2 § I varje vallokal skall det finnas

1. en valurna för varje val,
2. röstlängden för valdistriktet.

Hur röstmottagningen går till

3 § När vallokalen har öppnat skall den av röstmottagarna som är ordförande visa de närvarande att varje valurna är tom. Sedan får röstmottagningen börja.

4 § Är en vallokal inte tillgänglig för funktionshindrade väljare, får röstmottagarna ta emot deras valkuvert utanför vallokalen, om det kan ske under betryggande former.

5 § Om kraven på hur ytterkuvert för budröst skall ha gjorts i ordning är uppfyllda, skall röstmottagarna, sedan budets identitet har kontrollerats, öppna ytterkuvertet och kontrollera att detta innehåller valkuvert.

6 § Innan valkuvert tas emot skall röstmottagarna kontrollera

1. att kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning är uppfyllda, och
2. att väljarna enligt röstlängden
  - a) har rösträtt i de val som valsedlarna gäller, och
  - b) inte redan har röstat.

7 § Om det inte finns några hinder mot att ta emot valkuvert, skall röstmottagarna, i väljarens eller budets närvaro, lägga kuverten i valurnan för de val valsedlarna gäller och markera detta i röstlängden. Valkuvert som har tagits emot med stöd av 4 § läggs i valurnan utan att väljaren är närvarande.

I röstlängden skall det anges hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats.

8 § Valkuvert som lämnats i ett ytterkuvert för budröst men som inte tas emot skall läggas tillbaka i sitt ytterkuvert. Därefter skall förfaras på det sätt som anges i 8 kap. 10 § .

Hantering av fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst

9 § När röstmottagarna har fått omslag med fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst, skall de granska omslagen och kuverten i den omfattning som den pågående röstmottagningen tillåter. Vid denna granskning skall röstmottagarna

1. öppna omslagen och räkna kuverten,
2. kontrollera att kuverten inte blivit öppnade sedan de klistrats igen,
3. kontrollera att omslagskuvert för brevröst uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning och, om så är fallet, öppna kuverten,

4. kontrollera att väljarna
  - a) är upptagna i röstlängden för valdistriktet,
  - b) inte lämnat fler än ett fönsterkuvert eller ytterkuvert för brevröst, och
  - c) inte röstat i vallokalen under valdagen,
5. kontrollera att ytterkuvert för brevröst uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning, och
6. öppna de fönsterkuvert och ytterkuvert för brevröst som uppfyller kraven under 2, 4 och 5 och kontrollera att kuverten innehåller ytterkuvert för budröst eller valkuvert och att kuverten uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning.

10 § Om ett fönsterkuvert innehåller ett ytterkuvert för budröst, skall röstmottagarna kontrollera att ytterkuvertet uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning. Om så är fallet skall röstmottagarna öppna ytterkuvertet och kontrollera att det innehåller valkuvert och att kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning är uppfyllda.

11 § Röstmottagarna skall

1. markera i röstlängden de väljare vars kuvert uppfyller kraven i 9 och 10 §§,
2. lägga tillbaka valkuvert som har kommit i fönsterkuvert i sina fönsterkuvert tillsammans med väljarnas röstkort eller adresskort,
3. lägga tillbaka valkuvert som kommit i ytterkuvert för budröst i sina ytterkuvert och lägga tillbaka dessa kuvert i sina fönsterkuvert tillsammans med väljarnas röstkort eller adresskort, och
4. lägga tillbaka valkuvert som kommit i ytterkuvert för brevröst i sina ytterkuvert och lägga tillbaka dessa kuvert i sina omslagskuvert tillsammans med väljarnas röstkort eller adresskort.

12 § När röstmottagningen avslutats skall röstmottagarna göra följande med de kuvert som granskats enligt 9 och 10 §§. De skall

1. lägga de valkuvert som uppfyllt kraven i 9 och 10 §§ i valurnan för det val valsedelns gäller,
2. lägga öppnade fönsterkuvert eller omslagskuvert för brevröst som innehåller ytterkuvert för budröst, ytterkuvert för brevröst eller valkuvert som inte uppfyllt kraven i 9 och 10 §§ i särskilda omslag,
3. lägga de fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som inte uppfyllt kraven i 9 § i särskilda omslag, och
4. försegla varje omslag.

13 § Om ett omslag som innehåller fönsterkuvert eller omslagskuvert för brevröst kommer från valnämnden efter att röstmottagningen i valdistriktet avslutats, skall omslaget inte öppnas utan skickas tillbaka till valnämnden.

Ångerröstning

14 § Väljare får rösta personligen i sin vallokal även om de redan har röstat i en röstningslokal eller brevröstat (ångerröstning). Om den tidiga-

re rösten finns i vallokalen, får väljaren ångerrösta först sedan han eller hon har fått tillbaka rösten av röstmottagarna. Prop. 2004/05:163

Säkerhet m.m.

15 § Om röstmottagningen avbryts skall varje valurna och röstlängden förseglas och förvaras på ett säkert sätt. När röstmottagningen skall fortsätta, skall röstmottagarna först visa dem som är närvarande att förseglningarna inte har öppnats.

16 § Det skall föras protokoll över röstmottagningen i en vallokal.

17 § Ytterkuvert för budröst som innehållit valkuvert som har tagits emot och lagts i valurnan skall överlämnas till valnämnden. Nämnden skall förvara kuverten under valperioden.

10 kap. Röstmottagning i röstningslokal

1 § Utöver de allmänna bestämmelser om röstning och röstmottagning som finns i 7 och 8 kap. tillämpas bestämmelserna i detta kapitel vid röstmottagning i röstningslokaler. Om bestämmelser i detta kapitel avviker från dem i 7 och 8 kap., gäller i stället bestämmelserna i detta kapitel.

När röstmottagning får ske

2 § Vid ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt vid val till Europaparlamentet får röstmottagningen påbörjas

1. i röstningslokaler som en kommun har anordnat: tidigast den artonde dagen före valdagen,
2. hos en utlandsmyndighet: tidigast den tjugofjärde dagen före valdagen.

Vid andra val får röstmottagningen påbörjas

1. i röstningslokaler som en kommun har anordnat: tidigast den tionde dagen före valdagen,
2. hos en utlandsmyndighet: tidigast den tjugonde dagen före valdagen.

Röstmottagningen får pågå

1. i röstningslokaler som en kommun har anordnat: till och med valdagen,
2. hos en utlandsmyndighet: så länge att de fönsterkuvert som har gjorts i ordning kan antas vara hos den centrala valmyndigheten senast dagen före valdagen.

Hur röstmottagning går till

3 § Väljare eller bud skall till röstmottagarna lämna väljarens röstkort. Detta behövs dock inte

1. om den information som röstkortet innehåller ändå är tillgänglig för röstmottagarna, eller
2. om röstmottagningen sker hos en utlandsmyndighet.

4 § I de anteckningar som förs enligt 8 § skall det anges hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats.

De valkuvert och ytterkuvert för budröst som röstmottagarna tar emot skall, i väljarens eller budets närvaro, läggas i fönsterkuvert tillsammans med väljarens röstkort eller, om röstmottagningen sker hos en utlandsmyndighet, ett adresskort. Fönsterkuvertet skall därefter klistras igen.

5 § De fönsterkuvert som har gjorts i ordning i röstningslokaler som en kommun har inrättat skall skickas till valnämnden i de kommuner där väljarna är upptagna i röstlängden eller lämnas direkt till röstmottagarna i valdistriktet, om kuverten kan beräknas vara dem till handa innan tiden för röstmottagning i vallokalen går ut.

De fönsterkuvert som har gjorts i ordning hos en utlandsmyndighet skall skickas till den centrala valmyndigheten.

6 § Beträffande de fönsterkuvert som kommer in till den centrala valmyndigheten skall förfaras på det sätt som anges i 7 kap. 15 §.

Säkerhet m.m.

7 § Det skall fortlöpande föras anteckningar över röstmottagningen i en röstningslokal.

Om röstmottagningen avbryts skall anteckningarna och de kuvert som tagits emot förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

AVDELNING III. RÄKNING AV RÖSTER**11 kap. Preliminär rösträkning i vallokal**

1 § Omedelbart efter att röstmottagningen i vallokalen avslutats och samtliga valkuvert som skall läggas i valurnan lagts ner i den skall röstmottagarna ta ur kuverten och räkna rösterna.

Rösträkningen är offentlig och skall genomföras utan avbrott. Resultatet av rösträkningen är preliminärt.

2 § Om det har hållits val till riksdagen samtidigt med annat val, skall riksdagsvalet räknas först. Räkningen skall för varje slag av val gå till på följande sätt:

1. Valurnan skall tömmas och valkuverten räknas. Antalet väljare som enligt röstlängden deltagit i valet skall räknas.
2. Valsedelarna skall tas ur valkuverten. Innehåller ett valkuvert fler än en valsedel skall valsedelarna inte godkännas utan läggas tillbaka i kuvertet.

3. En valsedel som kan antas vara ogiltig enligt 13 kap. 7 § första stycket 1 skall inte godkännas.

4. En valsedel som kan antas vara ogiltig enligt någon annan av de i 13 kap. 7 § angivna grunderna, skall inte godkännas utan läggas tillbaka i sitt valkuvert.

5. Valsedlar och valkuvert som avses i 2–4 skall läggas i särskilda omslag.

6. De valsedlar som godkänts skall sorteras i grupper efter partibeteckning. Antalet valsedlar i varje grupp skall räknas. Valsedlarna för varje parti skall sedan läggas i särskilda omslag.

7. Omslag enligt 5 och 6 skall förseglas.

Resultatet av rösträkningen skall antecknas i det protokoll som anges i 9 kap. 16 §.

3 § Omedelbart efter att den preliminära rösträkningen avslutats skall röstmottagarna till valnämnden överlämna

1. röstlängden,
2. protokollet,
3. ytterkuvert för budröst som avses i 8 kap. 10 § och 9 kap. 17 §, och
4. omslag som avses i 2 § samt 9 kap. 12 och 13 §§.

4 § Valnämnden skall behålla röstlängderna, ytterkuverten för budröst som avses i 3 § och omslagen som avses i 9 kap. 12 och 13 §§. Nämnden skall till länsstyrelsen genast överlämna

1. protokoll, och
2. omslag som avses i 2 §.

När ett valkuvert får öppnas

5 § Ett avgivet valkuvert får öppnas endast sedan det har tagits ur en valurna för rösträkning enligt bestämmelserna i detta kapitel eller i 12 kap.

12 kap. Valnämndens rösträkning

Valnämndens förberedelser för rösträkningen

1 § På onsdagen efter valdagen skall valnämnden sammanträda för att granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Sammanträdet är offentligt. Resultatet av nämndens rösträkning är preliminärt.

Vid sammanträdet skall nämnden granska

1. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som till och med valdagen kommit in till nämnden och behållits där,
2. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som röstmottagarna lämnat tillbaka till nämnden enligt 9 kap. 13 §,
3. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som kommit in till nämnden innan någon av de valurnor som sägs i 2 § har tömts, och
4. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som röstmottagarna enligt 9 kap. 12 § lagt in i särskilda omslag.

Granskningen går i tillämpliga delar till på samma sätt som enligt Prop. 2004/05:163 9 kap. 9–12 §§.

2 § För varje slag av val skall det användas en valurna för var och en av de valkretsar som kommunen är indelad i vid val till kommunfullmäktige.

Den preliminära rösträkningen

3 § När samtliga valkuvert som skall läggas ner i valurnan lagts ner i den, skall valnämnden ta ur kuverten och räkna rösterna. Detta görs på samma sätt som enligt 11 kap. 2 §.

4 § Om fönsterkuvert kommer till valnämnden under rösträkningen efter att någon valurna tömts, skall kuverten hållas skilda från övriga kuvert. Sådana kuvert skall läggas i ett eller flera särskilda omslag, som förseglas.

5 § Ytterkuvert för budröst som innehållit valkuvert som vid granskningen enligt 1 § har lagts i valurnan skall tas om hand av nämnden. Nämnden skall förvara dessa ytterkuvert och ytterkuvert som avses i 9 kap. 17 § under valperioden.

6 § Valnämnden skall föra protokoll över sin rösträkning.

7 § När sammanträdet för rösträkning avslutats, skall valnämnden till länsstyrelsen genast överlämna

1. nämndens protokoll, och
2. de omslag som nämnden gjort i ordning.

Om länsstyrelsen begär det skall nämnden också överlämna röstlängderna.

13 kap. Slutlig rösträkning

1 § Länsstyrelsen skall göra den slutliga rösträkningen. Förrättningen är offentlig och skall göras utan dröjsmål. Om det har hållits val till riksdagen samtidigt med annat val, skall valet till riksdagen räknas först.

2 § Länsstyrelsen skall vid förrättningen pröva om valsedlarna är giltiga enligt 6 och 7 §§ och om något namn på en valsedel skall anses vara obefintligt enligt 8 § samt meddela de beslut som denna prövning kan föranleda. Länsstyrelsen skall också meddela de beslut som behövs med anledning av uppgifterna i de protokoll som avses i 9 kap. 16 §.

Närmare om förrättningen

3 § Om handlingarna från valnämnden är ofullständiga eller bristfälliga på något annat sätt, skall länsstyrelsen begära att de kompletteras. Om

det behövs skall länsstyrelsen också begära uppgift om varför handlingarna är i bristfälligt skick.

Prop. 2004/05:163

4 § Länsstyrelsen skall kungöra tid och plats för förrättningen. I kungörelsen skall länsstyrelsen ange i vilken ordning som de olika valen skall räknas. Kungörelsen skall anslås på kommunernas anslagstavlor och senast dagen före det att förrättningen börjar införas i en ortstidning inom länet.

5 § Länsstyrelsen skall föra protokoll över förrättningen.

Ogiltighetsgrunder

6 § Har valsedlar som väljarna lämnat inte förvarats på ett säkert sätt, skall de förklaras ogiltiga, om det kan antas att det gjorts något obehörigt med dem.

7 § En valsedel är ogiltig om den

1. saknar partibeteckning,
2. har mer än en partibeteckning, eller
3. har kännetecknen som uppenbart gjorts med avsikt.

Finns det fler än en valsedel i ett valkuvert är dessa ogiltiga. Om kuvertet innehåller flera valsedlar och alla har samma partibeteckning, skall dock en valsedel räknas som giltig. Skiljer sig valsedlarna i ett sådant fall åt i fråga om kandidatnamn eller de särskilda personrösterna, skall namnen på valsedlarna anses obefintliga.

Obefintliga kandidatnamn

8 § Ett kandidatnamn på en valsedel skall anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar eller det inte framgår klart vem som avses,
2. kandidaten skrivits till på en valsedel som gäller för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., eller
3. kandidaten inte är anmäld och finns på valsedel för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap.

Kandidatnamnen på en valsedel skall vidare anses obefintliga om

1. valsedeln upptar kandidater men inte är försedd med ett markerat utrymme för personröstning,
2. det lämnats mer än en särskild personröst eller det inte framgår vem personrösten avser,
3. markering för den särskilda personrösten kan antas ha gjorts maskinellt, eller
4. ordningen mellan kandidaterna inte framgår klart.

Kandidatnamn skall inte anses obefintliga på grund av att de strukits från en valsedel som upptar kandidater. I 7 kap. 2 § tredje stycket finns särskilda bestämmelser för det fall en väljare skriver till kandidater på en valsedel för ett parti som inte registrerat sin partibeteckning eller anmält kandidater enligt 2 kap.

9 § När förrättningen har avslutats skall länsstyrelsen underrätta den centrala valmyndigheten om resultatet av rösträkningen när det gäller val till riksdagen och Europaparlamentet. Länsstyrelsen och den centrala valmyndigheten utser därefter ledamöter och ersättare enligt bestämmelserna i 14 kap.

10 § Valsedlarna skall läggas in i särskilda omslag, som förvaras under valperioden.

Omslag med valsedlar får öppnas endast om

1. det skall göras en ny eller en fortsatt rösträkning, eller
2. det annars behövs för valmyndigheternas utvärdering av valet.

AVDELNING IV. FÖRDELNING AV MANDAT

14 kap. Fördelning av mandat

1 § Den centrala valmyndigheten skall på grundval av resultatet av den slutliga rösträkningen fördela mandaten i riksdagen och Europaparlamentet samt fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare.

I fråga om val till landstings- och kommunfullmäktige skall länsstyrelsen fördela mandaten mellan partierna och för varje valkrets fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare.

2 § Om det vid en beräkning enligt detta kapitel blir lika stora tal, skall lotten avgöra vilket parti, vilken kandidat eller valkrets som skall få mandatet.

Fördelning av mandat mellan partier

Riksdagsvalet

3 § De fasta valkretsmandaten skall för varje valkrets fördelas proportionellt mellan partier som får delta i fördelningen. Fördelningen görs genom att jämförelsetal beräknas för partierna med utgångspunkt i valresultatet i valkretsen. Det parti som vid varje beräkning får det största jämförelsetalet tilldelas ett mandat.

Beräkningen skall göras med tillämpning av den jämkade uddatalsmetoden. Denna innebär att så länge ett parti ännu inte tilldelats något mandat beräknas jämförelsetalet genom att partiets röstetal i valkretsen delas med 1,4. När ett parti har fått ett mandat beräknas nytt jämförelsetal genom att partiets röstetal delas med 3. Därefter fortsätter man på samma sätt att dela partiets röstetal med närmast högre udda tal för varje tilldelat nytt mandat.

4 § För att avgöra hur många mandat som ett parti skall ha sammanlagt i riksdagen för att vara proportionellt representerat i hela landet skall den jämkade uddatalsmetoden tillämpas på hela landet som en valkrets. Varje parti skall tilldelas så många utjämningsmandat som behövs för att parti-

et skall få en representation som svarar mot dess andel av samtliga giltiga röster i landet. Prop. 2004/05:163

5 § Om ett parti vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten har fått fler mandat än vad som behövs för att det skall vara proportionellt representerat i riksdagen, skall man vid fördelningen av utjämningsmandaten bortse från partiet och de mandat det har fått. Detsamma gäller för ett parti och de mandat partiet fått, om det fått mindre än 4 procent av rösterna i landet.

Av de utjämningsmandat som ett parti har fått tillförs det första den valkrets där partiet efter fördelningen av de fasta valkretsmandaten har större jämförelsetal än i övriga valkretsar. Återstående mandat tillförs ett efter ett den valkrets där partiet för varje gång har störst jämförelsetal vid en fortsatt tillämpning av den jämkade uddatalsmetoden på partiets röstetal i valkretsarna. I en valkrets där partiet inte har fått något fast valkretsmandat skall dock jämförelsetalet vid tilldelningen av det första mandatet vara lika med partiets röstetal.

Övriga val

6 § Mandaten i kommunfullmäktige skall fördelas mellan partier som fått röster i kommunen.

Mandaten i landstingsfullmäktige skall fördelas mellan partier som fått minst 3 procent av rösterna i landstinget.

Mandaten i Europaparlamentsvalet skall fördelas mellan partier som fått minst 4 procent av rösterna i landet.

7 § De fasta mandaten skall för varje val och valkrets fördelas proportionellt mellan partierna på grundval av valresultatet i valkretsen. Fördelningen görs på samma sätt som för riksdagsvalet.

8 § För att avgöra hur många mandat som ett parti skall ha sammanlagt i landstingsfullmäktige för att vara proportionellt representerat i hela landstinget skall den jämkade uddatalsmetoden tillämpas på hela landstinget som en valkrets. Vid fördelningen tillämpas motsvarande beräkningsgrunder som vid fördelning av utjämningsmandat i riksdagsvalet.

Hur ledamöter utses

Riksdagsvalet

9 § I första hand skall ordningen mellan kandidaterna bestämmas på grundval av storleken på varje kandidats personliga röstetal. Personligt röstetal skall fastställas bara för en kandidat som fått särskilda personröster som motsvarar minst 8 procent av partiets röstetal i valkretsen.

Ett personligt röstetal fastställs på grundval av de särskilda personröster som avgivits för kandidaten. Valsedlar på vilka det lämnats särskilda personröster ordnas gruppvis efter partibeteckning. Därefter räknas antalet personröster för varje kandidat i gruppen. En kandidats personliga röstetal är lika med antalet personröster som har lämnats för kandidaten

under samma partibeteckning. Den kandidat som har störst personligt röstetal tar första plats i ordningen, den som har näst störst tar andra plats och så vidare enligt samma grund.

10 § Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses på grundval av ett personligt röstetal, skall ordningsföljden mellan återstående kandidater bestämmas genom att jämförelsetal beräknas enligt följande.

Vid första uträkningen gäller en valsedel för den kandidat som står först på sedeln varvid bortses från kandidater som redan tagit plats. Valsedlar med samma första kandidat bildar en grupp. Varje grupps röstetal räknas fram. Röstetalet är lika med det antal valsedlar som ingår i gruppen. Samma tal är också jämförelsetal för den kandidat som står först på gruppens valsedlar. Den kandidat vars jämförelsetal är störst får den första platsen i ordningen.

Vid varje följande uträkning gäller en valsedel för den kandidat som står först på sedeln, men man bortser från kandidater som redan fått plats i ordningen. Den eller de grupper, vilkas valsedlar vid närmast föregående uträkning gällde för den kandidat som fick plats i ordningen, upplöses och ordnas i nya grupper, så att valsedlar som vid den pågående uträkningen gäller för en och samma kandidat bildar en grupp. Övriga befintliga grupper behålls däremot oförändrade. För varje nybildad grupp räknas röstetalet fram. Röstetalet är lika med det antal valsedlar som ingår i gruppen. För samtliga kandidater som deltar i uträkningen beräknas röstetal och jämförelsetal.

Röstetalet för en kandidat är lika med röstetalet för den grupp eller det sammanlagda röstetalet för de grupper vilkas valsedlar gäller för kandidaten. Jämförelsetalet för en kandidat är lika med kandidatens röstetal, om inte den grupp av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av en förut utdelad plats. Om detta är fallet, får man kandidatens jämförelsetal genom att kandidatens röstetal delas med det tal som motsvarar den del gruppen tagit i besättandet av plats eller platser som utdelats (gruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera grupper av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa gruppers sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en grupp beräknas genom att gruppens röstetal delas med det största jämförelsetalet vid uträkningen närmast före gruppens bildande. För kandidat som redan stod först på någon valsedel beräknas nytt platstal endast för nytillkomna valsedlar. Bråktal som uppkommer vid delning beräknas med 2 decimaler. Den sista decimalsiffran får inte höjas.

Den kandidat vars jämförelsetal är störst får nästa plats i ordningen.

Dubbelvalsavveckling vid riksdagsval

11 § Kandidater som har fått mandat i fler än en valkrets eller för mer än ett parti skall tillträda det mandat för vilket deras personliga röstetal är störst i förhållande till antalet röster för partiet. Har kandidaterna inte tagit plats i ordningen på grundval av sina personliga röstetal, skall de tillträda det mandat för vilket deras jämförelsetal är störst.

Det mandat som kandidaten inte tillträder skall tillfalla den som skulle komma först i ordningen enligt följande. I första hand ordnas kandidater-

na på grundval av beräkningen av deras personliga röstetal enligt vad som sägs i 9 § andra stycket.

Kan inte tillräckligt många kandidater ordnas enligt andra stycket, skall de ordnas på grundval av de valsedlar som gällde för den kandidat som ursprungligen fick plats i ordningen enligt 9 och 10 §§. Vid denna uträkning gäller varje valsedel som hel röst. Röstvärdet skall tillgodoräknas den kandidat som står främst på sedeln av dem som inte redan fått plats i ordningen. Den som får högsta röstetalet får plats i den särskilda ordningen.

Leder första stycket till att två eller flera mandat inte tillträds, skall dessa tillsättas ett i taget efter storleken på de personliga röstetalen i förhållande till antalet röster för partiet. Kan inte samtliga mandat tillträdas härigenom tillsätts de efter jämförelsetalen enligt 10 §.

Överskjutande mandat i riksdagsval

12 § Om ett parti i någon valkrets fått fler mandat än vad som motsvarar antalet kandidater på partiets valsedlar, skall överskjutande mandat med tillämpning av beräkningen i 5 § andra stycket flyttas till en annan valkrets där partiet deltar i fördelningen av fasta valkretsmandat.

Ledamöter i övriga val

13 § Ledamöter i övriga val fastställs enligt vad som tillämpas beträffande riksdagsvalet.

Personligt röstetal skall fastställas bara för kandidater som fått särskilda personröster motsvarande minst 5 procent av det antal röster som partiet fått i valkretsen, dock minst

1. vid val till landstingsfullmäktige: 100 röster,
2. vid val till kommunfullmäktige: 50 röster.

Hur ersättare utses

Riksdagsvalet

14 § För varje ledamot utses lika många ersättare som ledamotens parti fått mandat i valkretsen. Det skall dock alltid utses minst tre ersättare för varje ledamot. När ersättare utses skall man bortse från den som valts till ledamot.

Ersättare utses genom en särskild ordning mellan kandidaterna på partiets valsedlar. Ordningen beräknas enligt 11 § andra och tredje stycket.

Finns det ändå inte någon som kan utses till ersättare skall följande gälla. Den kandidat inom valkretsen som står i tur att få nästa mandat för partiet utses till ersättare. Saknas en sådan kandidat på partiets valsedlar, skall med tillämpning av 5 § andra stycket en annan valkrets bestämmas, där partiet deltar i fördelningen av fasta mandat, från vilken ersättaren skall utses. Till ersättare utses den som där står närmast i tur att få mandat för partiet. För varje ledamot får det bara finnas en ersättare enligt detta stycke. Kan ersättare inte utses på det sättet, utses inte någon ersättare.

15 § Ersättare i landstingsfullmäktige och Europaparlamentet utses på motsvarande sätt som för riksdagsvalet.

16 § Ersättare i kommunfullmäktige utses i första hand på grundval av ordningen mellan kandidaterna som framkommer vid beräkningen av deras personliga röstetal enligt 9 §.

I andra hand utses ersättare genom en beräkning inom det parti för vilket han eller hon har blivit vald. Vid varje beräkning tas hänsyn bara till de valsedlar som upptar ledamotens namn och som därför gällde för detta namn, när det fick plats i ordningen. Varje valsedel gäller som en hel röst. Röstvärdet skall tillgodoräknas det namn som står främst på sedeln av dem som inte blivit utsedda till ledamot. Den som får högsta röstetalet är utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser.

Om det antal ersättare som har utsetts är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen (1991:900) och samma ersättare har utsetts för tre eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter. Då skall även namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser anses som obefintligt. I övrigt görs på det sätt som anges i första och andra stycket.

Om antalet ersättare fortfarande är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen och samma ersättare har utsetts för fem eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter.

Därefter görs på motsvarande sätt successivt ytterligare beräkningar för de ledamöter vilkas ersättare har utsetts för sju eller flera ledamöter, nio eller flera ledamöter, och så vidare, så länge antalet ersättare är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt.

Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal, skall detta avrundas till närmast högre hela tal.

17 § Om det för ett parti inte kommer att utses minst två ersättare i kommunfullmäktige, skall följande gälla.

Om det sedan ersättare utsetts enligt 16 § visar sig att det för ledamot eller ledamöter i ett parti utsetts bara en ersättare, skall ytterligare en beräkning göras till dess minst två ersättare utsetts.

Kan någon ersättare för en viss ledamot inte utses på det sättet, utses ingen ersättare för den ledamoten.

När ledamöter och ersättare avgår under valperioden

Riksdagsvalet

18 § Om en ledamot i riksdagen avgår under valperioden, skall den centrala valmyndigheten på anmälan av riksdagens talman utse en ny ledamot. Till ny ledamot skall utses den som står i tur att inträda enligt ordningen mellan ersättarna enligt 14 §.

19 § Om en ny ledamot tidigare varit ersättare enligt 14 § tredje stycket för den avgångna ledamoten skall en ny ersättare utses enligt 14 §. Har mandatet flyttats från en valkrets till en annan, skall det anses ha tilldelats den sistnämnda valkretsen vid valet.

Ersättare för en annan ledamot som utsetts i stället för en ledamot som avgått är de övriga kandidater som skulle ha varit ersättare för den avgångna ledamoten.

20 § Den centrala valmyndigheten skall på anmälan av riksdagens talman med tillämpning av 14 § om möjligt utse två nya ersättare, om

1. antalet ersättare för en riksdagsledamot har minskat till hälften eller mindre än hälften av det antal som utsetts vid valet därför att ersättare har utsetts till ordinarie ledamöter eller har avgått av någon annan orsak, eller

2. antalet ersättare inte är tillräckligt stort för att ersättare skall kunna inträda i en ledamots ställe.

Övriga val

21 § Om en ledamot i landstingsfullmäktige, kommunfullmäktige eller Europaparlamentet avgår under valperioden, skall respektive valmyndighet efter anmälan utse en ny ledamot. Ny ledamot skall utses enligt vad som tillämpas för riksdagsvalet enligt 18 och 19 §§.

22 § Om en ersättare i landstingsfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya beräkningar och utse ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs.

Ersättare för en annan ledamot som utsetts i stället för en ledamot som avgått är de övriga kandidater som skulle ha varit ersättare för den avgångna ledamoten.

Vid beräkningen skall samma beräkning som vid utseende av ersättare tillämpas. Kan någon ersättare inte utses enligt första stycket, utses ingen ersättare.

23 § Om en ersättare i kommunfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya uträkningar och fastställa ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs. I de fall antalet ersättare också efter det att ersättare avgått uppgår till minst det antal som fullmäktige bestämt, skall en ny ersättare utses bara om ledamoten i annat fall skulle komma att sakna ersättare som utsetts för henne eller honom.

Ersättare för en annan ledamot som utsetts i stället för en ledamot som avgått är de övriga kandidater som skulle ha varit ersättare för den avgångna ledamoten.

Vid uträkningen skall 18 och 19 §§ tillämpas. Kan någon ersättare inte utses enligt första stycket, utses ingen ersättare.

24 § Den centrala valmyndigheten skall på anmälan av Europaparlamentet med tillämpning av reglerna om utseende av ersättare om möjligt utse två nya ersättare, om antalet ersättare för en ledamot har minskat till hälften eller mindre än hälften av det antal som utsetts vid valet därför att ersättare har utsetts till ledamot eller har avgått av någon annan orsak.

Valets avslutning

Riksdagsvalet och valet till Europaparlamentet

25 § När den centrala valmyndigheten har fördelat mandatet mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare, skall valresultatet tillkännages genom att det kungörs i Post- och Inrikes Tidningar. Därmed är valet avslutat.

Det skall också kungöras i Post- och Inrikes Tidningar, när nya ledamöter och ersättare utsetts enligt 18–20 och 24 §§.

Valet till landstings- och kommunfullmäktige

26 § När länsstyrelsen har fördelat mandatet mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare skall valresultatet kungöras genom att protokollet läggs fram för granskning. Därmed är valet avslutat.

Detsamma skall gälla när nya ledamöter och ersättare utsetts enligt 21–23 §§.

27 § Om färre än halva antalet ledamöter utsetts i landstings- eller kommunfullmäktige, skall Valprövningsnämnden upphäva valet och besluta om omval av samtliga ledamöter och ersättare.

Utfärdande och granskning av bevis för den som blivit utsedd

28 § För den som blivit utsedd till ledamot av riksdagen, landstingsfullmäktige, kommunfullmäktige eller Europaparlamentet eller till ersättare skall respektive valmyndighet genast utfärda bevis om detta. I beviset skall den valmyndigheten ange

1. namnet på den som blivit utsedd, och
2. den tid, det parti och den valkrets som ledamoten eller ersättaren blivit utsedd för.

Ett bevis för ersättare skall dessutom i förkommande fall innehålla uppgift om den eller de ledamöter som han eller hon utsetts till ersättare för och ordningen mellan ersättarna, om flera ersättare utsetts för samma ledamot.

29 § Som bevis gäller utdrag ur protokoll eller annan handling från beräkning vid vilken ledamoten eller ersättaren blivit utsedd. Beviset skall skickas till den som blivit utsedd. Vid riksdagsval skall beviset även skickas till Valprövningsnämnden och riksdagens talman. Bevis som avser ledamot i Europaparlamentet skall dessutom skickas till parlamentet. Bevis som avser landstings- och kommunfullmäktige skall skickas till respektive fullmäktige.

30 § Valprövningsnämnden skall granska bevis för riksdagsledamöter eller ledamöter i Europaparlamentet och ersättare för att pröva om dessa blivit utfärdade i enlighet med 28 §. Granskningen skall efter riksdagsval vara avslutad senast dagen innan den riksdag som valet gällt samlas till riksmöte. Övriga bevis som kommer in till Valprövningsnämnden skall granskas så snart det kan ske. Berättelse om granskningen skall genast överlämnas till riksdagens talman. Gäller valet ledamöter i Europaparlamentet, skall berättelse om granskningen dessutom skickas till parlamentet.

31 § Valprövningsnämnden får uppdra åt ordföranden eller ersättaren för ordföranden att på nämndens vägnar granska bevis för en riksdagsledamot eller ledamot i Europaparlamentet och ersättare för sådana ledamöter som utses under löpande valperiod med anledning av att en ledamot avgått eller ersättare utsetts enligt 18–20 och 24 §§.

AVDELNING V. AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

15 kap. Överklagande

1 § Beslut eller andra åtgärder enligt denna lag får överklagas endast i den utsträckning som anges i detta kapitel.

Överklagande hos länsstyrelsen

2 § Ett beslut av en valnämnd att inte godta ett hinder mot att ta emot ett uppdrag som röstmottagare får överklagas hos länsstyrelsen. Tiden för överklagande räknas från den dag beslutet meddelades.

Länsstyrelsens beslut enligt denna paragraf får inte överklagas.

Överklagande hos Valprövningsnämnden

3 § Hos Valprövningsnämnden får överklagas

1. följande beslut av länsstyrelsen:
  - a) beslut enligt 4 kap. 8 och 13 §§ om fastställande av valkretsindelning för val till landstings- och kommunfullmäktige,
  - b) beslut enligt 4 kap. 10 och 14 §§ om antalet valkretsmandat för val till landstings- och kommunfullmäktige,
  - c) beslut enligt 4 kap. 17 § om indelning i valdistrikt,
2. länsstyrelsens eller den centrala valmyndighetens beslut om rättelse i en röstlängd,
3. följande beslut av den centrala valmyndigheten eller, i förekommande fall, länsstyrelsen:
  - a) beslut enligt 4 kap. 3 § om antalet valkretsmandat vid val till riksdagen,
  - b) beslut i ett ärende enligt 2 kap. om registrering av partibeteckning,
  - c) beslut i ett ärende enligt 2 kap. om anmälan av kandidater eller 6 kap. om valsedlar,

4. länsstyrelsens eller den centrala valmyndighetens beslut att fastställa utgången av ett val eller av en sådan sammanräkning för att förordna efterträdare eller ersättare som sägs i 14 kap. 18–24 §§.

4 § Ett beslut som avses i 3 § 4 får överklagas av

1. den som enligt röstlängden haft rösträtt vid valet, och
2. ett parti som deltagit i valet.

Beslutet får också överklagas av en kandidat som inte har varit upptagen i den aktuella röstlängden, när det gäller frågan om förordnande av honom eller henne som ledamot, efterträdare eller ersättare.

Hur överklagandet görs

5 § Ett överklagande ges in till den myndighet som har meddelat det överklagade beslutet (beslutsmyndigheten).

6 § Ett överklagande skall ha kommit in till beslutsmyndigheten

1. i ett ärende som avses i 3 § 1 samt 3 a och b: senast inom tre veckor från den dag det överklagade beslutet kungjordes eller, om beslutet inte har kungjorts, inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet,
2. i ett ärende som avses i 3 § 2: senast onsdagen före valdagen,
3. i ett ärende som avses i 3 § 3 c: senast inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet,
4. i ett ärende som avses i 3 § 4: tidigast dagen efter valdagen och senast inom tio dagar efter det att valet avslutades eller, om överklagandet gäller beslut om att förordna nya ledamöter eller ersättare enligt 14 kap. 18–24 §§, inom tio dagar efter det att sammanräkningen avslutades.

Det är Valprövningsnämnden som avgör om överklagandet har kommit in i rätt tid.

7 § Om ett överklagande kommit in till Valprövningsnämnden inom överklagandetiden, skall det tas upp till prövning även om skrivelsen med överklagandet inte kommit till beslutsmyndigheten i tid.

Prövningen av överklagande av val

8 § I de ärenden som avses i 3 § 4 skall beslutsmyndigheten snarast möjligt efter att tiden för överklagande gått ut på en gång kungöra samtliga överklaganden och lämna dessa till Valprövningsnämnden.

Kungörelsen skall införas

1. i Post- och Inrikes Tidningar om överklagandet gäller riksdagen eller Europaparlamentet,
2. i ortstidning inom landstinget respektive kommunen om överklagandet gäller landstings- eller kommunfullmäktige.

I kungörelsen skall en viss kort tid anges inom vilken den som vill yttra sig över överklagandena skall ha gjort det till Valprövningsnämnden.

9 § Beslutsmyndigheten skall skyndsamt till Valprövningsnämnden yttra sig över överklagandena. Bestämmelserna i 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223) om omprövning av beslut skall inte tillämpas.

10 § Ett beslut genom vilket någon har förordnats till ledamot i landstings- eller kommunfullmäktige eller till ersättare gäller även om beslutet har överklagats. Om någon annan förordnats till ledamot eller ersättare med anledning av överklagandet, gäller det beslutet så snart det val eller den sammanräkning har avslutats som ledamoten eller ersättaren blivit förordnad genom.

Ledamöter i Europaparlamentet tillträder sitt uppdrag då de förordnats och deras behörighet prövats av Europaparlamentet.

Bestämmelserna om inhibition i 29 § förvaltningslagen (1986:223) gäller inte beslut som sägs i denna paragraf.

11 § När Valprövningsnämnden prövar ett överklagande, skall nämndens samtliga ledamöter vara närvarande. Om överklagandet avser ett beslut genom vilket utgången av ett ordinarie val till riksdagen eller ett ordinarie val till landstings- eller kommunfullmäktige har fastställts, skall nämnden ha samma sammansättning som den hade vid tiden för dessa val. Om överklagandet avser ett beslut genom vilket utgången av ett annat val fastställts, får nämnden ha den sammansättning den hade vid tiden för det valet.

12 § Myndigheter och andra som har hjälpt till vid valet skall lämna Valprövningsnämnden de upplysningar och yttranden som nämnden begär.

Om Valprövningsnämnden finner att någon behöver höras som vittne vid domstol, kan nämnden förordna att vittnesförhör skall hållas vid tingsrätt.

Vid bevisupptagning enligt andra stycket gäller 35 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken. Ersättning till vittnen skall betalas av allmänna medel. Kostnaden för detta skall stanna på staten.

13 § Valprövningsnämnden skall upphäva ett val i den omfattning som det behövs och förordna om omval i den berörda valkretsen

1. om det vid förberedande och genomförande av valet som en myndighet svarar för förekommit avvikelse från föreskriven ordning, eller

2. om någon hindrat röstningen, förvanskat lämnade röster eller otillbörligen verkat vid valet på något annat sätt.

Kan rättelse åstadkommas genom förnyad sammanräkning eller någon annan sådan mindre ingripande åtgärd, skall nämnden i stället uppdra åt beslutsmyndigheten att vidta en sådan rättelse.

Rättelse enligt första eller andra stycket skall ske bara om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Ett omval till riksdagen eller landstingsfullmäktige avser endast det antal fasta mandat och utjämningsmandat som tilldelades den berörda valkretsen vid det upphävda valet.

14 § Om det vid en sammanräkning som avses i 14 kap. 18–24 §§ har förekommit avvikelse från föreskriven ordning och det inte är osannolikt

att avvikelserna har inverkat på utgången av sammanräkningen, skall Valprövningsnämnden upphäva sammanräkningen och uppdra åt beslutsmyndigheten att vidta den rättelse som behövs.

15 § Om ett visst beslut inte får överklagas eller om det skall överklagas i särskild ordning, får en omständighet som avses med beslutet inte åberopas vid prövning enligt 13 eller 14 §.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006, då vallagen (1997:157) skall upphöra att gälla.

2. Partibeteckningar som har registrerats enligt den upphävda lagen skall anses registrerade enligt den nya lagen.

3. Beslut om indelning i valkretsar och valdistrikt som har fattats enligt den upphävda lagen skall anses fattade enligt den nya lagen.

2.2 Förslag till lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369)

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att 2–6, 8, 10–12 samt 16 §§ folkomröstningslagen (1979:369) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Central valmyndighet som avses i 1 kap. 15 § vallagen (1997:157) är också central myndighet för folkomröstning.

För folkomröstning är riket indelat i omröstningsdistrikt. Del av kommun som vid val enligt vallagen (1997:157) bildar ett valdistrikt utgör ett omröstningsdistrikt.

För folkomröstnings genomförande svarar inom varje kommun valnämnd som avses i 1 kap. 17 § vallagen (1997:157).

När folkomröstning förrättas i samband med val till riksdagen tjänstgör de *valförrättare* som har utsetts enligt 4 kap. 6 § vallagen också som omröstningsförrättare. Inför annan folkomröstning utser valnämnden för varje omröstningsdistrikt minst fyra personer att vid omröstningen tjänstgöra som omröstningsförrättare i distriktet. Vad som i 4 kap. vallagen föreskrivs om *valförrättare* tillämpas beträffande särskilt utsedd omröstningsförrättare.

Rösträtt vid folkomröstning tillkommer den som är röstberättigad vid val till riksdagen.

Frågan om en person har rösträtt avgörs på grundval av en före om-

Föreslagen lydelse

2 §²

Den myndighet som avses i 3 kap. 1 § vallagen (2005:000) är central myndighet också för folkomröstning.

3 §³

För folkomröstning är riket indelat i omröstningsdistrikt. Del av kommun som vid val enligt vallagen (2005:000) bildar ett valdistrikt utgör ett omröstningsdistrikt.

4 §⁴

För folkomröstnings genomförande svarar inom varje kommun valnämnd som avses i 3 kap. 3 § vallagen (2005:000).

När folkomröstning förrättas i samband med val till riksdagen tjänstgör de *röstmottagare i ett valdistrikt* som har utsetts enligt 3 kap. 6 § vallagen också som omröstningsförrättare. Inför annan folkomröstning utser valnämnden för varje omröstningsdistrikt minst fyra personer att vid omröstningen tjänstgöra som omröstningsförrättare i distriktet. Vad som i 3 kap. vallagen föreskrivs om *röstmottagare* tillämpas beträffande särskilt utsedd omröstningsförrättare.

5 §⁵

Frågan om en person har rösträtt avgörs på grundval av en före om-

² Senaste lydelse 1997:162.

³ Senaste lydelse 1997:162.

⁴ Senaste lydelse 1997:162.

⁵ Senaste lydelse 2002:69.

röstningen upprättad röstlängd. Om inte omröstningen hålls samtidigt med ett annat val enligt vallagen (1997:157) skall röstlängd för omröstningen upprättas med tillämpning av 7 kap. 1, 4, 10, 11 och 13 §§ vallagen. Bestämmelserna i 7 kap. 14 § den lagen om rätten att överklaga beslut om rättelse av röstlängd skall gälla även i fråga om överklagande i samband med en omröstning.

röstningen upprättad röstlängd. Om inte omröstningen hålls samtidigt med ett annat val enligt vallagen (2005:000) skall röstlängd för omröstningen upprättas med tillämpning av 5 kap. 1, 2, 6 och 7 §§ vallagen. Bestämmelserna i 15 kap. den lagen om överklagande av beslut om rättelse av röstlängd skall gälla även i fråga om överklagande i samband med en omröstning.

6 §⁶

När en folkomröstning skall för rättas, skall, i den mån den centrala valmyndigheten inte bestämmer annat, för var och en som enligt den röstlängd som upprättats för omröstningen är röstberättigad vid omröstningen upprättas ett röstkort med uppgifter om den röstberättigade. Röstkortet skall dessutom innehålla uppgifter om omröstningen till ledning för den röstberättigade. För folkomröstning och val till riksdagen som äger rum samtidigt upprättas gemensamt röstkort. I fråga om röstkort tillämpas i övrigt 7 kap. 7–9 §§ vallagen (1997:157).

När en folkomröstning skall för rättas, skall, i den mån den centrala valmyndigheten inte bestämmer annat, för var och en som enligt den röstlängd som upprättats för omröstningen är röstberättigad vid omröstningen upprättas ett röstkort med uppgifter om den röstberättigade. Röstkortet skall dessutom innehålla uppgifter om omröstningen till ledning för den röstberättigade. För folkomröstning och val till riksdagen som äger rum samtidigt upprättas gemensamt röstkort. I fråga om röstkort tillämpas i övrigt 5 kap. 8–10 §§ vallagen (2005:000).

Centrala valmyndigheten bör på lämpligt sätt sprida kännedom bland allmänheten om tid och sätt för röstning och om de bestämmelser i övrigt som gäller för folkomröstningen. Myndigheten bör vidare inför folkomröstning i grundlagsfråga på lämpligt sätt sprida kännedom bland allmänheten om lydelsen av det förslag som omröstningen avser.

8 §⁷

Statsverket svarar för kostnaderna för framställning av det antal röstsedlar som behövs.

I lokal där omröstning äger rum skall de röstande ha tillgång till

1. röstsedlar för varje förslag som är föremål för folkomröstning och
2. blanka röstsedlar.

I fråga om kuvert tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 1 § andra stycket, 2 och 3 §§ vallagen (1997:157) om valkuvert.

De kuvert som används vid folkomröstning skall tillhandahållas av den centrala valmyndigheten.

⁶ Senaste lydelse 1997:162.

⁷ Senaste lydelse 1997:162.

Röstning sker på dagen för folkomröstningen i omröstningslokalen för det omröstningsdistrikt där den röstande är upptagen i röstlängd. Röstberättigad, som på grund av vistelse utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl finner sig vara förhindrad att rösta på tid och plats som nu sagts, får rösta på *Posten Aktiebolags postkontor inom riket, på ett särskilt röstmottagningsställe* inom landet eller hos svensk utlandsmyndighet.

Om flera omröstningar äger rum samtidigt, skall den som röstar *på postkontor, på ett särskilt röstmottagningsställe* inom landet eller hos utlandsmyndighet vid ett och samma tillfälle utöva sin rösträtt i samtliga omröstningar som han vill delta i. Om omröstning äger rum i samband med val till riksdagen, skall röstande som nu har angivits, som önskar delta både i omröstningen och i valet, avge sin röst i folkomröstningen samtidigt som han röstar i valet.

I fråga om röstningen och om den vidare behandlingen av röster som har avgivits *på postkontor, på ett särskilt röstmottagningsställe* inom landet eller hos utlandsmyndighet tillämpas i övrigt bestämmelserna om ordinarie val till riksdagen i 11–15 kap. vallagen (1997:157). Om folkomröstning äger rum i samband med extra val till riksdagen eller om den inte omfattar hela riket, tillämpas i stället *bestämmelserna om extra val i 11–15 kap. vallagen*.

I lokal där röstning äger rum skall *finnas tillgängligt ett exemplar av denna lag, av särskild lag för den ifrågavarande folkomröstningen, om sådan har beslutats, och av vallagen. Såvitt gäller folk-*

Röstning sker på dagen för folkomröstningen i omröstningslokalen för det omröstningsdistrikt där den röstande är upptagen i röstlängd. Röstberättigad, som på grund av vistelse utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl finner sig vara förhindrad att rösta på tid och plats som nu sagts, får rösta *i en röstningslokal* inom landet eller hos svensk utlandsmyndighet.

Om flera omröstningar äger rum samtidigt, skall den som röstar *i en röstningslokal* inom landet eller hos utlandsmyndighet vid ett och samma tillfälle utöva sin rösträtt i samtliga omröstningar som han vill delta i. Om omröstning äger rum i samband med val till riksdagen, skall röstande som nu har angivits, som önskar delta både i omröstningen och i valet, avge sin röst i folkomröstningen samtidigt som han röstar i valet.

I fråga om röstningen och om den vidare behandlingen av röster som har avgivits *i en röstningslokal* inom landet eller hos utlandsmyndighet tillämpas i övrigt bestämmelserna om ordinarie val till riksdagen i 7, 8 och 10 kap. vallagen (2005:000). Om folkomröstning äger rum i samband med extra val till riksdagen eller om den inte omfattar hela riket, tillämpas i stället *de bestämmelser i nämnda kapitel som avser val som inte gäller hela landet*.

I lokal där röstning äger rum skall *vid folkomröstning i grundlagsfråga texten till det förslag som avses med omröstningen finnas tillgänglig*.

⁸ Senaste lydelse 1997:162.

omröstning i grundlagsfråga skall därjämte finnas tillgänglig texten till det förslag som avses med omröstningen.

11 §⁹

Rösterna räknas preliminärt i omröstningslokal och hos valnämnd. Därvid tillämpas bestämmelserna i 16 och 17 kap. vallagen (1997:157). Har omröstning förrättats samtidigt med val till riksdagen, sker granskningen av för-tidsröster enligt 15 kap. 7–13 §§ och 17 kap. 3–7 §§ gemensamt för omröstningen och valet.

Vid räkningen ordnas röstsedlarna i grupper efter meningsyttring. Blanka röstsedlar bildar en grupp. Antalet röstsedlar inom varje grupp räknas och antalet antecknas i protokollet. Röstsedlarna läggs därefter gruppvis in i särskilda omslag. På omslagen antecknas vilken grupp röstsedlar omslaget innehåller och röstsedlarnas antal.

Vid rösträkning hos valnämnd används en urna för varje omröstning och för varje område som bildar en valkrets vid val av kommunfullmäktige.

Rösterna räknas preliminärt i omröstningslokal och hos valnämnd. Därvid tillämpas bestämmelserna i 11 och 12 kap. vallagen (2005:000). Har omröstning förrättats samtidigt med val till riksdagen, sker granskningen av för-tidsröster gemensamt för omröstningen och valet.

12 §¹⁰

Rösterna räknas slutligt av länsstyrelsen. Rösterna skall därvid redovisas särskilt för varje område som bildar en valkrets vid val av kommunfullmäktige. Vid rösträkningen skall 18 kap. 1 § och 3–9 §§ vallagen (1997:157) gälla.

Rösterna räknas slutligt av länsstyrelsen. Rösterna skall därvid redovisas särskilt för varje område som bildar en valkrets vid val av kommunfullmäktige. Vid rösträkningen skall 13 kap. 1–6 §§ vallagen (2005:000) gälla.

16 §¹¹

Talan mot beslut, varigenom centrala valmyndigheten fastställt utgången av folkomröstning, förs hos Valprövningsnämnden. I fråga om sådan talan tillämpas bestämmelserna i 1 kap. 19 §, 19 kap. 3 § första stycket, 4 och 5–8 §§ vallagen (1997:157) vad avser överklaganden av riksdagsval samt 16 och 17 §§ samma kapitel.

Talan mot beslut, varigenom centrala valmyndigheten fastställt utgången av folkomröstning, förs hos Valprövningsnämnden. I fråga om sådan talan tillämpas bestämmelserna i 15 kap. 5 §, 6 § första stycket 4 och andra stycket samt 7 och 8 §§ vallagen (2005:000) vad avser överklaganden av riksdagsval samt 11 och 12 §§ samma kapitel.

Talan får föras av den som en-

Talan får föras av den som en-

⁹ Senaste lydelse 1997:162.

¹⁰ Senaste lydelse 1997:162.

¹¹ Senaste lydelse 1997:162.

ligt röstlängd var röstberättigad vid folkomröstningen samt av den som enligt beslut som sägs i 7 *kap. 11 §* vallagen var utesluten från rösträtt. Talan får också föras av ett parti eller en kampanjkommitté som har verkat för något av de förslag som omröstningen har gällt.

ligt röstlängd var röstberättigad vid folkomröstningen samt av den som enligt beslut som sägs i 5 *kap. 6 §* vallagen var utesluten från rösträtt. Talan får också föras av ett parti eller en kampanjkommitté som har verkat för något av de förslag som omröstningen har gällt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting¹²

dels att 1 kap. 24 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas ett nytt kapitel, 3 kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

24 §¹³

När det finns skäl till det skall en särskild undersökning göras om befolkningens inställning till en indelningsändring. Om en särskild utredare finner skäl till en sådan undersökning, skall han anmäla detta till Kammarkollegiet, som beslutar i frågan. Länsstyrelsen beslutar om sådana undersökningar i ärenden som länsstyrelsen utreder.

Undersökningen skall göras av länsstyrelsen. Den kan ske genom omröstning, opinionsundersökning eller liknande förfarande. Länsstyrelsen får därvid anlita valnämnden i kommunen, om inte nämndens verksamhet i övrigt hindras därigenom.

Skall undersökningen ske genom en omröstning får länsstyrelsen besluta att det, med tillämpning av 7 kap. vallagen (1997:157), skall framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

Röstlängd och röstkort framställs av *Skatteverket*. *Verket har rätt till ersättning för detta.*

Skall undersökningen ske genom en omröstning får länsstyrelsen besluta att det, med tillämpning av 5 kap. vallagen (2005:000), skall framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

Röstlängd och röstkort framställs av *den centrala valmyndigheten*.

3 kap. Val¹⁴

1 §

Om en ändrad landstings- eller kommunindelning skall träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie val hålls till landstings- och kommunfullmäktige, skall redan det valet avse landstinget och kommunen enligt den nya indelningen.

¹² Lagen omtryckt 1988:198.

¹³ Senaste lydelse 2003:687.

¹⁴ Kapitlet tidigare upphävt genom 1988:198.

2 §

Prop. 2004/05:163

Om en ändrad kommunal indelning innebär att en ny kommun bildas, skall de indelningsdelegerade snarast möjligt under året före ikraftträdandet välja ledamöter till valnämnden och ersättare för dessa.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.4 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen
(1980:100)

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)¹⁵
dels att 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 49 §, av följande
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

49 §

*Sekretess gäller för uppgift om
hur en väljare har röstat vid val
enligt vallagen (2005:000) och
som*

*1. framkommit då biträde läm-
nats åt väljaren vid röstningen,
eller*

*2. framgår av innehållet i ett
avgivet valkuvert som inte har
öppnats för rösträkning enligt be-
stämmelserna i 11 och 12 kap.
samma lag.*

Nuvarande lydelse

16 kap.

1 §¹⁶

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 §
yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa
fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8
samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket
samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av upp-
såtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap.
3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 §
första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt
är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

-----
3. denna lag enligt
-----

7 kap. 40 §

såvitt avser uppgift om annat än
verkställigheten av beslut om vård
utan samtycke

¹⁵ Lagen omtryckt 1992:1474.

¹⁶ Senaste lydelse 2005:37.

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

---

3. denna lag enligt

---

7 kap. 40 §

såvitt avser uppgift om annat än
verkställigheten av beslut om vård
utan samtycke

7 kap. 47 §

8 kap. 3 §, 4 § andra stycket första
meningen, 5 § första stycket 2 el-
ler 6 § första stycket 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4, 5 och 34 §§ kommunallagen (1991:900)¹⁷ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

4 §

För ledamöterna i fullmäktige skall det finnas ersättare.

I en kommun bestämmer kommunfullmäktige det antal ersättare som skall ligga till grund för tillämpningen av bestämmelserna i 18 kap. 55 § vallagen (1997:157). Antalet skall utgöra en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i kommunen. Beslutet skall fattas före den 1 april valåret. Länsstyrelsen skall genast underrättas om kommunfullmäktiges beslut.

Föreskrifter om att utse ersättare i fullmäktige finns i vallagen.

Fullmäktige bestämmer hur många ersättarna skall vara. Antalet skall utgöra en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i fullmäktige. Beslutet skall fattas före den 1 april valåret. Länsstyrelsen skall genast underrättas om fullmäktiges beslut.

Föreskrifter om att utse ersättare i fullmäktige finns i vallagen (2005:000) .

5 §

Ledamöterna och ersättarna i fullmäktige skall väljas för fyra år räknat från och med den 1 november valåret.

Om Valprövningsnämnden har beslutat om omval enligt 19 kap. 21 § vallagen (1997:157), skall dock mandattiden förlängas till dess omvalet har avslutats.

I Stockholms kommun räknas mandattiden från och med den 15 oktober valåret.

Om Valprövningsnämnden har beslutat om omval enligt 14 kap. 27 § vallagen (2005:000), skall dock mandattiden förlängas till dess omvalet har avslutats.

34 §

Fullmäktige får besluta att det som ett led i beredningen av ett ärende som fullmäktige skall handlägga skall inhämtas synpunkter från medlemmar i kommunen eller landstinget.

Detta kan ske genom folkomröstning, opinionsundersökning eller något liknande förfarande. Vid opinionsundersökning eller liknande förfarande får valnämnden i kommunen anlitas, om nämndens verksamhet i övrigt inte hindras av det.

Skall synpunkter inhämtas genom en omröstning får fullmäktige

Skall synpunkter inhämtas genom en omröstning får fullmäktige

¹⁷ Lagen omtryckt 2004:93.

besluta att det, med tillämpning av 7 kap. vallagen (1997:157), skall framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

besluta att det, med tillämpning av 5 kap. vallagen (2005:000), skall framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

Närmare föreskrifter om förfarandet vid folkomröstning finns i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Kommunalförbund får inte anordna folkomröstning eller anlita valnämnden i kommun som är förbundsmedlem.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.6 Förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § samt 3 kap. 17, 22, 32, 32 a och 33 §§ sametingslagen (1992:1433) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §¹⁸

Sametinget skall bestå av 31 ledamöter, utsedda genom val. För ledamöterna skall det utses ersättare. I fråga om antalet ersättare och hur de skall utses gäller bestämmelserna i 18 kap. 53 § vallagen (1997:157) om val till landstingsfullmäktige. Ledamöterna skall vara svenska medborgare.

Efter förslag av Sametinget förordnar regeringen ordförande i Sametinget. Ordföranden skall utses bland tingets ledamöter. Sametinget väljer vice ordförande bland ledamöterna.

Sametinget skall bestå av 31 ledamöter, utsedda genom val. För ledamöterna skall det utses ersättare. I fråga om antalet ersättare och hur de skall utses gäller bestämmelserna i 14 kap. 15 § vallagen (2005:000) om val till landstingsfullmäktige. Ledamöterna skall vara svenska medborgare.

3 kap.

17 §¹⁹

Vid röstning i vallokal gäller också 9 kap. 2 § andra stycket, 7 och 15 §§ samt 10 kap. 3 § vallagen (1997:157).

Avbryts röstningen skall mottagna ytterkuvert förvaras på betryggande sätt.

Vid röstning i vallokal gäller också 7 kap. 3 § samt 8 kap. 4 och 5 §§ vallagen (2005:000).

22 §²⁰

Vid en offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, skall länsstyrelsen granska och räkna de avgivna rösterna.

Vid sammanräkningen prövar länsstyrelsen valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder. Härvid gäller i tillämpliga delar 18 kap. 9 och 10 §§ samt 11 § första stycket 1, andra och tredje styckena vallagen (1997:157).

Vidare gäller att ett namn som skrivits till på en valsedel skall anses obefintligt.

Vid sammanräkningen prövar länsstyrelsen valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder. Härvid gäller i tillämpliga delar 13 kap. 6 och 7 §§, 8 § första stycket 1 samt andra och tredje styckena vallagen (2005:000).

¹⁸ Senaste lydelse 2000:1214.

¹⁹ Senaste lydelse 1997:168.

²⁰ Senaste lydelse 2004:538.

32 §²¹

Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar skall mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,4. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att röstetalet delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått skall en ledamot utses. När en ledamot utses skall reglerna i 18 kap. 38–39 §§ vallagen (1997:157) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal skall fastställas för en kandidat måste han dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

Sedan länsstyrelsen fördelat mandaten i Sametinget skall resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått skall en ledamot utses. När en ledamot utses skall reglerna i 14 kap. 9 och 10 §§ vallagen (2005:000) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal skall fastställas för en kandidat måste han dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

32 a §²²

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 18 kap. 61 § vallagen (1997:157) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 18 kap. 63 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot.

Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen skall valsedlarna åter läggas i omslag på sätt som föreskrivs i 31 §.

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 14 kap. 21 § vallagen (2005:000) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 14 kap. 22 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot.

²¹ Senaste lydelse 2004:538.

²² Senaste lydelse 2004:538.

Länsstyrelsens beslut enligt 22, 32 och 32 a §§ får överklagas hos Valprövningsnämnden. Ett beslut får överklagas av den som enligt röstlängden var röstberättigad vid valet. Det får också överklagas av en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning som har deltagit i valet.

Överklagandet skall ges in till Valprövningsnämnden och vara nämnden till handa tidigast dagen efter valdagen och senast inom tio dagar efter det att resultatet av valet offentliggjorts enligt 32 eller 32 a §.

Vid Valprövningsnämndens prövning av överklaganden som avses i denna paragraf får nämnden upphäva valet och förordna om omval eller föranstalta om andra mindre ingripande åtgärder enligt de grunder som anges i 19 kap. 18 eller 19 § vallagen (1997:157).

Vid Valprövningsnämndens prövning av överklaganden som avses i denna paragraf får nämnden upphäva valet och förordna om omval eller föranstalta om andra mindre ingripande åtgärder enligt de grunder som anges i 15 kap. 13 och 14 §§ vallagen (2005:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

²³ Senaste lydelse 2004:538.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om folkomröstning skall äga rum samtidigt med ett allmänt val eller en nationell folkomröstning, kan de som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skriftligen begära att uppgifterna rättas. Bestämmelserna i 7 kap. 11–14 §§ vallagen (1997:157) skall då tillämpas.

I annat fall skall de som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skriftligen begära hos den kommun eller det landsting som ansvarar för omröstningen att uppgifterna rättas. Det som inträffat senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Föreslagen lydelse

9 §²⁴

Om folkomröstning skall äga rum samtidigt med ett allmänt val eller en nationell folkomröstning, kan de som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skriftligen begära att uppgifterna rättas. Bestämmelserna i 5 kap. 5–7 §§ samt 15 kap. 3 § 2, 5 §, 6 § första stycket 2 och andra stycket samt 9 § vallagen (2005:000) skall då tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

²⁴ Senaste lydelse 2002:250.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:182) om
behandling av personuppgifter i Skatteverkets folk-
bokföringsverksamhet

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

För de ändamål som anges i 1 kap. 4 § får följande uppgifter behandlas i databasen:

1. person- eller samordningsnummer,
2. namn,
3. födelsetid,
4. födelsehemort,
5. födelseort,
6. adress,
7. folkbokföringsfastighet, lägenhetsbeteckning, folkbokföringsort och folkbokföring under särskild rubrik,
8. medborgarskap,
9. civilstånd,
10. make, barn, föräldrar, vårdnadshavare och annan person som den registrerade har samband med inom folkbokföringen,
11. samband enligt 10 som är grundat på adoption,
12. inflyttning från utlandet,
13. avregistrering enligt 19–21 §§ folkbokföringslagen (1991:481),
14. anmälan enligt 7 kap. 1 och 14. anmälan enligt 5 kap. 2 § 10 §§ vallagen (1997:157), och 14. anmälan enligt 5 kap. 2 § 10 §§ vallagen (2005:000), och
15. gravsättning.

I databasen får uppgifter behandlas som den 30 juni 1991 enligt särskilda bestämmelser var antecknade i sådan personakt som avses i 16 § i den upphävda folkbokföringskungörelsen (1967:495), oavsett om uppgifterna är sådana som avses i 1 kap. 6 §.

I ärenden om tilldelning av samordningsnummer får även anges grunden för tilldelningen, de handlingar som har legat till grund för identifiering samt uppgift om att det råder osäkerhet om personens identitet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § samt 2 kap. 3 och 4 §§ lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §²⁵

Denna lag tillämpas vid behandling av personuppgifter

1. i den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar enligt vallagen (1997:157), folkomröstningslagen (1979:369) och lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar, samt

2. i den centrala valmyndighetens, Sametingets och länsstyrelsens verksamhet med val enligt sametingslagen (1992:1433),

om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

1. i den centrala valmyndighetens och länsstyrelsernas verksamhet med val och folkomröstningar enligt vallagen (2005:000), folkomröstningslagen (1979:369) och lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar, samt

2 kap.

3 §

Beträffande en person som avses i 2 § 1 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress, folkbokföringsort, fastighetsbeteckning, valdistrikt, medborgarskap samt tidpunkt för invandring. För en person som inte är folkbokförd i Sverige får dessutom behandlas uppgift om tidpunkt för utvandring och för anmälan enligt 7 kap. 1 § vallagen (1997:157).

Beträffande en person som avses i 2 § 1 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress, folkbokföringsort, fastighetsbeteckning, valdistrikt, medborgarskap samt tidpunkt för invandring. För en person som inte är folkbokförd i Sverige får dessutom behandlas uppgift om tidpunkt för utvandring och för anmälan enligt 5 kap. 2 § vallagen (2005:000).

4 §

Beträffande en person som avses i 2 § 2 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress, folkbokföringsort, medborgarskap samt partibeteck-

Beträffande en person som avses i 2 § 2 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress, folkbokföringsort, medborgarskap samt partibeteck-

²⁵ Senaste lydelse 2004:539.

ning och övriga uppgifter som enligt 6 kap. 3 och 4 §§ vallagen (1997:157) skall finnas på valsedlar där personen är upptagen.

ning och övriga uppgifter som avses i 6 kap. 1–3 §§ vallagen (2005:000) på valsedlar där personen är upptagen.

Prop. 2004/05:163

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Det skall finnas en kassaservice i hela landet som innebär att alla har möjlighet att verkställa och ta emot betalningar till enhetliga priser.

Den i första stycket angivna kassaservicen skall tillhandahållas genom *det statligt ägda bolag som också har till uppgift att genomföra röstmottagning enligt 11 kap. vallagen (1997:157)*. Regeringen får meddela *närmare* föreskrifter om de tjänster som skall ingå i kassaservicen.

Den i första stycket angivna kassaservicen skall tillhandahållas genom *ett statligt ägt aktiebolag som regeringen bestämmer*. Regeringen får meddela föreskrifter om de tjänster som skall ingå i kassaservicen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.11 Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:1064) om folkomröstning om EU-medlemskap Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att lagen (1994:1064) om folkomröstning om EU-medlemskap skall upphöra att gälla vid utgången av år 2005.

2.12 Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:1650) om riksdagens val av företrädare för Sverige i Europaparlamentet Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att lagen (1994:1650) om riksdagens val av företrädare för Sverige i Europaparlamentet skall upphöra att gälla vid utgången av år 2005.

2.13 Förslag till lag om upphävande av lagen (2003:83)
om folkomröstning om införande av euron

Prop. 2004/05:163

Härigenom föreskrivs att lagen (2003:83) om folkomröstning om införande av euron skall upphöra att gälla vid utgången av år 2005.

Regeringen tillkallade den 16 april 2003 en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att se över bestämmelserna i vallagen och lämna förslag till en ny lag (dir. 2003:37). Lagen skulle innehålla de grundläggande reglerna om valförfarandet medan kompletterande valtekniska föreskrifter skulle kunna meddelas av regeringen och Valmyndigheten.

Vidare kan nämnas att riksdagens konstitutionsutskott under 2003/04 års riksmöte behandlat motioner från allmänna motionstiden 2002 och 2003 rörande frågor om bl.a. val. Utskottet ansåg att samtliga dessa motioner borde avslås med hänvisning till utredningens pågående arbete (bet. 2003/04:KU13). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2003/04:105). Utredningen har mot denna bakgrund valt att närmare överväga de frågor om genomförande av val som aktualiserats genom dessa motioner.

Utredningen, som antog namnet 2003 års vallagskommitté, överlämnade i november 2004 betänkandet *Ny vallag* (SOU 2004:111). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammanställning är tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2004/10423/L6).

Lagrådet

I propositionen lämnas förslag till ändringar i sekretesslagen (1980:100) och lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice. Sådana ändringar bör i princip granskas av Lagrådet.

Ändringen i sekretesslagen innebär, som framgår av avsnitt 15.8, endast ett förtydligande av vad som redan i dag följer av grundlag (3 kap. 1 § regeringsformen); hemliga val är en av grundvalarna i en demokratisk rättsstat. Förslaget medför således inte någon rättslig förändring i sak. Den nya bestämmelsen innebär, till skillnad från ändringar i sekretesslagen i allmänhet, inte att det aktualiseras några överväganden avseende avgränsningen av det sekretessbelagda området, skaderekvisit, sekretesstid, etc. Lagrådets hörande i denna del av lagstiftningsärendet skulle därför sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet.

När det gäller ändringen i lagen om grundläggande kassaservice innebär denna enbart att det indirekta utpekande av Posten AB som i dag finns i 1 § genom hänvisningen där till 11 kap. vallagen, som reglerar den s.k. poströstningen och bolagets ansvar för denna, ändras. Eftersom förslagen i denna proposition innebär att poströstningen upphör, måste Posten AB:s ansvar för den grundläggande kassaservice regleras på ett annat sätt, som dock inte innebär någon ändring i sak. Se vidare avsnitt 5. Även i denna del saknas det anledning att inhämta yttrande från Lagrådet.

Övriga förslag till lagändringar innebär endast redaktionella justeringar utan betydelse i sak. Lagrådets hörande skulle därför sakna betydelse.

4.1 Bakgrund

Den nuvarande vallagen (1997:157) är i allt väsentligt utformad i enlighet med de förslag som 1993 års vallagskommitté lade fram år 1994 (SOU 1994:30). Förslagen byggde bl.a. på ambitionen att lagen i stort skulle följa de olika momenten i valförfarandet.

I regeringens förslag till ny lag angavs följande utgångspunkter för regleringen av själva valförfarandet (prop. 1996/97:70). Vallagen bör innehålla en så långt det är möjligt fullständig reglering av valförfarandet. Ett skäl för detta är att valförfarandet i huvudsak är gemensamt för de olika val som äger rum inom landet. Även för val som sker på annan valdag, som valet till Europaparlamentet, finns skäl att undvika en särskild lag med omfattande hänvisningar till den generella vallagen. Detta ställningstagande innebär att vallagen å ena sidan innehåller grundläggande regler om valförfarandet och å andra sidan detaljerade regler av mer teknisk valadministrativ natur. Vallagen får en stor omfattning, vilket ställer höga krav på en genomtänkt disposition. Det är vidare angeläget att vallagen bidrar till förståelse för hur valsystemet faktiskt är uppbyggt. Vallagen skall självklart också vara användbar för dem som tillämpar lagen.

De nu angivna utgångspunkterna för den språkliga och redaktionella bearbetning av regleringen av valförfarandet resulterade i att lagen i huvudsak är uppbyggd i samma ordningsföljd som de olika momenten i valförfarandet.

I förhållande till den dessförinnan gällande vallagen (1972:620) disponerades i flera fall reglerna i den nya lagen om och de olika underavsnitten försågs med underrubriker, allt i syftet att skapa en lag som det är lätt att hitta i och som är lätt att följa.

Vidare upprepas vissa grundläggande bestämmelser om valförfarandet som ges i regeringsformen och kommunallagen i syfte att samla samtliga bestämmelser som rör de allmänna valen i en lag. I samband med upprensningarna finns en hänvisning till den grundläggande bestämmelsen.

Flera paragrafer anger i detalj olika moment som skall iakttas i samband med valförfarandet.

Vissa av de bestämmelser som behandlar den slutliga sammanräkningen och mandatfördelningen samt hur ledamöter och ersättare skall utses är valmatematiska formler klädda i ord. Bestämmelserna är förhållandevis omfattande och dessutom svårtillgängliga för dem som inte fullt ut behärskar materialet. Detta har inte kunnat undvikas. Eftersom bestämmelserna tynger lagtexten har de samlats i ett avslutande kapitel som enbart innehåller det som kan kallas valmatematik.

1997 års vallag tillämpades första gången vid allmänna val år 1998. Senare genomförda förändringar har i huvudsak begränsats till vidareutveckling av valförfarandet.

Regeringens förslag: 1997 års vallag skall ersättas av en ny lag. I denna skall hela valförfarandet regleras samlat och på ett mer lättillgängligt och pedagogiskt sätt än i den nuvarande lagen.

Regeringens bedömning: Till den nya vallagen bör ansluta en valförordning som innehåller vissa detaljerade valtekniska verkställighetsföreskrifter. I begränsad utsträckning bör härutöver Valmyndigheten meddela kompletterande föreskrifter, t.ex. när det gäller den närmare utformningen av valsedlar och valkuvert.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer i stort sett med regeringens.

Remissinstanserna: Anser överlag att utredningens förslag till ny vallag lever upp till ambitionen att på ett strukturerat, pedagogiskt och mer lättillgängligt sätt reglera förfarandet vid val.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Utgångspunkten för utredningens arbete har varit att skapa en vallag som är så enkel och lättillgänglig som möjlig utan att de grundläggande principerna som bär upp valsystemet förändras. För att uppnå detta har utredningen i stor utsträckning slagit ihop bestämmelser av utpräglat repetitiv karaktär. Bestämmelsernas ordningsföljd i lagen har också i viss mån flyttats om, för att på ett tydligare sätt åskådliggöra valsystematiken. Vidare har det gjorts ett flertal språkliga redigeringar samtidigt som bestämmelser av upplysningskaraktär eller av formellt oförbindande natur har bedömts onödiga och därför tagits bort. När det sedan gäller de bestämmelser i vallagen som behandlar den slutliga sammanräkningen och mandatfördelningen samt beräkningsgrunder (18 och 20 kap. i den nuvarande vallagen) har bestämmelserna samlats i ett kapitel. Det har enligt utredningen emellertid inte gått att komma ifrån att dessa bestämmelser är valmatematiska formler klädda i ord. Uppprepningar och omfattande hänvisningar har visserligen utmönstrats så långt möjligt, men bestämmelserna blir ändå med nödvändighet förhållandevis omfattande och inte helt lättillgängliga för den som inte fullt ut behärskar regelverket.

Enligt regeringens mening har utredningen med sitt förslag lagt en god grund för utformningen av den nya vallagen.

När det gäller frågan om normnivåer vill regeringen för sin del anföra följande.

Det ligger ett egenvärde i att iaktta återhållsamhet med att ta in föreskrifter om valförfarandet i författning av lägre valör än lag. Det är nämligen – som ett uttryck för folkstyrelsetanken – naturligt att regler om val i allt väsentligt bestäms av riksdagen. Därmed får alla riksdagspartier möjlighet att bestämma om reglernas innehåll, till skillnad från föreskrifter som beslutas av regeringen eller en förvaltningsmyndighet. Detta innebär dock inte att den nuvarande ordningen – att i princip samtliga författningsreglerade bestämmelser om val beslutas av riksdagen – är den mest lämpliga.

Som utredningen framhållit tyngs den nuvarande vallagen i flera fall av mycket detaljerade eller rent administrativt betonande bestämmelser. Dessa avser t.ex. förande av register eller protokoll. Sådana bestämmelser hör knappast hemma i lag utan snarare i verkställighetsföreskrifter av

lägre valör. Vidare finns det i dag på vissa områden regleringar av valtekniska förhållanden, som har sin grund inte i föreskrifter utan i beslut som fattas i administrativ ordning. Detta gäller t.ex. den närmare utformningen av valsedlar och valkuvert. Även sådana regler bör tas in i författning, men på lägre nivå än lag. Detta innebär en påtaglig förstärkning av normmässigheten i förhållande till nuvarande ordning.

Regeringen anser således att utredningens förslag till utformning av en ny vallag bör genomföras.

I ett avseende bör det emellertid göras en justering.

Enligt de utgångspunkter utredningen haft för sitt arbete har det i utredningens förslag till lag tagits in allmänna hänvisningar till de grundläggande bestämmelser om val som finns i regeringsformen och kommunallagen (1991:900) samt, såvitt avser val till Europaparlamentet, till rådets akt (fogad till rådets beslut 76/787 av den 20 september 1976) om allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet (valrättsakten) samt till rådets direktiv 93/109/EG av den 6 december 1993 om individuella arrangemang angående unionsmedborgares rösträtt och valbarhet. Med hänsyn till de förpliktelser som följer av EG-rätten är det emellertid regeringens uppfattning att innehållet i de i nu nämnda bestämmelserna även i fortsättningen skall genomföras i svensk lag. Här finns också anledning att nämna att valrättsakten nyligen ändrats genom beslut av rådet den 25 juni 2002 och av den 23 september 2002.

5 Det lokala ansvaret för val

Regeringens förslag: Det lokala ansvaret för val skall samlas hos kommunerna, som därmed skall ha hand om all röstmottagning som sker i landet.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser ställer sig bakom eller har inget att invända mot utredningens förslag. Detta gäller bl.a. *Valmyndigheten, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Posten AB, Haninge kommun, Nacka kommun, Malmö kommun, Dals-Eds kommun, Göteborgs kommun, Örebro kommun samt Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet*. Några remissinstanser – *Emmaboda kommun och Gotlands kommun* – anser att den s.k. poströstningen skall behållas.

Skälen för regeringens förslag: Förutsättningarna för den s.k. poströstningen har under senare år förändrats i grunden. Det nät av traditionella postkontor som poströstningen byggts upp kring finns inte längre kvar. Det nya servicenätet för postservice som har etablerats av Posten AB är uppbyggt genom samarbete med externa partners till bolaget. Därmed har den tidigare inarbetade kopplingen till förtidsröstningen genom de gamla postkontoren försvunnit. Vidare har inte de lokaler som används i det nya servicenätet en utformning som motsvarar de krav som måste ställas för röstmottagning.

Som ett komplement till den traditionella poströstningen har därför använts Svensk Kassaservice AB:s kontorsnät.

Denna ordning har fungerat mindre väl. I den utvärdering av 2002 års val som Valmyndigheten gjort (rapport 2003:1) redovisas kritiska synpunkter på antalet röstmottagningsställen, utrymme och ordning i lokalerna, tillgänglighet för funktionshindrade och köbildning på vissa ställen. Enligt Valmyndigheten har detta sin förklaring i att förutsättningarna för att genomföra röstningen har förändrats genom Posten AB:s omorganisation. Som en följd av denna har Valmyndigheten i praktiken inte längre möjlighet att bedöma om alla lokalförslag som lämnas av Posten AB uppfyller gällande kvalitetskrav eller i övrigt kan antas ge väljarna goda möjligheter att rösta.

Under år 2004 har antalet kundärenden hos Svensk Kassaservice AB fortsatt att minska med omkring 20 procent per år, vilket lett till bl.a. beslut om stängning av kontor i tätorter och en fortsatt omvandling av kontor i glesbygden. Post- och kassaserviceutredningen har föreslagit att lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice skall upphöra att gälla och att det skall ske en avveckling av kassaservicetjänsterna. Förslaget innebär att det inte längre skulle finnas några förutsättningar för att kunna genomföra den s.k. poströstningen inom ramen för den nuvarande ordningen.

Kassaserviceutredningens förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet. Det finns emellertid när det gäller valförfarandet ingen anledning att dra några andra slutsatser beträffande förtidsröstningen än de 2003 års vallagskommitté gjort.

Redan i dag har en valmyndighet på central nivå problem att ansvara för förtidsröstningen i landet. Situationen kommer att bli än mer svårbevästrad i takt med att tillgången till rikstäckande nät av lokaler lämpliga för röstmottagning minskar.

I likhet med utredningen, och en betydande majoritet av remissinstanserna, anser regeringen därför att hela det lokala ansvaret för genomförande av val skall samlas hos kommunerna.

Detta innebär att varje kommun skall erbjuda röstningslokaler som i fråga om öppethållande (se avsnitt 7), tillgänglighet (se avsnitt 6) och lokalisering ger väljarna goda möjligheter att rösta. Förtidsröstning skall kunna ske i minst samma utsträckning som hittills. Liksom tidigare beträffande den s.k. poströstningen skall förtidsröstning kunna ske på minst ett ställe i varje kommun.

Det ankommer på varje kommun att bestämma vilka lokaler som skall användas för förtidsröstning. Det torde ligga i sakens natur att det ofta blir fråga om kommunens egna lokaler, t.ex. kommunkontor, skolor och bibliotek. Men det finns inget som hindrar en kommun att använda lokaler som tillhör någon annan huvudman. Det är ett naturligt krav på de lokaler som används att de av väljarna uppfattas som värdemässigt neutrala. Röstmottagning bör därför inte äga rum i t.ex. lokaler som har anknytning till religiösa eller politiska sammanslutningar eller liknande organisationer.

Eftersom regeringens förslag innebär att den s.k. poströstningen upphör, måste hänvisningen i 1 § lagen om grundläggande kassaservice till Posten AB ändras. I stället för att som i dag peka ut bolaget indirekt genom vad som anges i 11 kap. vallagen, bör det av lagen framgå att kassa-

servicen skall tillhandahållas av ett statligt ägt aktiebolag och att det är regeringen som bestämmer vilket detta skall vara. Regeringen avser att i ett särskilt beslut peka ut Posten AB som det bolag som även fortsättningsvis skall tillhandahålla kassaservicen för statens räkning. Det rör sig således enbart om en lagteknisk justering som inte kommer att innebära någon ändring i sak.

Beträffande den s.k. institutionsröstningen kan det konstateras att Posten AB sedan 2002 års val inte längre medverkar vid detta slag av förtidsröstning. Den centrala valmyndigheten har därför i stället, på frivillig grund, anlitat kommunerna för detta ändamål. När det gäller statliga institutioner, t.ex. kriminalvårdsanstalter, kan uppgiften i stället utföras av institutionerna själva med egen personal.

Mot bakgrund av denna utveckling bör kommunerna ha det formella ansvaret även för institutionsröstningen. Detta innebär att kommunerna har ett övergripande åtagande för denna form av röstning även när det gäller statliga institutioner, t.ex. kriminalvårdsanstalter. Men precis som i dag skall uppgiften kunna utföras av institutionerna själva med egen personal. Röstmottagarna skall dock utbildas och förordnas för uppgiften av valnämnden.

Avslutningsvis bör följande sägas när det gäller hanteringen av de förtidsröster som kommunerna med det nya systemet kommer att ta emot.

I de fall mottagna röster hör till valdistrikt inom den egna kommunen, skall rösterna på ett säkert sätt sparas av valnämnden så att de kan distribueras till respektive valdistrikt under valdagen eller i förekommande fall hanteras vid den s.k. onsdagsräkningen.

För röster som hör till någon annan kommun aktualiseras frågan om hur dessa skall distribueras.

I vissa fall torde det mellan kommuner ha skapats egna distributionskanaler. Det finns givetvis inget som hindrar att sådana används även för transport av förtidsröster, om det kan ske på ett säkert sätt. I flertalet fall kan man dock utgå från att några sådana möjligheter inte står till buds. Kommunerna är då i praktiken hänvisade till det enda landsomfattande distributionsnät som finns, nämligen Posten AB:s.

Valmyndigheten bör ha till uppgift att inför varje val avtala med Posten AB om tillhandahållande av de distributionstjänster som behövs för hanteringen av förtidsröster som har avgivits här i landet. Det bör således inte komma i fråga att varje kommun själv gör en sådan upphandling.

De kommuner som har behov av det kan med denna lösning anlita Posten AB för transport av förtidsröster utan att behöva vidta några särskilda åtgärder för egen del.

Regeringen återkommer i avsnitt 17 till de ekonomiska aspekterna av frågan om det lokala ansvaret för val.

Regeringens förslag: Kommunerna skall se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler för varje valdistrikt och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta på valdagen. Samma krav skall gälla beträffande de röstningslokaler som används för förtidsröstning.

Om en kommun anser att det av särskilda skäl finns behov av att som vallokal eller röstningslokal använda en lokal som inte uppfyller kravet på tillgänglighet, skall saken underställas länsstyrelsen. Kommunen skall ange varför någon annan lokal inte kan användas i stället och vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att komma till rätta med bristen inför senare val. Länsstyrelsen avgör därefter om kommunen får använda lokalen i fråga för det aktuella valet.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen har föreslagit att en kommun som avser att som vallokal eller röstningslokal använda en lokal som inte uppfyller kravet på tillgänglighet, skall samråda med länsstyrelsen innan den beslutar i saken. Kommunen skall ange varför den har gjort bedömningen att någon annan lokal inte kan användas i stället.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser instämmer i eller har inget att invända mot utredningens förslag. Andra remissinstanser – däribland *Handikappombudsmannen, Hjälpmiddelsinstitutet, Västra Götalands läns landsting, Handikappförbundens Samarbetsorgan och Synskadades Riksförbund* – anser att utredningens förslag inte är tillräckligt långtgående. *Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet* anser för sin del att kravet att lokaler för såväl förtidsröstning som röstning under valdagen skall vara tillgängliga för funktionshindrade är naturligt. Enstaka situationer kan ändå uppkomma, då sådan lokal saknas. Detta måste ses som en övergångslösning i avvaktan på att lokalen, i likhet med övriga offentliga lokaler, görs tillgänglig för alla.

Skälen för regeringens förslag: Det är en grundläggande utgångspunkt för det allmännas verksamhet att denna skall vara tillgänglig för alla medborgare. I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken framhålls att samhället skall utformas så att människor med funktionshinder blir fullt delaktiga i samhällslivet (prop. 1999/2000:79). Detta krav gör sig gällande med särskild styrka när det gäller förutsättningarna för deltagande i allmänna val.

Av 17 kap. 21 a § plan- och bygglagen (1987:10) framgår följande. I byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser skall enkelt avhjälpta hinder mot lokalernas och platsernas tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga undanröjas i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av plan- och bygglagen. Sådana föreskrifter har meddelats av Boverket. Av dessa (BFS 2003:19) framgår att med enkelt avhjälpta hinder avses sådana hinder som med hänsyn till nyttan av åtgärden och förutsättningarna på platsen kan anses rimliga att avhjälpa. Bland de hinder som skall undanröjas nämns bl.a. följande:

- fysiska hinder i form av mindre nivåskillnader, tunga dörrar och felaktigt placerade eller utformade manöverdon,
- hinder i form av brist på eller bristande utformning av balansstöd,
- hinder i form av brister i utformning och placering av fast inredning.

Målsättningen är att de åtgärder som avser befintliga lokaler och befintliga allmänna platser bör vara genomförda senast vid utgången av år 2010 (prop. 2000/01:48).

Mot den nu angivna bakgrunden är det självklart att kommunerna måste vidta alla rimliga ansträngningar för att kunna tillhandahålla vallokaler och röstningslokaler som är tillgängliga för alla väljare. Trots detta kan det inte uteslutas att det i något enstaka fall visar sig vara nödvändigt att använda en lokal som inte uppfyller detta krav. Om kravet då inte alls skulle gå att åsidosätta skulle konsekvensen kunna bli att valdistrikt måste slås samman eller att antalet röstningslokaler begränsas på ett sätt som försämrar möjligheterna att rösta för samtliga berörda väljare. En sådan ordning är inte demokratiskt godtagbar.

Regeringen anser därför att det måste finnas en säkerhetsventil i detta avseende. Kraven på kommunerna bör dock vara mer långtgående än vad utredningen förordat.

I sitt remissyttrande har *Handikappombudsmannen* anfört att det av den nya vallagen bör framgå att röstmottagningsställen skall vara tillgängliga för personer med funktionshinder. Att som i dagens lag ge kommunerna en möjlighet att använda en lokal som inte är tillgänglig för fysiskt funktionshindrade väljare och därmed tvinga dessa att rösta utanför lokalen är enligt ombudsmannen inte förenligt med grundläggande principer om alla människors lika värde och rättighet att påverka den demokratiska processen. En kommun bör enligt ombudsmannen endast vid särskilda skäl som röstmottagningsställe få använda en lokal som inte är tillgänglig för personer med fysiska funktionshinder. En sådan framställan skall göras till länsstyrelsen som har att besluta om särskilda skäl föreligger. Till framställan skall kommunen bifoga en plan över vallokalerna och röstmottagningsställena i valdistriktet, där tillgängligheten inventerats och åtgärder för att undanröja bristerna redovisas.

Regeringen anser att detta förslag har goda skäl för sig och att det är väl avvägt. Den nya vallagen bör i detta hänseende därför utformas i enlighet med Handikappombudsmannens förslag.

Kravet på tillgänglighet skall gälla oavsett form av funktionshinder. I linje härmed bör även andra funktionshinder än fysiska beaktas när det gäller möjligheterna att i vissa fall kunna avge en röst utanför en vallokal (10 kap. 8 § i den nuvarande vallagen; 9 kap. 4 § i förslaget till ny vallag).

Regeringens förslag: Vallokaler skall som huvudregel liksom i dag öppna kl. 8 och stänga kl. 20 respektive kl. 21. Kommunerna skall, med sin kännedom om de lokala förhållandena, kunna besluta om begränsningar av dessa tider om väljarna ändå får goda möjligheter att rösta.

Reglerna skall preciseras på så sätt att en vallokal alltid måste vara öppen minst mellan kl. 9 och 13 samt mellan kl. 17 och 20. Vid val till Europaparlamentet skall dock en vallokal som hittills alltid vara öppen till kl. 21. Dessutom skall det införas ett krav på att en kommun som vill besluta om begränsning av öppethållandet först skall samråda med länsstyrelsen och redogöra för de skäl som ligger till grund för åtgärden.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av de remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga har inte haft något att invända mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Vallokaler skall vara lokaliserade och utformade på så sätt att väljarna har goda möjligheter att rösta. Detsamma gäller vallokalernas öppethållande.

Förhållandena mellan olika kommuner varierar i mycket stor utsträckning. Detta gäller inte minst kommunernas geografiska utbredning och invånarantal. Behovet av tillräckliga möjligheter till lokal anpassning är därför påtagliga. Utgångspunkten måste vara att det är kommunerna som, med sin förstahandskännedom om de lokala förhållandena, beslutar om vallokalernas lokalisering och öppethållande.

När det gäller frågan om vallokalernas öppethållande finns det inte någon statistik som visar hur många väljare som röstar i sin vallokal mellan kl. 8 och 9. Det torde dock röra sig om förhållandevis få väljare. Även med beaktande av detta finns det inte skäl att låta alla vallokaler som huvudregel öppna först kl. 9. Det bör i stället ankomma på varje kommun att själv avgöra i vilken mån det kan vara befogat med en justering av tidpunkten för öppnandet av en vallokal.

Såvitt avser begränsningar i övrigt av öppethållande i vallokaler kan det finnas olika skäl för detta. Öppettiderna för en vallokal kan emellertid inte förkortas hur mycket som helst utan att väljarnas möjligheter att rösta blir begränsade i oacceptabelt stor utsträckning. Det bör av vällagen framgå vad som utgör minsta godtagbara öppethållande. En rimlig avvägning härvidlag är, som utredningen också kommit fram till, att en vallokal alltid skall vara öppen minst mellan kl. 9 och 13 samt mellan kl. 17 och 20 (21 vid val till Europaparlamentet).

Det skall betonas att vad som nu sagts utgör minimikrav. Det bör relativt sällan komma i fråga att det över huvud taget görs uppehåll i röstmottagningen i en vallokal. I de fall begränsningar övervägs måste detta ske utifrån en bedömning av varje vallokal för sig. Några generella beslut om begränsat öppethållande får således inte fattas.

De överväganden som skall läggas till grund för begränsningar i öppethållandet är inte alltid helt lätta att göra. Som utredningen föreslagit bör det därför införas en ordning enligt vilken en kommun som avser att

införa sådana begränsningar först skall samråda med länsstyrelsen om saken. Kommunen skall ange varför den gjort bedömningen att väljarna får tillräckligt goda möjligheter att rösta trots begränsningen. Därigenom skapas förutsättningar för en allsidig belysning av frågan innan det slutliga beslutet fattas.

8 Identitetskontroll vid röstmottagning

Regeringens förslag: Väljare som inte är kända för röstmottagarna skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet för att få rösta.

Röstmottagarna skall dokumentera hur väljarnas identitet har kontrollerats.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: Åsikterna går isär. En majoritet av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan tillstyrker eller har inget i sak att invända mot utredningens förslag. Vissa remissinstanser – *Valmyndigheten, Länsstyrelsen i Skåne län, Malmö kommun samt Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet* – vill gå längre än utredningen. I andra yttranden – från *Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Emmaboda kommun* – framförs uppfattningen att nuvarande ordning inte behöver ändras.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande ordningen för kontroll av väljares identitet är inte tillfredsställande. Redan det förhållandet att reglerna skiljer sig åt beroende på om väljarna avger sina röster i vallokalen eller om det sker genom s.k. poströstning, på särskilda röstmottagningsställen, genom lantbrevbärare eller hos utlandsmyndigheter, leder lätt till osäkerhet om vad som egentligen gäller. Denna tveksamhet kan knappast antas minska när hela det lokala ansvaret för val samlas hos kommunerna, och det åtminstone i viss utsträckning kommer att bli samma personer som har hand om röstmottagning i röstningslokaler och vallokaler. Reglerna bör därför vara desamma oavsett på vilka röstmottagningsställen väljarna avger sina röster.

Frågan är då vilket krav på identitetskontroll som skall ställas.

Efter de senaste årens val har det, i ökande omfattning, framförts påstående om att det förekommit oegentligheter vid röstmottagning i vallokaler, där det inte finns något krav på väljarna att legitimera sig. I själva verket får valförrättarna inte ens kräva att väljarna visar legitimation. Enligt 10 kap. 5 § vallagen får de endast begära att en väljare uppger sitt fullständiga namn och sin födelsetid.

Redan den misstro mot valsystemet som detta leder till, och som kommit till uttryck i olika sammanhang under senare år, är ägnad att inge oro. Medborgarnas förtroende för valsystemet är nämligen av grundläggande betydelse för den demokratiska legitimiteten av ett val.

De nuvarande reglerna försätter också ofta valförrättarna i en svår situation. Trots att man i vissa fall känner osäkerhet om en väljares identitet, finns det i praktiken inget lagligt stöd för att skapa visshet om saken. Ofta finns också en risk för situationer som kan upplevas som utslag av

negativ särbehandling av vissa väljare, beroende på vilka kriterier som kan komma att användas – eller som upplevs användas – för att ställa kontrollfrågor till väljarna eller liknande.

I vissa kommuner har detta lett till att valnämnderna har utfärdat rekommendationer om kontrollåtgärder som är mer långtgående än vad som följer av vallagens regler. Detta är självfallet inte en lämplig ordning.

Förutom att reglerna om kontroll av väljarnas identitet skall vara enhetligt måste en utgångspunkt för den nya lagen vara att systemet är lätt att förstå och att tillämpa och att det uppfattas som rättvist av väljarna.

I andra sammanhang där det är fråga om att ta i anspråk personanknutna rättigheter eller liknande, ställs i regel alltid upp krav på styrkande av identitet. Det kan röra sig om utbetalning av pension, uttag av pengar, ansökan om pass, etc. Inte i någon av dessa situationer upplevs det som orimligt att först kontrollera att den som utger sig för att vara någon, ha en viss ålder eller liknande, också uppfyller de villkor som gäller för det aktuella fallet.

Behovet av att verifiera att det inte förekommer oegentligheter är givetvis inte mindre vid röstmottagning än i andra situationer av det slag som nyss nämnts. I själva verket förhåller det sig tvärtom. Till skillnad från övriga fall kan det aldrig ske någon efterföljande rättelse om en person har röstat i någon annans namn. Här föreligger alltså en väsentlig skillnad, som med kraft stryker under behovet av ett väl fungerande kontrollsystem vid all röstmottagning.

Det finns i vårt land inte något generellt krav på att man skall kunna legitimera sig i varjehanda situationer. Det står alltså var och en fritt att välja att inte skaffa legitimation. Ett sådant val kan dock inte vara utan konsekvenser. Dessa är väl kända för envar. I den mån någons identitet behöver styrkas får det då ske på något annat sätt än genom uppvisande av legitimation.

Vid en sammantagen bedömning anser regeringen att säkerheten vid röstmottagning bör stärkas genom att väljare som inte är kända för röstmottagarna skall styrka sin identitet för att få rösta. Detta kan ske genom legitimation eller på något annat tillförlitligt sätt, i praktiken genom att någon annan intygar förhållandet. Bestämmelsen skall gälla lika för alla väljare och skall utformas på ett sätt som inte ger något utrymme för godtycke eller misstankar om godtycke. Det är därför mindre lämpligt att, som utredningen föreslagit, lägga i den enskilde röstmottagarens hand vid varje enskilt röstningstillfälle att ta ställning till *om* väljarens identitet skall säkerställas. Vad det i stället bör handla om är *hur* detta skall ske.

I sak är det emellertid knappast någon avgörande skillnad mellan utredningens och regeringens förslag. Med tanke på de krav som ställs på de personer som agerar vid myndighetsutövning i form av röstmottagning, skulle utredningens förslag i praktiken innebära att röstmottagarna ändå i varje enskilt fall måste säkerställa identiteten hos väljare som inte är kända. Uttrycket ”om röstmottagarna begär det” fyller då ingen meningsfull funktion. Regeringens förslag har alltså den fördelen att det undanröjer varje grund för osäkerhet eller misstanke om godtycke beträffande röstmottagarnas befogenheter och åligganden.

Det är naturligt att det i den information som ges till väljarna inför ett val finns särskilda upplysningar om vad som gäller för identitetskontroll

vid röstning på röstmottagningsställen. Informationen kan t.ex. lämnas på väljarnas röstkort.

Röstmottagarna bör, som utredningen föreslagit, dokumentera hur väljarnas identitet har kontrollerats. I vallokaler sker detta lämpligen genom en anteckning i röstlängden i anslutning till att väljarnas röster tas emot. I röstningslokaler bör en notering göras i de anteckningar som fortlöpande skall föras över röstmottagningen.

Det finns ingen anledning att anta ett sådant förfarande skulle fördröja röstmottagningen på något påtagligt sätt. En jämförelse kan här göras med de anteckningar om identitetskontroll som görs hos Posten eller på banken, där det på t.ex. en uttagsblankett görs en markering i en ruta om personen som gör uttaget är känd. Annars antecknas vederbörandes personnummer eller löpnummer på identitetshandling.

9 Budröstning

Regeringens förslag: Möjligheterna att kontrollera buds behörighet skall förbättras. Ett bud skall, förutom uppgifter om namn, personnummer och adress, även ange i vilken egenskap han eller hon uppträder som bud. Ett buds identitet skall kontrolleras på samma sätt som väljarnas. Budet skall vid behov även kontrollera väljarens identitet.

Kretsen av dem som kan vara bud skall utvidgas så att möjligheten omfattar även makes eller sambos barnbarn, föräldrar eller syskon. Vidare skall anställda vid häkten och kriminalvårdsanstalter kunna vara bud, liksom personer som särskilt har förordnats till det av kommunen.

Den som är vittne vid budröstning skall ha fyllt 18 år. Vittnet skall på ytterkuvertet för budröst ange sitt namn, sitt personnummer och sin adress.

Ytterkuvert för budröst som inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning, skall behållas av röstmottagarna och överlämnas till valnämnden. Detsamma skall gälla om budet inte kan styrka sin identitet.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har i stort sett inget att invända mot utredningens förslag. *Valmyndigheten och Länsstyrelsen i Skåne län* avstyrker förslaget att ytterkuvert för budröst i vissa fall skall behållas av röstmottagarna och överlämnas till valnämnden.

Skälen för regeringens förslag: Även om budröstning är förenad med vissa nackdelar från säkerhetssynpunkt, är denna form av röstning ett naturligt inslag i valförfarandet. Väljare som av olika skäl inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe måste nämligen kunna ges möjlighet att avge sin röst på annat sätt. Vad saken handlar om är i stället, som utredningen också konstaterat, vilka åtgärder som kan vidtas för att göra systemet rimligt säkert.

Som utredningen påpekat handlar det vid budröstning typiskt sett om en utsatt väljarkategori. Det finns därför allmänt sett en betydelsefull

garanti i att endast den som kan antas känna väljaren väl och vara knuten med lojalitetsband till honom eller henne får anlitas som bud. Kravet på att budet skall vara närvarande samtidigt med vittnet utgör därutöver en garanti mot obehöriga påtryckningar av olika slag.

Regeringen delar utredningens bedömning att ordningen med ett bud och ett samtidigt närvarande vittne bör behållas. Det bör alltså inte införas krav på fler än ett vittne.

De problem med budröstning vid framför allt 2002 års val som utredningen uppmärksammat har inte rört denna form av röstning generellt. Bristerna har knappast avsett fall där nära anhöriga varit bud.

Många av de väljare som budröstat har sin livssituation så ordnad att de har en regelbunden kontakt med anställda inom socialtjänsten eller andra av kommunens verksamhetsgrenar. Inte heller i de fall sådana företrädare för kommunen har agerat bud eller för den delen vittne har det gjorts gällande att det föreligger några egentliga problem med den nuvarande regleringen.

De situationer där oegentligheter har förekommit eller misstänkts har i stället avsett andra bud. En vanlig förklaring har då varit att de agerande inte visste vilka regler som egentligen gäller vid budröstning.

Utgångspunkten måste vara att samma regler skall gälla för all budröstning. Mot bakgrund av de brister som finns i den nuvarande regleringen har utredningen föreslagit en viss uppstramning av budets roll. Regeringen anser att det finns fog för sådana åtgärder. Dessa innebär följande.

När det gäller den allmänna budkretsen utvidgas denna något genom att även väljarens makes eller sambos barnbarn, föräldrar eller syskon får vara bud.

I övrigt utvidgas budkretsen genom att personer som särskilt har förordnats till det av kommunen får vara bud. Det kan röra sig om anställda eller tidigare anställda hos kommunen men även andra personer som på grund av sina personliga egenskaper bedöms lämpliga att anförtros ett sådant uppdrag. Det ligger i sakens natur att personer med politiska uppdrag eller andra liknande kopplingar inte skall förordnas som bud. I samband med att ett förordnande meddelas får kommunen tillfälle att vid behov genomföra de utbildningsinsatser som kan behövas.

Härutöver får anställda vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt vara bud. I dessa fall följer behörigheten redan av själva anställningen och fordrar således inte något särskilt förordnande. Det är däremot lämpligt att det inom de berörda myndigheterna klagörs vilka av de anställda som skall utföra denna funktion.

Även enligt den nya vallagen kommer Posten AB:s lantbrevbärare att kunna vara bud. Alla väljare som betjänas av lantbrevbärare har rätt att använda sig av dem för budröstning. Vid val som inte gäller hela landet kan den centrala valmyndigheten dock, liksom i dag, besluta om inskränkningar i denna service.

I ett avseende finns det behov av särskilda bestämmelser. De i vissa avseenden avvikande regler för budröstning genom lantbrevbärare som finns i dag bör nämligen behållas. Detta innebär att det inte ställs upp något krav på att lantbrevbäraren måste vara närvarande när väljaren lägger de valkuvert som gjorts i ordning i ytterkuvertet för budröst. Är väljaren inte känd för lantbrevbäraren skall väljaren styrka sin identitet. Gör

inte väljaren det får lantbrevbäraren inte ta hand om ytterkuvertet för budröst. Vidare skall lantbrevbäraren på ytterkuvertet intyga att väljaren själv lämnat ytterkuvertet.

Posten AB åläggs alltså även i den nya vallagen att ställa sin lantbrevbärarorganisation till förfogande för medverkan i val. I praktiken innebär detta inte några stora förändringar i förhållande till den ordning som gäller i dag. En skillnad kommer dock att gälla såvitt avser den fortsatta hanteringen av mottagna budröster. I dag skall lantbrevbäraren lämna dessa till en röstmottagare på det postkontor som han eller hon hör till. Med den nya lagen skall rösterna i stället lämnas till röstmottagare i någon av de röstningslokaler som kommunerna har inrättat.

Den som är bud skall på ytterkuvertet för budröst ange i vilken egenskap han eller hon uppträder som bud. I de situationer oegentligheter har förekommit eller misstänkts har det varit vanligt att den som uppträtt som bud inte har varit behörig att göra det. Med en bestämmelse av det slag som nu aktualiseras måste väljaren och budet ägna särskild uppmärksamhet åt villkoren för budröstning. Röstmottagaren kan vidare vid behov ställa kontrollfrågor om detta.

I fråga om identitetskontroll skall det gälla samma regler för bud som för väljare. En väljare som inte är känd för budet skall därför styrka sin identitet. Om väljaren inte gör det, får budet inte tas emot budrösten. Vidare skall ett bud som inte är känt för röstmottagarna styrka sin identitet. Om han eller hon inte gör det får ytterkuvertet för budröst inte tas emot. Röstmottagarnas kontroll skall dokumenteras på samma sätt som vid mottagning av röster från väljarna själva (se föregående avsnitt).

När det gäller frågan om vad som skall göras med ytterkuvert för brev-röst som inte har gjorts i ordning på föreskrivet sätt och som därför inte skall tas emot av röstmottagarna gör regeringen följande bedömning.

I likhet med utredningen konstaterar regeringen att det efter ett val kan finnas behov av att kunna använda underkända budröster vid eventuella granskningar av misstänkta oegentligheter. Detta talar för att underkända budröster aldrig skall lämnas tillbaka till budet. Annars skulle ju eventuella bevis kunna undanröjas av den som i så fall är den misstänkte.

Det kan knappast hävdas att ett återlämnande skulle kunna ha mer än ett mycket begränsat värde för väljaren. Antingen rör det sig om ett bud som samvetsgrant utför sitt uppdrag, och då säkerställs givetvis väljarens möjligheter att göra i ordning en ny budröst i lika stor utsträckning oavsett om budet får tillbaka den underkända rösten eller inte. I båda fallen måste man nämligen kunna utgå från att budet bereder väljaren möjlighet att rösta på nytt. Eller så handlar det om ett bud av just det slag som en utredning om oegentligheter skulle avse, och att i ett sådant fall utgå från att budet skulle förfara med en återlämnad röst på ett sätt som ligger i väljarens intresse är knappast särskilt realistiskt.

Övervägande skäl talar enligt regeringens mening därför för att utredningens förslag skall följas på denna punkt.

Till saken hör vidare att det är sällan förekommande att budröster inte tas emot av röstmottagarna. De olägenheter som ändå skulle kunna upplevas av en del väljare måste därför antas vara av mycket begränsad omfattning och kan därför inte föranleda någon annan slutsats än den nyss redovisade.

Det bör avslutningsvis i denna del framhållas att vid en utredning om misstänkta oegentligheter en granskning endast kan avse ytterkuvertet för budröst och de omständigheter under vilka detta gjorts i ordning. Som en garanti för valhemligheten finns det nämligen ett absolut förbud mot att öppna andra valkuvert än sådana som har tagits ur en valurna för rösträkning (se förslaget till bestämmelse i 11 kap. 5 §).

Enligt utredningen bör det inte uppställas några andra särskilda krav på ett vittne än att han eller hon skall ha fyllt 18 år. De nuvarande regleringen som utesluter väljarens make eller barn eller makens barn liksom väljarens sambo eller sambons barn från att vara vittne kan alltså utgå. Där emot får givetvis inte bud och vittne vara samma person.

Regeringen delar denna uppfattning och anser således att de nya reglerna bör utformas i enlighet med vad utredningen förordat.

I de fall det skulle bli aktuellt att i efterhand utreda om några oegentligheter ägt rum vid budröstningen finns många gånger behov av att kunna komma i kontakt med den som uppträtt som vittne. Ett vittne bör därför på samma sätt som den som är bud ange sitt namn, sitt personnummer och sin adress på ytterkuvertet för budröst.

10 Brevröstning

Regeringens förslag: Rätten att brevrösta för väljare som befinner sig utomlands skall permanentas.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig utredningens förslag. *Malmö kommun* ifrågasätter om inte rätten att brevrösta borde utvidgas till att även omfatta väljare som befinner sig här i landet.

Skälen för regeringens förslag: Möjligheten att brevrösta för väljare som befinner sig utomlands är numera ett väl etablerat inslag i valförfarandet. Lagen (2003:84) om brevröstning i vissa fall är emellertid tidsbegränsad och upphör att gälla vid utgången av år 2005.

I likhet med vad utredningen föreslagit anser regeringen att brevröstningen bör permanentas. Detta bör ske genom att reglerna om brevröstning förs in i den nya vallagen.

Regeringen finner ingen anledning att föreslå någon utvidgad rätt att brevrösta. Däremot bör, som utredningen föreslagit, det problem som hittills förekommit med brevröster som kommit in för sent på grund av långsam postgång lösas genom att tiden för när brevröster får göras i ordning sträcks ut. Enligt nuvarande regler får en brevröst göras i ordning tidigast 30 dagar före valdagen. Den av utredningen förordade gränsen 45 dagar är enligt regeringens mening väl avvägd och bör således gälla i stället.

Enligt brevröstningslagen skall ytterkuvert för brevröst vara Valmyndigheten till handa senast dagen efter valdagen. Eftersom även valkuvert som kommer in senare än så hinner beaktas vid den s.k. onsdagsräkningen bör, som utredningen föreslagit, denna begränsning tas bort. Alla röster som över huvud taget kan hinna beaktas som giltiga skall således tas om hand.

När det gäller kretsen som får vara vittnen vid brevröstning har utredningen föreslagit att samma regler bör gälla som vid budröstning. Detta innebär således att det krav som ställs är att vittnet skall ha fyllt 18 år. Regeringen ansluter sig till det förslaget.

Som utredningen framhållit är brevröstning förenad med flera osäkerhetsmoment. Orsakerna till detta är bl.a. att rösterna görs i ordning i utlandet utan medverkan av någon valfunktionär. Vidare kan det ibland vara svårt att få tag på vittnen som behärskar svenska och därmed fullt ut kan överblicka vittneshandlingens innebörd.

Dessa brister kan till stor del åtgärdas genom tydligare information till väljarna. Detta gäller särskilt förutsättningarna för när en brevröst tidigast får göras i ordning och varifrån den får postas, men också t.ex. att det finns vittnesinformation på olika främmande språk.

11 Valsedlar

11.1 Beställning av valsedlar

Regeringens bedömning: Betalningsansvaret för partier som beställer valsedlar och som inte har rätt till sådana på statens bekostnad skall göras tydligare så att ersättning alltid skall tas ut för de verkliga kostnaderna.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Det förekommer i dag att det inför val görs beställningar av valsedlar för ”påhittade” partier. Beställningarna avser normalt mycket små upplagor. Den modell för debitering av kostnader som hittills tillämpats av Valmyndigheten har medfört att myndigheten inte alltid har fått full kostnadstäckning för beställningar av det här slaget. Det rör sig visserligen inte om några större belopp, men den nu påtalade konsekvensen är inte rimlig. Den som av någon anledning vill låta trycka upp ”valsedlar” – för vilket annat ändamål än att användas i val det må vara – skall självfallet inte kunna göra detta på ett sådant sätt att en del av kostnaderna vältras över på skattebetalarna eller på beställare av stora upplagor.

Utgångspunkten för prissättningen skall självfallet vara att Valmyndigheten alltid får full täckning för sina verkliga kostnader. Detta kan lämpligen åstadkommas genom att priset baseras på dels en fast, dels en rörlig del. Detta bör anges i den valförordning som regeringen kommer att utfärda i anslutning till vallagen. Själva prissättningen, som i dag inte är författningsreglerad, bör framgå av föreskrifter som meddelas av Valmyndigheten.

Regeringens bedömning: Gränsen för vilken röstandel ett parti måste uppnå för att ha rätt till valsedlar på statens bekostnad bör inte sänkas.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har redovisat någon avvikande uppfattning.

Skälen för regeringens bedömning: Fram till 1982 års val tillämpades en likartad ordning för rätt till fria valsedlar för samtliga val. År 1982 ändrades reglerna för riksdagsvalet. Rätten till fria valsedlar utsträcktes då till partier som vid det senaste riksdagsvalet fått eller i det förestående riksdagsvalet får mer än 2,5 procent av rösterna i hela landet. Inför 1985 års riksdagsval sattes tröskeln till 1 procent. År 1987 utsträcktes rätten till fria valsedlar ytterligare genom att inte bara valresultatet från det föregående riksdagsvalet utan även det dessförinnan hållna riksdagsvalet skulle få beaktas vid beräkningen. Frågan om en motsvarande ordning för de kommunala valen diskuterades i samband med 1985 års ändring, men något förslag lades då inte fram (prop. 1984/85:119). Frågan om en sänkning av den nedre gränsen för de kommunala valen har därefter övervägts av Vallagsutredningen (SOU 1992:108). Någon förändring föreslogs inte då heller på grund av risken för svåröverskådliga kostnadseffekter. 2003 års vallagskommitté har gjort samma bedömning och således förordat att statens kostnadsansvar för tryckning av valsedlar inte bör utvidgas. Regeringen ansluter sig till detta ställningstagande.

11.3 Utformningen av valsedlar

Regeringens förslag: Liksom i dag skall de grundläggande bestämmelserna om utformningen av valsedlar finnas i vallagen.

Regeringens bedömning: Detaljerna kring utformningen av valsedlar, som i dag inte är författningsreglerade, bör tas in i föreskrifter som meddelas av regeringen.

Det bör inte införas något krav på att partierna skall förse sina valsedlar med symboler. Inte heller bör det införas gemensamma valsedlar.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Har i allmänhet inget att invända mot utredningens förslag. *Handikappombudsmannen* anser att det inte bör slås fast att valsedlar skall ha storleken A 6 eftersom ett större format skulle kunna göra informationen på valsedlarna tydligare och lättare att ta till sig. Myndigheten anser även att möjligheten att använda symboler på valsedlarna borde övervägas. *Handikappförbundens Samarbetsorgan* anser att valsedlar skall förse med symboler. *Junilistan* förordar att gemensamma valsedlar används.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: De valsedlar som används vid allmänna val har sedan lång tid det standardiserade formatet A 6 (105 × 148 millimeter). Detta framgår dock inte av vallagen. Där

anges bara att valsedlarna skall vara lika till storlek och material och vilka färger de skall ha.

Utredningen har kommit fram till att de väsentligaste komponenterna när det gäller att bestämma valsedlarnas tekniska utformning är storlek och material och har därför föreslagit att det direkt av vallagen skall framgå att valsedlarna skall ha storleken A 6 och vara av papper som har samma kvalitet för samtliga valsedlar. Vidare skall alla valsedlar som avser ett visst val ha samma färg. Den närmare utformningen av valsedlarna bör regleras i de verkställighetsföreskrifter som tas in i den av regeringen utfärdade valförordningen eller föreskrifter som i anslutning till denna meddelas av Valmyndigheten. Detta gäller bl.a. sådana i dag oreglerade förhållanden som papperskvalitet, färgnyanser, trycktekniska faktorer och disponeringen av utrymmet på valsedlarna, bl.a. vilka närmare uppgifter om kandidaterna som skall få finnas på valsedlarna.

Valsedlarnas storlek styr i praktiken utformningen av en stor del av valmaterialet i övrigt. Det är därför rimligt att storleken anges direkt i vallagen. Det finns inte nu något underlag som skulle kunna läggas till grund för en ändring av den sedan lång tid tillämpade ordningen med valsedlar i storleken A 6. Det är således denna storlek som bör användas.

När det gäller material för framställning av valsedlar bör det vidare av lagen framgå att detta skall vara papper och att papperet skall vara av samma kvalitet för samtliga valsedlar.

Sammantaget anser regeringen således att den av utredningen förordade modellen är väl avvägd och att den därför bör genomföras.

En särskild fråga som har aktualiserats när det gäller utformningen av valsedlar är om dessa skall vara försedda med partisymboler. Det finns i dag i och för sig inte något formellt hinder för partierna att förse sina valsedlar med symboler. Med tanke på det begränsade utrymmet på i varje fall namnvalsedlarna skulle detta dock möta praktiska problem. Dessutom skulle det även i sådana fall knappast vara möjligt att trycka valsedlarna annat än med svart färg.

Frågan om partisymboler på valsedlar har varit föremål för överväganden tidigare, senast i samband med tillkomsten av den nu gällande vallagen. 1993 års vallagskommitté diskuterade om symboler kan underlätta för dem som själva har svårt att tillgodogöra sig textinnehållet på valsedlarna och ansåg visserligen att symboler skulle kunna ha en sådan effekt beträffande partivalsedlar eller i de fall ett parti går fram med endast en lista och väljaren är beredd att acceptera partiets nomineringar, medan effekten i andra fall skulle bli högst begränsad (SOU 1994:30 s. 221 ff.). Enligt kommittén måste utgångspunkten vara att varje väljare bör ta ställning inte bara till valet av parti utan också till vilka personer som skall representera partiet, varför värdet av ett system med symboler skulle bli förhållandevis begränsat.

Enligt kommittén skulle en ordning med partisymboler på valsedlarna vidare öppna möjligheter till missbruk av valsystemet. Dessutom skulle symbolerna, i varje fall på sikt, kunna förlora både särskiljningsförmåga och s.k. goodwill. Ett system som medger symboler på valsedlarna måste därför, enligt kommittén, förenas med regler som skyddar symbolerna även vid val. Någon helt tillfredsställande lösning för ett sådant registreringsförfarande kunde dock inte åstadkommas, enligt kommittén.

Slutligen skulle, enligt kommittén, en ordning med symboler på valsedlarna också medföra problem av rent teknisk art, vilket främst hänger samman med valsedlarnas storlek. Formatet skulle inte i alla fall medge ett tillräckligt utrymme, även om man minimerade det utrymme som finns för partibeteckning, kandidatnamn, val- och valkrets-beteckning, för att trycka en partisymbol. En ytterligare aspekt ansågs vara att partisymbolerna för att verka särskiljande borde tryckas i färg.

Sammanfattningsvis ansåg 1993 års vallagskommitté att värdet av att förse valsedlar med partisymboler inte uppvägdes av de risker för missbruk och de kostnader som en sådan ordning skulle föra med sig. Regeringen och riksdagen delade denna bedömning (prop. 1996/97:70, bet. 1996/97:KU16).

2003 års vallagskommitté har inte gjort någon annan bedömning. Regeringen ansluter sig till den ståndpunkten och anser således att det inte bör införas regler om att valsedlar skall förses med partisymboler.

I detta sammanhang bör även frågan om införande av gemensamma valsedlar behandlas. Saken har diskuterats vid i stort sett varje riksmöte under senare år (se bl.a. bet. 1998/99:KU17, 2000/01:KU7, 2001/02:KU8 och 2003/04:KU13). Riksdagen har då gjort bedömningen att även små förändringar av bestämmelserna om röstning och val kan skapa osäkerhet bland väljarna och risk för minskat valdeltagande som följd. Man har också ansett att gemensamma valsedlar skulle kunna bli svåröverskådliga och medföra praktiska problem. Inte heller har man sett några vinster i praktiskt hänseende med gemensamma valsedlar. Utredningen har därför förordat att gemensamma valsedlar inte skall införas. Regeringen ansluter sig till denna bedömning. Något system med gemensamma valsedlar bör således inte införas. En sådan ordning skulle för övrigt kräva att det införs obligatoriska valförberedelser, något som utredningen avvisat och som inte heller regeringen anser bör ske (se avsnitt 13.1.2).

11.4 Väljarnas tillgång till valsedlar i vallokaler och röstningslokaler

Regeringens förslag: Valmyndigheternas ansvar för att väljarna i de kommunala valen har tillgång till valsedlar med parti- och valbeteckning skall utsträckas till att omfatta även lokala partier som är representerade i landstings- eller kommunfullmäktige. Sådana partier skall ha rätt att få sina valsedlar utlagda på samtliga röstmottagningsställen i kommunen eller landstinget.

Förbudet för partier att på röstmottagningsställen som inrättats av utlandsmyndigheter lägga ut andra valsedlar än sådana med enbart parti- och valbeteckning skall tas bort.

Regeringens bedömning: Valmyndigheternas ansvar för att väljarna har tillgång till valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater, som i dag endast gäller vid val till Europaparlamentet och som är begränsat till partier som endast deltar med en sådan valsedel, bör inte utvidgas.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Har inte något att erinra mot utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Enligt nuvarande regler skall väljarna i varje röstningslokal ha tillgång till valsedlar med parti- och valbeteckning (partivalsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet.

Som utredningen framhållit innebär detta att lokala partier som enbart kandiderar i de lokala valen själva får svara för att väljarna har tillgång till partiernas valsedlar i den kommun eller det landsting där de kandiderar, oavsett hur många procent av rösterna i kommunen eller landstinget partierna har fått.

Regeringen delar utredningens bedömning att detta inte är en rimlig ordning. Valnämnden bör därför svara för att väljarna på alla röstmottagningsställen i kommunen har tillgång till partivalsedlar även för dessa partier om de har fått ett inte obetydligt väljarstöd. Ett sådant väljarstöd bör, som utredningen funnit, anses ha uppnåtts om partiet i fråga är representerat i landstings- eller kommunfullmäktige.

Bestämmelsen i 9 kap. 12 § vallagen att valadministrationen vid val till Europaparlamentet skall svara för att väljarna i varje röstningslokal har tillgång till inte bara partivalsedlar utan också valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater (namnvalsedlar), om partiet deltar med endast en valsedel, har kommit till på initiativ av Valmyndigheten. En förutsättning för en sådan ordning var enligt Valmyndigheten att varje parti deltar med endast en namnvalsedel (prop. 2001/02:53 s. 77).

Enligt vad utredningen redovisat gäller denna förutsättning fortfarande. Utredningen anser därför att det inte finns några förutsättningar hos valadministrationen för att kunna svara för att väljarna på varje röstmottagningsställe har tillgång till samtliga valsedlar för partier som deltar med fler än en namnvalsedel i valet. Regeringen gör inte någon annan bedömning i denna del.

Slutligen har utredningen föreslagit att den nuvarande begränsningen i 9 kap. 12 § tredje stycket vallagen att partierna på röstmottagningsställen som inrättats av utlandsmyndigheter bara får lägga ut partivalsedlar skall tas bort. Regeringen ansluter sig till detta förslag.

12 Proportionaliteten vid val till kommunfullmäktige

Regeringens bedömning: Det bör inte ske någon ändring av nuvarande regler, som innebär att det inte finns vare sig utjämningsmandat eller procentspärr vid val till kommunfullmäktige.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har ställt sig bakom eller inte haft något att invända mot utredningens bedömning. *Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden*, anser att valkretsin-

delningen i de kommunala valen bör avskaffas och att en småpartispärr, om den införs, bör vara generell.

Skälen för regeringens bedömning: Som utredningen redovisat är diskussionen om proportionaliteten vid valen till kommunfullmäktige långt ifrån ny. Frågan har behandlats av bl.a. 1978 års vallagskommitté, 1983 års demokratiutredning och 1993 års vallagskommitté, men någon bredare uppslutning kring en ändring av de nuvarande bestämmelserna har aldrig uppnåtts.

Inte heller 2003 års vallagskommitté har ansett att det bör ske någon förändring. Regeringen gör för sin del ingen annan bedömning när det gäller förutsättningarna för en justering av proportionaliteten vid valen till kommunfullmäktige.

Som utredningen framhållit bör det i detta sammanhang erinras om det uppdrag som Grundlagsutredningen har och som bl.a. innefattar att göra en utvärdering av hela valsyste­met, inklusive frågor om proportionalitet och småpartispärr (dir. 2004:96). I den mån det finns förutsättningar för en ändrad syn på frågan om proportionaliteten vid valen till kommunfullmäktige kan denna således tas om hand inom ramen för den utredningens arbete.

13 Offentliga valförberedelser

13.1.1 Bakgrund

1999 års författningsutredning föreslog att det skulle införas ett system där de partier som vill ställa upp i val måste anmäla detta en viss tid före valet (SOU 2001:99). Utredningen bedömde att det inte är möjligt att införa ett sådant system utan att samtidigt ändra partibegreppet i regeringsformen. Förutom ändringar i vallagen föreslog utredningen därför också en justering av 3 kap. 7 § regeringsformen. I korthet innebär förslaget från 1999 års författningsutredning följande.

Endast de partier som har gjort en förhandsanmälan får delta i fördelningen av mandat. Därigenom får väljarna möjlighet att bilda sig en uppfattning om vilka partier och kandidater som ställer upp i valet. Det ger också ett effektivt skydd mot ofrivillig kandidatur. Härigenom be­fästs också valsyste­mets grundläggande funktion, att valresultatet bör kunna påverkas endast av röster på partier som eftersträvar representation i den församling som valet avser.

Partier som redan är representerade i en vald församling skall dock inte behöva anmäla sitt deltagande i kommande val till den församlingen eller till andra församlingar på underliggande nivåer. Samtliga kandidater till valet eller valen måste dock alltid anmälas.

För riksdagsvalet skall anmälan kunna ske fram till månadsskiftet april/maj valåret. Samma anmälningsfrist skall också gälla för landstings- och kommunvalen för partier som redan är representerade i fullmäktige. Övriga partier i kommunvalen skall kunna göra en förhandsanmälan ända fram till en månad före valdagen, i vissa fall ända fram till 15 dagar före valdagen.

En förhandsanmälan om deltagande i val måste stödjas av ett visst antal röstberättigade.

Principen att mandat fördelas mellan på förhand anmälda partier skall slås fast i 3 kap. 7 § regeringsformen. Den nuvarande definitionen av parti i samma paragraf utgår. Endast partier som uppfyller kraven för juridisk person skall kunna göra en anmälan.

Förslaget från 1999 års författningsutredning fick inte ett odelat positivt mottagande från remissinstanserna. I flera fall framfördes synpunkter på den lagtekniska utformningen. Dessa avsåg bl.a. det förhållandet att de föreslagna tidsfristerna för anmälan delvis är olika beroende på vilket val anmälan avser och att förslaget saknar en uttrycklig bestämmelse om att ett parti måste vara en juridisk person för att få anmäla sitt deltagande i ett val.

Eftersom 2003 års vallagskommitté haft i uppdrag att utarbeta förslag till en helt ny vallag, har den även varit oförhindrad att på nytt överväga frågan om införande av offentliga valförberedelser.

13.1.2 Överväganden

Regeringens bedömning: Offentliga valförberedelser bör inte införas.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har uttalat sig i frågan instämmer i eller har inte något att invända mot utredningens bedömning. *Länsstyrelsen i Stockholms län och Länsstyrelsen i Skåne län* förordar dock att offentliga valförberedelser införs.

Skälen för regeringens bedömning: Partibegreppet i 3 kap. 7 § regeringsformen godtar varje sammanslutning eller väljargrupp vars namn förekommer på en valsedel. Det gör att även valsedlar med partibeteckningar som är ”påhittade” eller ”oseriösa” räknas som giltiga.

Vid riksdagsvalet år 1998 förekom omkring 4 400 valsedlar med ”påhittade” partibeteckningar. Några närmare siffror för 2002 års val och därefter finns inte. Valmyndigheten har i rapporten *Erfarenheter från valet 2002* (rapport 2003:1) framhållit att den nuvarande möjligheten att kunna låta trycka upp valsedlar till en förhållandevis låg kostnad genom åren har utnyttjats av ett antal personer för att trycka upp valsedlar med mer eller mindre seriösa partibeteckningar, ibland för att användas vid val dock utan att eftersträva representation, ibland för andra ändamål än val. Detta har medfört mycket extraarbete för myndigheten.

Olägenheter av det slag som nu nämnts kommer att undanröjas genom åtgärder i enlighet med de bedömningar som redovisats i avsnitt 11.1. Fortsättningsvis kommer beställare av små upplagor av valsedlar att få betala en avgift som direkt är anpassad till de verkliga kostnaderna för den aktuella upplagan.

I övrigt anser regeringen att hanteringen av det ringa antal ”påhittade” röster som det trots allt handlar om inte medför några valadministrativa svårigheter av det slaget att enbart detta kan motivera ett så radikalt systemskifte som ett införande av offentliga valförberedelser skulle innebära.

Till detta kommer att förslaget om offentliga valförberedelser inte innebär något fullständigt hinder mot ”påhittade” partier. Det förefaller inte alls osannolikt att flera av dessa ”partier”, som med regelbundenhet har förekommit vid val under de senaste decennierna, skulle komma att registreras av olika grupperingar med påföljd att väljarna även i framtiden har möjlighet att avge godkända röster på dem.

Det främsta invändningen mot offentliga valförberedelser är emellertid att ett sådan ordning skulle innebära ett principiellt ingrepp i den fria nomineringsrätten som sedan lång tid har varit en av grundvalarna i det svenska valsystemet.

Vid en avvägning mellan de nackdelar som nu nämnts och de fördelar ett införande av offentliga valförberedelser i vårt land skulle kunna ha, har utredningen enhälligt stannat för att inte föreslå ett sådant systemskifte. Regeringen ser ingen anledning att göra någon annan bedömning.

14 Elektroniska röstningsförfaranden

Regeringens bedömning: Elektroniska röstningsförfaranden bör inte nu införas vid allmänna val. Regeringen förordar lokala försök med elektroniska rådslag och liknande arrangemang i samverkan med den centrala valmyndigheten. Erfarenheterna från dessa kan sedan läggas till grund för senare ställningstaganden om införande av elektroniskt röstningsförfarande vid allmänna val.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser instämmer i utredningens bedömning. *Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden*, anser att elektronisk röstning inte är önskvärd över huvud taget. *Föreningen för Svenskar i Världen* anser att elektronisk röstning snarast bör införas.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt utredningen skall principen om hemliga val med inslag som förhindrar valfusk ligga till grund också för utformningen av regler för elektroniska röstningsförfaranden. Detta innebär att väljarna bör rösta i det offentliga rummet, dvs. i vallokaler eller på andra röstmottagningsställen. Vidare innebär det att valadministrationen måste kunna kontrollera att alla väljare kan rösta i hemlighet och utan otillbörlig påverkan och att principen en väljare–en röst säkerställs.

Det bör enligt utredningen därför inte införas någon möjlighet att rösta elektroniskt utanför det offentliga rummet. Elektroniska röstningsförfaranden bör i princip endast genomföras i miljöer som står under kontroll av valadministrationen.

Utredningen gör bedömningen att elektroniska röstningsförfaranden i allmänna val inte bör införas innan säkerheten i systemet fullt ut kan garanteras och därmed väljarnas förtroende för detta vidmakthållas. Enligt utredningens mening bör det därför först genomföras försök med elektronisk röstning som avser annat än allmänna val.

Mot denna bakgrund har utredningen inte lagt fram något förslag till regler som gör det möjligt att rösta elektroniskt i allmänna val. Däremot

förordar utredningen att det genomförs försök med elektronisk röstning på kommunal nivå. Försöken bör genomföras i samverkan med den centrala valmyndigheten för att säkerställa att erfarenheterna tas om hand och att en nationell kunskapsbank byggs upp på området.

Regeringen delar utredningens bedömning att det inte nu finns något underlag för att införa möjligheter till elektroniska röstningsförfaranden vid allmänna val. Frågan om att införa sådana förfaranden bör anstå till dess det finns tillräckliga erfarenheter av användning av elektroniska förfaranden vid lokala rådslag eller andra liknande aktiviteter där de säkerhets- och demokratiaspekter som aktualiseras vid ett val har kunnat bli föremål för en noggrann prövning och utvärdering.

Kommunala rådslag, opinionsundersökningar och liknande arrangemang kan redan i dag genomföras elektroniskt. Så har också skett i flera fall, bl.a. i Kalix, Luleå och Sigtuna. För att möjliggöra elektronisk röstning vid lokala folkomröstningar krävs dock ändringar i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar. Av den lagen framgår nämligen bl.a. att omröstning skall ske med användning av röstsedlar. Regleringen ansluter således till vad som gäller vid allmänna val. I den mån det aktualiseras önskemål om att vid lokala folkomröstningar använda elektroniska röstningsförfaranden, är regeringen emellertid beredd att ta de initiativ till lagstiftningsåtgärder som behövs för att göra detta möjligt. En given utgångspunkt för en sådan försöksverksamhet måste vara att säkerheten är minst lika hög som vid traditionella val och att det inte finns någon risk för att väljarnas valhemlighet äventyras.

15 Övriga frågor

15.1 Genomförande av extra val till riksdagen

15.1.1 Bakgrund

Enligt 3 kap. 4 § regeringsformen får regeringen förordna om extra val till riksdagen mellan ordinarie val. Extra val skall hållas inom tre månader efter förordnandet. Valdag är den söndag som regeringen bestämmer (1 kap. 11 § vallagen).

Tidsfristen i regeringsformen är angiven som en maximitid. Andra tidsfrister t.ex. för förtidsröstning, utsändning av röstkort m.m. finns i vallagen. Vid extra val är en del av dessa tidsfrister kortare än vid ordinarie val för att göra det möjligt att genomföra extra val till riksdagen inom en betydligt kortare tid än den i regeringsformen angivna maximitiden.

Poströstning får således ske från och med den tionde dagen före valdagen till och med valdagen (11 kap. 2 § vallagen). Särskild röstmottagning vid sjukhus etc. får anordnas från och med den sjunde dagen före valdagen till och med valdagen (12 kap. 5 § vallagen). Hos utlandsmyndigheterna får röstmottagningen börja tidigast den tjugonde dagen före valdagen (13 kap. 2 § vallagen). En budröst som lämnas i vallokal, på ett särskilt röstmottagningsställe eller på ett postkontor får göras i ordning tidigast 10 dagar före valdagen och en budröst som lämnas hos en utlandsmyndighet får göras i ordning tidigast 20 dagar före valdagen

(14 kap. 11 § vallagen). Ett ytterkuvert för brevröst får göras i ordning tidigast 30 dagar före valdagen (6 § brevröstningslagen).

Det har hittills varit en målsättning att valmyndigheterna skall ha beredskap så att extra val kan anordnas inom 35 dagar efter förordnandet. Bakgrunden till detta finns i Folkstyrelsekommitténs betänkande Folkstyrelsens villkor (SOU 1987:6). Kommittén ansåg att om institutet extra val skulle ha den avsedda funktionen att snabbt lösa en parlamentarisk krissituation, var det nödvändigt att förkorta tiden mellan beslutet om extra val och själva valet. Målsättningen hade dittills varit att ett extra val skulle kunna genomföras inom ca 50 dagar. Enligt kommitténs uppfattning borde det dock vara möjligt att anordna ett extra val 35 dagar efter beslutet. Detta förutsatte att partiernas nomineringsprocedur måste genomföras med större skyndsamhet än vad som tidigare hade förutsatts och att tidsfristerna för utsändande av röstkort, fartygsröstning, utlandsröstning och poströstning förkortades (a. bet. s. 127 ff.). Sådana förkortningar genomfördes också (se tidsfristerna ovan).

Folkstyrelsekommitténs målsättning 35 dagar byggde bl.a. på att röstmottagningen på fartyg börjar 30 dagar före valdagen, att partiernas nomineringar avslutas 23 dagar före valdagen, att röstkort sänds ut senast 16 dagar före valdagen och att poströstningen inleds 10 dagar före valdagen.

Förutom den inledningsvis nämnda bestämmelsen i regeringsformen om en maximitid finns det inga föreskrifter om tidsgränser för genomförande av extra val. Frågan är om några sådana föreskrifter nu bör införas.

15.1.2 Överväganden

Regeringens bedömning: Det går inte att ange någon generell tid för hur snabbt extra val till riksdagen kan hållas. Detta får i stället bestämmas i det konkreta fallet. Om extra val skall kunna genomföras med full respekt för de demokratiska principerna och med iakttagande av rättssäkerhetens krav, kan det behövas mer än de 35 dagar som är nuvarande riktmärke. Samtidigt måste beaktas behovet av att snabbt kunna undanröja det parlamentariskt osäkra läge som föranlett det extra valet. När tidpunkten för valet skall bestämmas måste det ske en avvägning mellan dessa olika intressen.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden, anser att en minimitid för valkampanj vid utlysande av extraval till riksdagen bör skrivas in i vallagen.

Skälen för regeringens bedömning: Det parlamentariskt osäkra läge som uppstår efter ett förordnande om extra val gör att det är angeläget att valet kan genomföras så snart som möjligt. Samtidigt måste gängse demokratiska principer respekteras. Likaså skall rättssäkerhetens krav iaktas.

Det finns därför anledning att särskilt peka på de förändringar i valförfarandet som skett sedan Folkstyrelsekommittén kom fram till att det borde vara möjligt att anordna ett extra val inom 35 dagar från beslutet. Numera framställs det en ny röstlängd inför varje val. Utlandsröstningen

är också mer omfattande i dag än den var på 1980-talet. Då var antalet röstberättigade utlandssvenskar ca 20 000 personer, vilket skall jämföras med dagens antal på omkring 110 000 personer. Omkring 13 000 röster lämnades mot dagens ca 40 000. Möjligheterna till brevröstning var också starkt begränsade. Vidare fanns det inte något krav på att få ut valmaterial till alla utlandsboende. Det allmänna kravet på att få ut väljarinformation utöver röstkort har också ökat. Översättningar till flera språk, information till väljare med skilda funktionshinder är också exempel på särskilda informationsinsatser som tillkommit, liksom kravet på information i olika medier. Härtill kommer också genomförda huvudmannaskapsförändringar av olika slag, som medfört att valorganisationen på ett helt annat sätt än tidigare måste avsätta tid för att få fram lämpliga lokaler för röstmottagning.

Redan Folkstyrelsekommittén pekade på att en förkortning av tiden från beslutet om extra val till genomförandet av valet från 50 till 35 dagar givetvis innebar att en del väljare skulle få svårare att utöva sin rösträtt. Likaså skulle det uppstå svårigheter för partierna i nomineringarna, vilket i sin tur kunde leda till sena leveranser av valsedlar till förtidsröstningen. Samtidigt menade kommittén att man kunde räkna med att partier och valmyndigheter haft möjlighet att förbereda det extra valet under en något längre tid eftersom ett extra val knappast kommer som en fullständig överraskning. Detta gäller givetvis även i dag. Men med beaktande av övriga förändringar i valförfarandet innebär detta en ännu hårdare press för de politiska partierna och myndigheterna att i alla situationer klara att genomföra ett extra val på så kort tid som 35 dagar.

Å andra sidan måste beaktas de avvägningar som ligger bakom Folkstyrelsekommitténs bedömning. Det är från demokratisk utgångspunkt angeläget att ett parlamentariskt osäkert läge kan undanröjas så snabbt som möjligt.

Sammantaget är det, som utredningen också konstaterat, knappast möjligt att i förväg – genom författning eller på annat vis – sätta upp en absolut tidsgräns för genomförande av extra val. Hur snabbt detta kan ske bör i stället avgöras utifrån de specifika förhållanden som gäller när det bestäms att ett sådant val skall hållas. Det är naturligt att detta sker i dialog med Valmyndigheten.

Allmänt sett framstår det som rimligt att utgå från att om ett extra val skall kunna genomföras med full respekt för de demokratiska principerna och med iakttagande av rättssäkerhetens krav, finns det mycket som talar för att det kan behövas mer än 35 dagar. Situationen kan dock vara sådan att det ändå är nödvändigt att genomföra valet på 35 dagar. Konsekvenserna av ett sådant ställningstagande måste då redovisas utförligt. Det förutsätter i varje fall att valmyndigheterna generellt har en grundläggande beredskap för att ett extra val skall kunna genomföras inom den angivna tidsramen. Detta gäller inte minst kommunerna, som i framtiden kommer att ha hela det lokala ansvaret för genomförande av val.

Slutligen vill regeringen betona att det är uteslutet att, som *Göteborgs universitet* föreslagit, i lag reglera längden av eller andra inslag i partiernas valkampanjer. Detta är helt och hållet partiernas egna angelägenheter. Vad som kan regleras är när röstning kan pågå och vilka andra tidsgränser som gäller för valadministrationens åtgärder i samband med val.

Regeringens förslag: Det nuvarande villkoret i vallagen att ett parti som är en underavdelning av en politisk sammanslutning inte kan få sin partibeteckning registrerad slopas.

Ett parti som redan är representerat i landstings- eller kommunfullmäktige behöver inte dokumentera stöd av ett visst antal personer för att få sin partibeteckning registrerad för val dit. Motsvarande bestämmelse gäller redan för val till riksdagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig förslaget.

Valmyndigheten anser att partier som redan är företrädde i landstings- eller kommunfullmäktige inte skall behöva förete dokumenterat stöd av väljare för att få registrera sin partibeteckning för val dit.

Skälen för regeringens förslag: Som villkor för registrering av partibeteckning gäller bl.a. att det parti som söker registrering inte är en underavdelning av en politisk sammanslutning (se 5 kap. 6 § första stycket 2 i den nuvarande vallagen).

Utredningen har prövat om detta villkor numera fyller någon funktion och besvarat denna fråga nekande. Det är enligt utredningen en naturlig utgångspunkt att varje reglering av partiernas organisation och arbetsformer kan utgöra ett ingrepp i yttrande- och föreningsfriheten och därför inte heller är önskvärd. Utredningen har inte sett något skäl till varför inte partierna själva skall kunna avgöra denna fråga, och har därför förordat att det aktuella villkoret för registrering av partibeteckning utgår.

Regeringen gör inte någon annan bedömning än utredningen i denna del och anser därför att utredningens förslag skall genomföras.

Enligt 5 kap. 6 § i den nuvarande vallagen gäller som krav för registrering av partibeteckning bl.a. följande. En ansökan om registrering för val till riksdagen skall ha ett dokumenterat stöd av minst 1 500 personer som har rösträtt i hela landet, om inte partiet redan är representerat i riksdagen. En ansökan om registrering för val till landstings- eller kommunfullmäktige skall ha ett dokumenterat stöd av minst 100 respektive 50 personer som har rösträtt i det landsting eller den kommun som ansökan gäller.

Utredningen har föreslagit att dessa regler skall tas in i den nya vallagen (se 2 kap. 3 § i förslaget). *Valmyndigheten* anser emellertid att kravet på ett dokumenterat stöd inte bör uppställas i något av de nu aktuella fallen, om partiet i fråga redan är representerat i den berörda beslutande församlingen. Regeringen anser att denna synpunkt har fog för sig och att den nya lagen därför bör ges det innehåll som myndigheten förordat i denna del.

Regeringens bedömning: Det finns inte nu skäl att lagstifta mot kandidatur i fler än en valkrets vid val till riksdagen. Utgångspunkten måste vara att partierna vid sina nomineringar tar rimlig hänsyn till väljarnas behov av tydlighet beträffande kandidaturerna och effekterna av personvalet.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har gjort någon annan bedömning än utredningen.

Skälen för regeringens bedömning: Om en kandidat tar plats i mer än en valkrets skall kandidaten i första hand tilldelas mandatet i den valkrets där han eller hon har den största andelen personröster i förhållande till partiets röster i valkretsen, om platsen tillsatts enligt personröstningsreglerna, eller, i andra hand, i den valkrets där han eller hon har det största jämförelsetalet, om platsen tillsatts enligt heltalsmetoden. Kandidaten skall då ersättas av någon annan i den (eller de) valkretsar där kandidaten inte tagit plats. Den som i stället skall ta platsen är i första hand den kandidat som har den högsta andelen personröster och ännu inte tagit plats och i andra hand den första "lediga" kandidaten på den lista som har fått flest antal röster av de listor som gällde för den ursprungligt valde ledamoten. Om mandat i flera valkretsar blir lediga tillsätts de ett efter ett, efter storleken på i första hand andelen personröster och i andra hand jämförelsetalen i valkretsarna.

Det nu beskrivna förfarandet kallas dubbelvalsavveckling. Som framgår av redogörelsen är det inte helt lättillgängligt. Effekterna för väljarna av dubbelvalsavveckling kan i vissa fall vara svåra att förstå.

Dubbelvalsavvecklingen och dess konsekvenser har diskuterats vid ett flertal tidigare tillfällen. Som utredningen redovisat har man dock varje gång valt att inte ingripa med reglering. I stället har man förlitat sig på att partierna skall anstränga sig för att se till så att de negativa effekterna för väljarna minimeras.

Som exempel kan nämnas att Rådet för utvärdering av 1998 års val ansåg att effekterna av dubbelval var olyckliga och riskerade att leda till att personvalsinslaget och valsystemet som sådant förlorar i trovärdighet (SOU 1999:136). Problemen skulle enligt rådet minska om partierna nominerade varje kandidat i endast en valkrets. Regler om att en kandidat endast får ställa upp i en valkrets, t.ex. krav på s.k. bostadsband, skulle dock innebära en relativt stor begränsning av partiernas möjligheter att fritt lansera kandidater. En eventuell reglering skulle även försvåras av att det i den svenska valordningen inte finns någon anmälningsskyldighet av kandidater, något som rådet ansåg borde gälla även fortsättningsvis. Rådet föreslog i stället en bestämmelse i vallagen av normativ karaktär med innebörd att samma kandidat i riksdagsvalet inte bör förekomma i mer än en valkrets. Det skulle med en sådan bestämmelse enligt rådet inte framstå som sannolikt att något av de etablerade partierna medvetet lanserade kandidater i strid med vallagens rekommendationer.

I likhet med rådet ansåg regeringen att kandidaturer i flera valkretsar leder till nackdelar för väljarna (prop. 2001/02:53). Regeringen förutsatte

dock att partierna skulle medverka till att komma till rätta med problemet och fann att det inte fanns tillräckliga skäl för att föreslå någon lagstiftning. Regeringen uttalade dock att den var beredd att återkomma med förslag till sådan om det visade sig att partierna inte tog sitt ansvar. Riksdagen anslöt sig till regeringens bedömning (bet. 2001/02:KU8, rskr. 2001/02:147).

Som utredningen redovisar har antalet fall av dubbelvalsavveckling i riksdagsvalet minskat kraftigt från 1998 till 2002 års val. Detta är enligt regeringens mening en positiv utveckling. Den huvudsakliga förklaringen är att inget av riksdagspartierna hade någon rikslista. Fortfarande förekommer dock att enskilda kandidater kandiderar i flera valkretsar fast på olika listor. Vid 2002 års val blev sex kandidater valda i två eller flera valkretsar.

Liksom utredningen anser regeringen att det måste ankomma på partierna att vid sina nomineringar ta rimlig hänsyn till väljarnas behov av tydlighet beträffande kandidaturerna och effekterna av personvalet. Utvecklingen under senare år visar också att så har skett. Regeringen gör därför inte någon annan bedömning än utredningen, och anser således att det inte nu finns skäl att lagstifta mot kandidatur i fler än en valkrets vid val till riksdagen.

15.4 Utseende av ersättare

Regeringens bedömning: Reglerna för dubbelvalsavveckling vid personval bör inte ändras.

Regeringens förslag: Reglerna om utseende av ersättare i kommunfullmäktige skall göras tydligare genom att det för ett parti som bara har fått en ersättare skall utses ytterligare en ersättare för varje ledamot som blivit vald för partiet.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens. Utredningen har inte lämnat något förslag när det gäller utseende av ersättare i kommunfullmäktige.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig utredningens bedömning.

Valmyndigheten, Länsstyrelsen i Skåne län och Länsstyrelsen i Dalarnas län har föreslagit att reglerna om utseende av ersättare i kommunfullmäktige skall göras tydligare genom att det för ett parti som bara har fått en ersättare skall utses ytterligare en ersättare för varje ledamot som blivit vald för partiet.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Reglerna för dubbelvalsavveckling innebär att personrösterna skall slå igenom fullt ut också när det gäller ersättare, i den mån en kandidat får sådana röster över personvalsspärren (se föregående avsnitt). Detta innebär att det listtrogna systemet får stå tillbaka för väljarinflytandet så länge det finns kandidater som har fått personröster över spärren. Finns det inte kandidater som har fått personröster över spärren skall det sedan tidigare tillämpade systemet med listans röstetal som utgångspunkt tillämpas, dock med den begränsningen att endast de valseدلar från vilka ledamoten fått personröster då får beaktas.

Utredningen illustrerar med ett antal exempel hur dessa regler tillämpas i praktiken (avsnitt 12.12 i betänkandet).

Systemet med dubbelvalsavveckling vid personval har hittills endast tillämpats vid två val, år 1998 och 2002. I likhet med utredningen anser regeringen att erfarenheterna från dessa två valtillfällen inte ger ett tillräckligt underlag för att redan nu dra slutsatsen att systemet bör ändras.

De följder av systemet som från väljarsynpunkt kan uppfattas som oklara – att när ett parti går fram med mer än en lista i en valkrets den som besätter det lediga mandatet hämtas från en lista som fått förhållandevis få röster i valkretsen – är inte oförutsedda. Tvärtom får de anses vara en given följd av den ordning som valts för personval i vårt land.

I likhet med utredningen anser regeringen att det i första hand måste ankomma på partierna att vid utformningen av sin list- och kandidatpolitik ta hänsyn till vilka effekter denna kan få vid en eventuell dubbelvalsavveckling och vilka väljarreaktioner detta i sin tur kan medföra. Det kan enligt regeringens mening i varje fall för närvarande inte anses föreligga tillräckligt starka skäl för ett ingripande genom lagstiftningsåtgärder.

Valmyndigheten och några länsstyrelser har föreslagit att reglerna om utseende av ersättare i kommunfullmäktige skall göras tydligare genom att det för ett parti som bara har fått en ersättare skall utses ytterligare en ersättare för varje ledamot som blivit vald för partiet. Regeringen har inte någon annan uppfattning på denna punkt utan anser att förslaget bör genomföras.

15.5 Skydd mot ofrivillig kandidatur

Regeringens bedömning: Några särskilda lagstiftningsåtgärder är inte påkallade för att motverka ofrivilliga kandidaturer.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har gjort någon annan bedömning än utredningen.

Skälen för regeringens bedömning: Frågan är om det skall införas regler mot s.k. ofrivilliga kandidaturer, dvs. att någon nomineras i val mot sin vilja eller utan att först vara tillfrågad. Detta kan vara förvirrande för väljarna, t.ex. om en känd företrädare för ett parti mot sin vilja sätts upp på valsedeln för ett annat parti, eller medföra obehag för den vars namn utnyttjas på ett sådant sätt.

Eftersom offentliga valförberedelser inte bör införas (se avsnitt 13.1.2), är det inte möjligt att skapa en effektiv ordning som förhindrar ofrivilliga kandidaturer. För partier som inte låtit skydda sin partibeckning genom registrering och anmälan av samtliga kandidater har varje väljare möjlighet att på en ifyllnadsvalsedel (blank valsedel) skriva en kandidats namn. Om denna kandidat får tillräckligt många röster blir kandidaten vald, om partiet deltar i mandatfördelningen.

Att införa hinder mot att föra upp vissa kandidatnamn enbart på namnvalsedlar skulle innebära en helt omotiverad åtskillnad mellan olika slag av valsedlar som dessutom i praktiken skulle kunna bli helt verkningslös. Förutom användningen av ifyllnadsvalsedlar kan ju kandidatnamn tryckas på namnvalsedlar som inte beställs hos Valmyndigheten.

Det är givetvis ett allmänt intresse att valen kan genomföras under ordnade former. Att straffbelägga förfaranden som leder till ofrivilliga kandidaturer skulle emellertid föra för långt.

Vid en samlad bedömning anser regeringen att det inte bör genomföras några förändringar av nuvarande ordning på detta område.

15.6 Sambandet mellan fastighetsindelningen och indelningen i valdistrikt

Regeringens förslag: När det gäller mycket stora fastigheter skall det vara möjligt att avvika från huvudregeln att för varje fastighet samtliga röstberättigade skall hänföras till samma valdistrikt. En förutsättning för avvikelse skall dock vara att berörda valdistrikt hör till samma valkrets.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den nuvarande vallagen bildar valdistrikten enheter för röstning och för preliminär röstsammanräkning. Det sätt på vilket indelningen i valdistrikt genomförs får konsekvenser i skilda hänseenden. Ett stort antal röstberättigade och röstande i ett distrikt kan t.ex. innebära störningar av röstningen i vallokalen. Det kan också få återverkningar på den preliminära röstsammanräkningen och rapporteringen under valnatten. Vidare kan det beroende på befolkningsstrukturen innebära geografiskt sett mycket stora distrikt med för långa avstånd till vallokalen och därmed sammanhängande problem. Ett litet antal röstberättigade och röstande i ett distrikt kan å andra sidan innebära att valhemligheten inte alltid kan garanteras. Nu redovisade principer ligger också till grund för vallagens bestämmelser om indelning i valdistrikt.

Bestämmelserna om indelning i valdistrikt utgår från att tre val hålls samtidigt i distriktet och från nuvarande nivå på valdeltagandet. Bestämmelserna utgår också från att röstningen sker på valdagen i valdistriktets vallokal. Det finns inte någon absolut gräns för hur stort eller litet ett distrikt får vara.

En särskild fråga i detta sammanhang är hur man skall hantera mycket stora fastigheter eller fastigheter med flera områden. Som exempel kan nämnas fastigheter med stor geografisk omfattning och som sträcker sig över en hel kommun eller ligger som spridda "öar" inom ett stort område i kommunen. En tänkbar lösning är att väljarna hänförs till det valdistrikt där de faktiskt bor.

I prop. 2001/02:53 gjorde regeringen bedömningen att samtliga röstberättigade på en fastighet skall hänföras till samma valdistrikt. Detta föranledde en ändring av 4 kap. 1 § vallagen.

Som utredningen visar finns det för närvarande fastigheter med fler än 2 000 och i vissa fall fler än 3 000 röstberättigade personer. Detta medför att antalet väljare i ett valdistrikt blir ohanterligt stort. Det finns också fastigheter som löper som långa band över flera valdistrikt. Om bostadens läge i ett sådant fall inte är känd avgör fastighetens mittpunkt vilket

valdistrikt fastigheten hänförs till. Detta kan medföra att en del väljare får åka långa sträckor för att komma till sin vallokal.

När det gäller fastigheter som geografiskt sett är stora har man inom ramen för den nuvarande lagstiftningen sökt lösa problemet med stora avstånd till vallokalen genom att på valdagen anordna särskilda röstmottagningsställen inom distriktet. En annan lösning i valdistrikt med ett stort antal röstberättigade personer på en förhållandevis begränsad yta har varit att dela upp röstlängden så att röstmottagningen ägt rum som om det rört sig om skilda valdistrikt.

För de fall det trots valnämndens ansträngningar inte går att få till stånd någon lämplig lösning anser utredningen att man skall göra det möjligt att flytta väljare från ett stort valdistrikt till kringliggande distrikt inom samma valkrets.

Som exempel nämner utredningen fastigheten Gråsparven 2 i Linköpings kommun där det vid 2002 års val fanns 2 889 röstberättigade personer. Fastigheten sträcker sig över sju valdistrikt. Fastighetens centralpunkt gör att den placeras i valdistriktet Skäggetorp 5. Valmyndigheterna har i samråd med ledning av fastighetens adressuppgifter fört väljarna till de för dem geografiskt sett mest lämpliga valdistrikten inom samma valkrets. Ett annat exempel där liknande åtgärder har vidtagits är fastigheten Jukkasjärvi Kronoöverlopsmark 1:1 i Kiruna kommun. Den fastigheten sträcker sig över fem valdistrikt inom samma valkrets, men har endast 197 röstberättigade personer. Enligt vad utredningen redovisar hanteras ytterligare ett fyrtiotal fastigheter på liknande sätt.

För att klargöra att åtgärder av det slag som nu nämnts är förenliga med vallagstiftningen har utredningen föreslagit att det i vallagen tas in en uttrycklig bestämmelse med den innebörden.

Med hänsyn till de omständigheter som utredningen redovisat anser regeringen att det finns fog för den föreslagna justeringen av bestämmelserna om indelning i valdistrikt. Huvudregeln bör alltså även fortsättningsvis vara att för varje fastighet samtliga röstberättigade skall hänföras till samma valdistrikt. Avsteg härifrån skall dock få göras om det finns särskilda skäl för det. Eftersom det är länsstyrelsen som beslutar om indelningen i valdistrikt, är det också den myndigheten som prövar om det föreligger sådana skäl som nu sagts.

15.7 Utlandssvenskars upptagande i röstlängd

Regeringens bedömning: Nuvarande bestämmelser som innebär att en inkommen röst från en utlandssvensk som inte är upptagen i röstlängden skall anses som en anmälan om att tas upp där, bör inte ändras.

Regeringens förslag: När det gäller röster som kommer in i sådan tid att de kan beaktas vid det aktuella valet, skall bestämmelserna i stället för att avse rättelse av röstlängd ges en utformning som bättre stämmer överens med vad som gäller beträffande anmälan om att finnas i röstlängd.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Svenska medborgare som inte har varit folkbokförda i landet någon gång under de senaste tio åren tas upp i en röstlängd bara om de senast 30 dagar före valdagen skriftligen anmäler sig. Den som har gjort en sådan anmälan skall tas upp i röstlängd i tio år från dagen för anmälan. Avges en röst från en person som inte tagits upp i en röstlängd men som i övrigt uppfyller kraven för rösträtt, skall den avgivna rösten anses som en anmälan. Detta framgår av 7 kap. 1 § vallagen.

Enligt 7 kap. 12 § vallagen skall den centrala valmyndigheten, om en röst lämnas av en svensk medborgare som inte är folkbokförd i landet och som inte finns upptagen i röstlängden, genast rätta röstlängden om rösten kommit in till myndigheten senast kl. 12 dagen före valdagen. En sådan avgiven röst från någon som inte är upptagen i röstlängden skall således leda till att han eller hon tas upp i röstlängden för det aktuella valet även om någon formell anmälan inte har gjorts. Röster som kommer in efter kl. 12 dagen före valdagen skall däremot enbart ses som en anmälan om att få ett nytt ”rösträttsdatum” som gör att vederbörande tas upp i röstlängd för en ny tioårsperiod, dvs. för framtida val.

Bestämmelsen om att en röst som kommer in i rätt tid från en utlandssvensk som inte är upptagen i röstlängden skall kunna leda till att väljaren tas upp i röstlängden för det aktuella valet gäller från och med 2002 års val. Skälet för detta var att ett stort antal tidigare röstberättigade utlandssvenskar annars skulle falla ur röstlängden för valet 2002 samtidigt som många av dem – på grund av svårigheten att nå ut med information till hela denna grupp av utlandssvenskar om vilka förutsättningar som gäller för att fortsättningsvis kunna tas upp i röstlängden – skulle fortsätta att rösta i tron att de som tidigare finns med i röstlängden (prop. 2001/02:53).

I samband med riksdagsbehandlingen gav riksdagen regeringen till känna att reglerna om rättelse såvitt avser utlandssvenskar borde ses över (bet. 2001/02:KU8 s. 39, rskr. 2001/02:147). Enligt utskottet stämde inte den nya bestämmelsen om rättelse helt med bestämmelsen i 7 kap. 1 § vallagen om när en anmälan senast måste ske för att väljaren skall tas upp i röstlängden om han eller hon inte finns där. Vidare borde prövas om inte en avgiven röst från en person som redan finns i röstlängden också skall anses som en anmälan enligt 7 kap. 1 § vallagen.

Utredningen har anfört att en tänkbar lösning på de svårigheter som följer av tioårsgränsen för utlandssvenskarnas rösträtt är att en avgiven röst alltid skall anses som en anmälan om att tas upp i röstlängd för de kommande tio åren oavsett om den avges av en person som är upptagen i en röstlängd eller inte är det. En sådan ordning skulle garantera att utlandssvenskar som är aktiva och utnyttjar sin rösträtt inte kan förlora den på grund av att de vid tioårsperiodens utgång underlåter att göra en särskild anmälan om att de även fortsättningsvis vill delta i valen. En sådan ordning kräver dock omfattande administrativa insatser. För varje utlandssvensk som röstar måste antecknas att en ny tioårsperiod börjar löpa. Det är i dag fråga om närmare 40 000 personer och många av dem röstar i Sverige.

Utredningen anser därför att det inte är rimligt att införa en ordning som innebär att en inkommen röst från en utlandssvensk alltid skall medföra att en ny tioårsperiod börjar löpa.

Regeringen gör inte någon annan bedömning än utredningen på den här punkten.

När det gäller frågan om den nuvarande bestämmelsen om rättelse i en röstlängd helt stämmer med bestämmelsen om när en anmälan senast måste ske för att väljaren skall tas upp i röstlängden bör, som utredningen konstaterat, denna få en annan lydelse och placering som på ett tydligare sätt än i dag klargör dess faktiska innebörd.

15.8 Förstärkt skydd för valhemligheten

Regeringens förslag: Det skall genom en uttrycklig bestämmelse i sekretesslagen (1980:100) klargöras att sekretess gäller för uppgift om hur en väljare har röstat, om uppgiften framkommit då en valfunktionär har lämnat biträde åt väljaren vid röstning eller om uppgiften framgår av innehållet i ett avgivet valkuvert som inte har lagts ned i en valurna och som därmed efter ett val kan avslöja hur en viss väljare har röstat. Meddelarfrihet skall inte gälla i nu nämnda avseenden.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon lagstadgad tystnadsplikt för anhöriga och andra enskilda som hjälper väljare att rösta. Inte heller bör det införas sekretess för s.k. väljarförteckningar som förs vid röstmottagning på kriminalvårdsanstalter.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen har förutom ändringen i sekretesslagen föreslagit att det skall införas tystnadsplikt för anhöriga och andra enskilda som hjälper väljare att rösta.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser instämmer i eller har inte något att invända mot utredningens förslag. *Datainspektionen* anser att det bör övervägas om meddelarfrihet skall råda i de fall det gäller sekretess. *Riksdagens ombudsmän (JO)* och *Svea hovrätt* anser att den föreslagna bestämmelsen om tystnadsplikt inte bör införas.

Kriminalvårdsstyrelsen anser att det för att slå vakt om de intagnas personliga integritet bör införas sekretess för s.k. väljarförteckningar som förs vid röstmottagning på kriminalvårdsanstalter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Principen om hemliga val är en av den demokratiska rättsstatens grundstenar. Den framgår för svenskt vidkommande av 3 kap. 1 § regeringsformen. Även om det inte i dag i sekretesslagstiftningen finns någon uttrycklig bestämmelse om sekretess för uppgift om hur en väljare har röstat, får detta alltså anses följa direkt av grundlag.

Som utredningen föreslagit bör det för tydlighets skull i sekretesslagen införas en bestämmelse om sekretess till skydd för valhemligheten. Regeringen bör avse de situationer då uppgift om hur väljaren har röstat vid val har framkommit då biträde lämnats åt väljaren vid röstningen eller om en sådan uppgift framgår av innehållet i ett avgivet valkuvert som inte har öppnats för rösträkning antingen i vallokal eller vid valnämndens s.k. onsdagsräkning. Det ligger i sakens natur att en uppgift av det slag

som nu är i fråga aldrig kan motivera meddelarfrihet, dvs. frihet från straff vid utlämnande av sekretessbelagd information för publicering i tryckt skrift eller för offentliggörande i radioprogram och tekniska upptagningar.

När det gäller utredningens förslag om tystnadsplikt för privatpersoner som är väljare behjälpliga vid val anser JO och Svea hovrätt att detta inte bör genomföras. Till stöd för sin uppfattning anför JO att privatpersoner som till följd av den föreslagna bestämmelsen röjer eller utnyttjar uppgifter om hur någon har röstat kommer att kunna straffas enligt 20 kap. 3 § brottsbalken för brott mot tystnadsplikt. Straffansvar kan inträda vid så väl uppsåtligt som oaktsamt handlande. Denna straffbarhet skiljer sig i väsentliga hänseenden från andra bestämmelser om tystnadsplikt för privatpersoner. Tystnadsplikten inträder direkt på grund av lag utan någon särskild uttalad förbindelse från den berördes sida. Det behövs inte heller något myndighetsbeslut eller någon annan åtgärd som manifesterar tystnadsplikten. Det får mot den bakgrunden antas att många kommer att sakna insikt om de straffrättsliga konsekvenserna av att de röjer eller utnyttjar uppgifter om hur någon har röstat. Med hänsyn härtill är JO tveksam till den föreslagna bestämmelsen. Svea hovrätt framför synpunkter av motsvarande slag.

Regeringen anser att det finns mycket som talar för utredningens förslag i denna del. Det kan i sammanhanget noteras att en motsvarande bestämmelse gäller enligt den norska vallagen: ”En person som assisterer en velger ved stemmegivningen og får kjennskap til hvordan vedkommende har stemt, har taushetsplikt om dette.” De synpunkter som framförts av JO och Svea hovrätt är dock av sådant slag att det enligt regeringens mening i varje fall för närvarande inte finns skäl att gå vidare med förslaget. Detta bör således inte genomföras.

När det gäller förslaget att införa sekretess för s.k. väljarförteckningar som förs vid röstmottagning på kriminalvårdsanstalter gör regeringen följande bedömning.

Grundläggande demokratiska principer bjuder att information om vilka väljare som har röstat i val inte hålls hemlig för allmänheten.

Enligt 7 kap. 21 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess inom kriminalvården för uppgift om enskilds personliga förhållanden inte beslut av Kriminalvårdsstyrelsen eller någon av kriminalvårdens nämnder och inte heller annat beslut i ett kriminalvårdsärende enligt brottsbalken eller lagstiftningen om kriminalvård i anstalt. Detta innebär att bl.a. beslut om placering i anstalt inte är sekretessbelagda. Uppgift om att någon verkställer ett straff är således redan i dag offentlig. De väljarförteckningar som förs vid röstmottagning i röstningslokaler innebär alltså inte att fler uppgifter än som redan i dag är offentliga blir allmänt tillgängliga.

Mot den nu angivna bakgrunden finner regeringen att det inte finns anledning att vidta någon sådan ändring av sekretesslagstiftningen som Kriminalvårdsstyrelsen förordat.

Regeringens bedömning: Någon ändring bör inte ske av nuvarande ordning som innebär att det är röstmottagarna som skall lägga ned mottagna valkuvert i valurnan.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser instämmer i eller har inte något att invända mot utredningens bedömning. *Örebro kommun* anser att man skulle kunna hitta förfaringssätt som möjliggör att valet sker rätt och riktigt, även om väljaren själv får lägga sin röst i urnan.

Skälen för regeringens bedömning: Den nuvarande ordningen för hur röstning i vallokal skall gå till överensstämmer i huvudsak med det förfarande som infördes genom 1920 års vallag och som i sin tur byggde på vad som dessförinnan hade gällt vid riksdagsmannaval (jfr RÅ 1911 ref. 125).

Frågan om väljaren själv bör lägga ned valsedeln i valurnan har från och till varit föremål för diskussioner, senast i samband med tillkomsten av den nu gällande vallagen. De som besvarar frågan jakande anser att en sådan ordning skulle öka förtroendet för valsystemet. Saken berördes visserligen inte närmare i förarbetena till lagen (prop. 1996/97:70), men i det utredningsbetänkande som låg till grund för lagstiftningsärendet ställde 1993 års vallagskommitté de båda alternativen mot varandra och kom då till slutsatsen att den etablerade ordningen var att föredra (SOU 1994:30 s. 314).

Om väljarna själva skall lägga ned sina valkuvert i valurnan skulle det, för att upprätthålla säkerheten i förfarandet, krävas särskilda kontrollåtgärder i form av t.ex. stämpling av valkuvert. Även om sådana genomförs torde det bli svårt att utan andra kompletterande åtgärder upprätthålla den hittills höga säkerhetsnivån vid val. Risken för felaktigheter blir självfallet högre om varje väljare själv disponerar över valurnan än om alla väljares valkuvert först granskas av en röstmottagare innan dessa, om de är korrekt iordninggjorda, läggs ned där.

När det äger rum mer än ett val måste vidare beaktas risken för sammanblandning av dessa, med påföljd att valkuvert läggs ned i fel urna. Detta skulle, åtminstone vid den preliminära rösträkningen, med all sannolikhet leda till att andelen underkända röster ökar.

Vid en samlad bedömning finner regeringen att det inte finns någon anledning att frånga den bedömning som utredningen gjort. Någon ändring bör således inte ske av nuvarande ordning som innebär att det är röstmottagarna som skall lägga ned mottagna valkuvert i valurnan.

15.10 Ångerröstning

Regeringens bedömning: Möjligheten att ångerrösta bör inte begränsas.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser instämmer i eller har inte något att invända mot utredningens bedömning. *Länsstyrelsen i Skå-*

ne län, Nacka kommun, Stockholms kommun, Emmaboda kommun och Örebro kommun förordar att ångerröstningen begränsas eller avskaffas.

Skälen för regeringens bedömning: Ångerröstningens för- och nackdelar har varit föremål för en relativt omfattande tidigare diskussion. Slutsatsen har hittills alltid varit att några begränsningar inte bör genomföras. Detta är också utredningens ståndpunkt.

Regeringen gör för sin del följande bedömning.

Röstning sker i första hand i vallokalen på valdagen. Som komplement till detta finns olika möjligheter att förtidsrösta för väljare som inte kan ta sig till sin vallokal eller som av annan orsak före valdagen gör bedömningen att de inte skall rösta där.

Valresultatet skall så långt möjligt avspegla väljaropinionen på valdagen. Utgångspunkten måste därför vara att en väljare som har förtidsröstat men som till följd av händelser som inträffar därefter vill ändra sin röst också skall kunna göra det genom att på valdagen bege sig till sin vallokal.

Ett argument mot ångerröstning eller för en begränsning av denna är att den leder till ett oacceptabelt merarbete för valförrättarna och riskerar att försena rösträkningen.

Det primära måste enligt regeringen emellertid vara att valutslaget så troget som möjligt återger väljarnas uppfattning på valdagen. Vidare innebär själva hanteringen av ångerröster ett försumbart merarbete för valförrättarna och fördröjningen av rösträkningen får anses obetydlig i sammanhanget. De enda åtgärder som skall återstå för valförrättarna när vallokalerna har stängt är att lägga ned redan förhandsgranskade och godkända förtidsröster i valurnorna, varpå dessa kan tömmas och rösträkningen påbörjas.

Vid en samlad bedömning kan regeringen inte finna några övertygande skäl för en annan ståndpunkt än den utredningen föreslagit. Några inskränkningar i rätten att ångerrösta bör därför inte genomföras.

15.11 Överklagande m.m.

Regeringens förslag: Ett beslut av länsstyrelsen eller den centrala valmyndigheten att fastställa utgången av ett val skall få överklagas också av en kandidat som inte varit upptagen i den aktuella röstlängden, såvitt avser förordnande av honom eller henne som ledamot, efterträdare eller ersättare.

Det skall genom en uttrycklig bestämmelse i den nya vallagen tydliggöras att omval till riksdagen eller landstingsfullmäktige skall avse endast det antal fasta mandat och utjämningsmandat som tilldelades den berörda valkretsen vid det upphävda valet.

Länsstyrelsen skall självant kunna göra rättelser i röstlängden, t.ex. då valnämnden eller länsstyrelsen själva upptäcker fel där.

Utredningens förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens.

Remissinstanserna: Instämmer i eller har inget att invända mot utredningens förslag.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det bör införas en möjlighet för länsstyrelsen att självmant göra rättelser i röstlängden, t.ex. då valnämnden eller länsstyrelsen själva upptäcker fel i längden.

Skälen för regeringens förslag: Som utredningen föreslagit bör alla bestämmelser om överklagande samlas i ett kapitel i den nya lagen. För tydlighetens skull bör kapitlet inledas med en bestämmelse som klargör att beslut eller andra åtgärder enligt lagen får överklagas endast i den utsträckning som anges där. Det materiella innehållet i bestämmelserna om överklagande bör inte ändras, förutom i två avseenden.

Bakgrunden till den första ändringen är ett ärende som Valmyndigheten redovisar i sin utvärdering av 2002 års val (rapport 2003:1 s. 18).

För att en kandidat ska kunna väljas in gäller att villkoren för valbarhet är uppfyllda på valdagen, bl.a. att en person för att kunna bli invald i landstings- och kommunfullmäktige återfinns i skattemyndighetens folkbokföringsregister som folkbokförd den dagen i rätt landsting respektive kommun.

Länsstyrelsen fann vid sin valbarhetskontroll i ett val till landstings- och två till kommunfullmäktige att en kandidat, som stått i tur att bli invald, inte varit folkbokförd på valdagen. Länsstyrelsen utsåg därför inte de berörda kandidaterna till ledamot respektive ersättare. De aktuella kandidaternas flyttningsanmälningar var dock gjorda före valdagen men skattemyndigheten beslutade först efter valdagen att retroaktivt folkbokföra dem. På valdagen var villkoren för valbarhet alltså uppfyllda.

Kandidaterna överklagade länsstyrelsens beslut men Valprövningsnämnden avvisade överklagandena med motiveringen att kandidaterna inte hade rätt att klaga över valutgången. Enligt 19 kap. 2 § i den nuvarande vallagen får ett beslut nämligen överklagas endast av den som enligt röstlängden har rösträtt vid valet och av ett parti som deltagit i valet. I dessa fall fanns klagandena upptagna i röstlängd men i annan kommun än i det valområde där de kandiderade.

Enligt Valmyndigheten strider utgången i ärendena mot det allmänna rättsmedvetandet. Det är enligt myndigheten nödvändigt att kandidater som påverkas av ett beslut själv får möjlighet att överklaga detta. Myndigheten anser därför att en lagändring bör genomföras på denna punkt.

Regeringen anser i likhet med Valmyndigheten att nuvarande bestämmelser leder till otillfredsställande resultat i fall som det nu beskrivna. Ett beslut av länsstyrelsen att fastställa utgången av ett val bör därför få överklagas också av en kandidat som inte varit upptagen i den aktuella röstlängden, såvitt avser frågan om förordnande av honom eller henne som ledamot, efterträdare eller ersättare.

Ytterligare en justering bör göras såvitt avser reglerna för omval till riksdagen eller landstingsfullmäktige.

Vid val till riksdagen och landstingsfullmäktige tillämpas ett system med fasta mandat och utjämningsmandat. När det gäller riksdagen fördelas de fasta valkretsmandaten på varje valkrets proportionellt mellan partierna på grundval av valresultatet i valkretsen. Utjämningsmandaten fördelas mellan partierna så att fördelningen av alla mandat i riksdagen, med undantag av de fasta valkretsmandat som har tillfallit parti med mindre än fyra procent av rösterna, blir proportionell mot de i fördelningen deltagande partiernas röstetal i hela riket. Om ett parti vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten har erhållit fler mandat än som mot-

svarar den proportionella representationen i riksdagen för partiet, bortses vid fördelningen av utjämningsmandaten från partiet och de fasta valkretsmandat detta har erhållit. Sedan utjämningsmandaten har fördelats mellan partierna, tillförs de valkretsar. Dessa bestämmelser finns i 3 kap. 8 § regeringsformen. I 18 kap. 24–29 §§ vallagen finns bestämmelser om fördelningen av mandat vid val till landstingsfullmäktige.

Ett förordnande om omval skall avse den valkrets som berörs av de oegentligheter som föranleder omvalet. Resultatet av ett omval skulle därför kunna medföra t.ex. att fördelningen av utjämningsmandat blir en annan än vad som följde av det tidigare valet. Det kan också bli att ett parti som tidigare legat över fyra- respektive treprocentsspärren hamnar under denna. Det måste i vallagen finnas uttryckliga bestämmelser som hanterar en sådan situation.

I likhet med utredningen anser regeringen att det inte är rimligt att i en sådan situation låta ett omval avse hela riket respektive hela landstinget. Resultatet av det tidigare valet bör därför kvarstå oförändrat utom såvitt avser den berörda valkretsen. De fasta mandaten och i förekommande fall utjämningsmandaten som tilldelats den berörda valkretsen vid det upphävda valet påverkas då inte av att omval skall göras i kretsen. Omvalet avser då samtliga mandat som tilldelats kretsen.

Detta innebär att ett parti som före omvalet låg över men vid omvalet hamnar under fyra- respektive treprocentsspärren får behålla de mandat partiet erhållit i övriga valkretsar. Däremot deltar partiet givetvis inte i fördelningen av mandat i den valkrets som omvalet avser. Det bortses alltså i sådant fall från partiets resultat i valkretsen. Detsamma gäller för ett parti som vid det tidigare valet hamnat under tre- respektive fyraprocentsspärren. Ett sådant parti deltar över huvud taget inte i fördelningen av mandat i den valkrets som omvalet avser utom, när det gäller val till riksdagen, i de fall som avses i 3 kap. 7 § andra stycket andra meningen regeringsformen (den s.k. tolvprocentsregeln).

Det bör i den nya vallagen införas en uttrycklig bestämmelse som förtydligar det nu sagda.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har föreslagit att det skall införas en möjlighet för länsstyrelsen att självmant göra rättelser i röstlängden, t.ex. då valnämnden eller länsstyrelsen själva upptäcker fel i längden. Som exempel nämner länsstyrelsen den situationen att en väljare anmäler att hans eller hennes röstkort innehåller felaktiga uppgifter om vallokal. Om det då visar sig att felaktigheten avser även andra väljare, bör länsstyrelsen på eget initiativ kunna göra de rättelser i röstlängden som behövs.

Regeringen anser att detta förslag har fog för sig och att det därför bör genomföras.

Regeringens bedömning: Det är en viktig uppgift för Valmyndigheten att informera väljarna om de allmänna valen. Genom att hela det lokala ansvaret för genomförande av val samlas hos kommunerna ställs också på dessa ett ökat krav på informationsinsatser.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har gjort någon annan bedömning än utredningen.

Skälen för regeringens bedömning: Ett lågt valdeltagande riskerar att urholka den representativa demokratins legitimitet. Ett ökat valdeltagande är därför viktigt för att de valda församlingarna skall kunna göra anspråk på att företräda folkviljan och för att medborgarna skall vara delaktiga i de olika samhällsfrågorna.

Regeringen har redovisat sin syn på Valmyndighetens roll i demokratipropositionen (prop. 2001/02:80). Som framgår där är det regeringens uppfattning att en valmyndighet endast skall genomföra åtgärder som kan upplevas som opartiska och sakliga. En valmyndighet får aldrig riskera att bli försatt i en situation där väljarna kan få uppfattningen att myndigheten har gjort ett politiskt ställningstagande eller på annat sätt försöker påverka väljarna i deras val. En valmyndighet bör därför inte agera t.ex. genom utbildnings- eller folkbildningsverksamhet i demokratifrågor utöver den utbildning som sker av valfunktionärer.

Riksdagen anslöt sig till regeringens bedömning (bet. 2001/02:KU14, rskr. 2001/02:190).

Som utredningen konstaterat utesluter vad som nu sagts givetvis inte att en valmyndighet har en viktig funktion när det gäller att sakligt och opartiskt informera väljarna om de allmänna valen. Detta kan bidra till att väljare använder sin rösträtt. Den informativa verksamheten kan handla om hur den representativa demokratin fungerar och att de fria och allmänna valen är en del av denna. Den kan också handla om att beskriva och förklara de administrativa rutinerna kring valen, t.ex. personvalet.

Denna informationsuppgift gäller självklart inte bara för den centrala valmyndigheten utan för alla delar av valadministrationen. Inte minst när kommunerna, vilket nu föreslås, får det samlade lokala ansvaret för genomförande av val kommer dessa att framöver få en ännu viktigare funktion att fylla på detta område.

Den centrala valmyndighetens informationsansvar återspeglas i dag av en uttrycklig bestämmelse i vallagen (1 kap. 15 §). I enlighet med de principer som utredningen lagt till grund för utformningen av den nya lagen har någon motsvarande bestämmelse inte tagits med i denna. Regeringen anser inte heller att det behövs någon sådan bestämmelse. Det följer av allmänna principer att en myndighet på lämpligt sätt skall informera allmänheten och andra berörda om verksamheten inom dess ansvarsområde.

Regeringens förslag: Den nya vallagen och övriga lagförslag skall träda i kraft den 1 januari 2006.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt uttalat sig i denna fråga.

Skälen för regeringens förslag: Den nya vallagen bör tillämpas från och med 2006 års val. För att valadministrationen skall få rimliga möjligheter att förbereda sig för de ändringar som detta innebär, bör lagen träda i kraft så tidigt som möjligt. I likhet med utredningen gör regeringen bedömningen att den 1 januari 2006 är en lämplig tidpunkt.

På samma sätt som när den nuvarande vallagen trädde i kraft den 1 juni 1997 bör det av en ikraftträdandebestämmelse till den nya lagen framgå att partibeteckningar som har registrerats enligt den gamla lagen skall anses registrerade enligt den nya lagen. Likaså bör det framgå att beslut om indelning i valkretsar och valdistrikt som har fattats enligt den gamla lagen skall anses fattade enligt den nya lagen.

17 Kostnader

Regeringens bedömning: Den del av valanslaget som Valmyndigheten i dag använder för den s.k. poströstningen och institutionsröstningen bör föras över till kommunerna. Avdrag bör göras för Posten AB:s kostnader avseende distribution av förtidsröster som har tagits emot här i landet samt för kostnader som avser lantbrevbärarnas medverkan vid val. För dessa kostnader bör Posten AB erhålla ersättning från Valmyndigheten.

Ersättningen till kommunerna bör utgå med dels ett fast belopp, som är lika stort för alla kommuner, dels ett rörligt belopp som beräknas på grundval av antalet röstberättigade i varje kommun vid valet till kommunfullmäktige.

Utredningens bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissinstanserna inom den kommunala sektorn framhåller vikten av att den kommunala finansieringsprincipen beaktas. *Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet* tillstyrker att kompensation sker genom att ett regleringsbelopp utbetalas som ett specialdestinerat statsbidrag i samband med valår. Bidraget bör bestå av dels ett fast belopp per kommun, dels en rörlig del som baseras på antalet röstberättigade i valet till kommunfullmäktige. Det är enligt förbunden angeläget att löne- och prisökningar regelmässigt beaktas när bidraget fastställs. *Posten AB* anser att bolagets ersättning för lantbrevbärarnas tjänster måste inrymma kompensation för direkta kostnader, andel i gemensamma kostnader samt kapitalkostnader och skälig vinst.

Skälen för regeringens bedömning: Kostnaderna för administrationen av allmänna val täcks i dag i huvudsak via anslaget i statsbudgeten för Allmänna val och demokrati och av kommunerna.

Anslagsbelastningen beror till största delen på vilka val som hålls under året. För år 2002 användes 218 miljoner kronor av anslaget för förbättringar och genomförandet av 2002 års val. Kostnaderna för 2003 års folkomröstning om införande av euron inklusive kostnaderna för fortsatt arbete med utvecklingen av valdatasystemet uppgick till 182 miljoner kronor. År 2004 användes 127 miljoner kronor av anslaget för valet till Europaparlamentet.

Det finns inte några helt aktuella uppgifter om hur kostnaderna för val fördelar sig. Den senaste beräkning som har gjorts avser 1991 års allmänna val. Enligt denna beräkning svarade staten för omkring 60 procent av kostnaderna och kommunerna för återstoden (SOU 1992:108 s. 108). Röstmottagningen svarade för drygt hälften av kostnaderna, varav kommunernas kostnader utgjorde 25 procent och poströstningen 30 procent. Kommunernas kostnader för valförrättare utgjorde i sin tur drygt 60 procent av kommunernas samlade kostnader.

När kommunerna enligt vad som nu föreslås får hela det lokala ansvaret för genomförande av val innebär detta att de får nya uppgifter. Kommunerna ansvarar i dag för att det finns en vallokal till varje valdistrikt där väljarna kan rösta på valdagen. Med den nya ordningen skall kommunerna också svara för förtidsröstningen i respektive kommun, dvs. vad som i dag motsvaras av den s.k. poströstningen. Vid 2002 års val lämnades 1 600 000, vid 2003 års folkomröstning 1 800 000 och vid 2004 års EU-val 650 000 poströster.

Den nya vallagen innebär alltså att den s.k. poströstningen ersätts av förtidsröstning i kommunernas regi. Detta torde inte medföra några ökade kostnader för röstningen som sådan. Däremot innebär det att kostnaderna för röstningen flyttas från staten till kommunerna.

Den del av valanslaget som Valmyndigheten använt för förtidsröstning på posten och vid särskilda röstmottagningsställen (institutionsröstningen) bör i enlighet härmed föras över till kommunerna. Som angetts i avsnitt 5 bör Valmyndigheten även fortsättningsvis, genom ett avtal med Posten AB, samlat administrera kostnaderna för distribution av förtidsröster som har tagits emot här i landet. Detta innebär att en kommun som i enlighet med ett sådant avtal använder Posten AB för att skicka förtidsröster som hör till en annan kommun inte får några kostnader för detta. Dessa kostnader skall därför avräknas från det belopp som skall föras över till kommunerna. Detsamma bör gälla de kostnader som Posten AB har för lantbrevbärarnas medverkan vid val.

I enlighet med vad utredningen föreslagit bör statsbidraget utgå till kommunerna för de år då det hålls val eller folkomröstning. Bidraget bör således vara specialdestinerat för detta ändamål. När det gäller beräkningen av de belopp som varje enskild kommun skall erhålla, anser regeringen att det är lämpligt att på det sätt som Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet har föreslagit dela upp bidraget i en fast och en rörlig del. Härigenom kommer de minsta kommunerna att erhålla en något högre ersättning med syftet att undvika en befärad underkompensation. Återstoden bör fördelas mellan kommunerna i förhållande till antalet röstberättigade i valet till kommunfullmäktige.

Enligt regeringens mening bör valanslaget ligga kvar på nuvarande nivå även efter den huvudmannskapsförändring som den nya vallagen innebär. Härutöver bör det utgå ett engångsbelopp för att täcka de ökade kostnader för utbildning m.m. som kommunerna kommer att ha i samband med 2006 års val.

Sammantaget bedömer regeringen att ersättningen till kommunerna för deras nya uppgifter vid val bör uppgå till 103 miljoner kronor för år 2006. Av beloppet avser 8 miljoner kronor kostnader av engångskaraktär. Fördelningen mellan kommunerna kommer att regleras i en särskild förordning.

För övriga delar av valadministrationen vid sidan av kommunerna och Valmyndigheten medför reformen inte några beaktansvärda ekonomiska konsekvenser.

18 Författningskommentar

18.1 Förslaget till ny vallag

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

Första stycket motsvarar del av 1 kap. 1 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Det innehåller en upplysning om det finns grundläggande bestämmelser om val i regeringsformen och kommunallagen. Någon hänvisning till dessa bestämmelser behövs inte i vallagen. Det gäller följande bestämmelser i nuvarande 1 kap.: 1 § första stycket, 2–4 §§, 6–8 §§, 10 § andra stycket, 11 § och del av 13 §.

Innehållsförteckningen till lagen, som av utredningen tagits in före själva lagen, har av författningstekniska skäl flyttats till 1 §.

2 §

Motsvarar 1 kap. 9 § i den nuvarande vallagen.

3 §

Första stycket motsvarar 1 kap. 10 § första stycket och del av 13 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 1 kap. 12 § i den nuvarande vallagen.

I förhållandet till utredningens förslag har den justeringen gjorts att det i *tredje och fjärde stycket* har tagits in bestämmelser om att det är regeringen respektive riksdagens talman som bestämmer dag för extra val enligt 3 kap. 4 § respektive 6 kap. 3 § regeringsformen. I dessa avseenden innehåller nämligen 1 kap. 11 § i den nuvarande vallagen materiella föreskrifter och inte enbart hänvisningar till bestämmelser som finns i annan lagstiftning (jfr vad som sägs i avsnitt 4.1 om utmönstring av bestämmelser av rent refererande art).

4 §

Motsvarar 1 kap. 4 § i den nuvarande vallagen.

5 §

Motsvarar 1 kap. 8 § i den nuvarande vallagen.

6 §

Motsvarar 18 kap. 71 § i den nuvarande vallagen.

Vid Europeiska rådets möte i Bryssel den 17 och 18 juni 2004 enades stats- och regeringscheferna i EU:s medlemsländer om utformningen av ett fördrag om upprättande av en konstitution för Europa (det konstitutionella fördraget). Fördraget och dess slutakt undertecknades i Rom den 29 oktober 2004 och träder ikraft den 1 november 2006, förutsatt att samtliga medlemsländer då har ratificerat fördraget.

För svensk del innebär detta att riksdagens måste godkänna fördraget innan ratifikation kan ske. Ett tillträde till det konstitutionella fördraget föranleder en ändring av lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen (anslutningslagen). Med anledning av detta har en departementspromemoria om det konstitutionella fördraget remissbehandlats (Ds 2004:52). Inom Regeringskansliet håller för närvarande en lagrådsremiss på att utarbetas.

Det konstitutionella fördraget ersätter stora delar av unionens nuvarande primärrätt. Unionen ersätter vidare Europeiska gemenskapen som juridisk person och de rättsliga instrumenten samt flera institutioner byter namn. För att anpassa svensk lagstiftning till det konstitutionella fördraget måste konsekvensändringar göras i ett flertal lagar. Detta gäller bl.a. den nu aktuella paragrafen i den nya vallagen.

Regeringen kommer i ett senare sammanhang att återkomma till denna fråga. Det är således inte aktuellt att genomföra erforderliga ändringar inom ramen för nu föreliggande lagstiftningsärende.

2 kap. Partier och kandidater

Bestämmelser om registrering av partibeteckning och anmälan av kandidater finns i 5 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Motsvarar del av 5 kap. 3–5 §§ i den nuvarande vallagen. I bestämmelsen har ordet ”ansökan” ersatts med ”anmälan”.

2 §

Motsvarar 5 kap. 4 § i den nuvarande vallagen.

Motsvarar i huvudsak del av 5 kap. 6 § i den nuvarande vallagen. I förhållande till utredningens förslag har den justeringen gjorts att det inte krävs dokumenterat stöd för registrering av en partibeteckning för ett parti som redan är representerat i den beslutande församling som anmälan avser. Se avsnitt 15.2.

4 §

Motsvarar 5 kap. 7 § i den nuvarande vallagen.

5 §

Motsvarar 5 kap. 8 § i den nuvarande vallagen.

6 §

Motsvarar 5 kap. 9 § i den nuvarande vallagen.

Innebörden av bestämmelsen kan sägas vara att ett parti som medger att ett annat parti registrerar en partibeteckning på en "högre" nivå i praktiken också går med på att underordna sig det partiet och inte i fortsättningen uppträda i val på egen hand. Något annat vore nämligen knappast möjligt med hänsyn bl.a. till behovet av att väljarna skall kunna få klara och meningsfulla besked om vilka registrerade partier som ställer upp i val. Som exempel kan nämnas följande scenario. Partibeteckningen X har registrerats för val till landstingsfullmäktige i ett antal olika län ("X-partiet i Y län" osv.). Om ett parti därefter aktualiserar en registrering av beteckningen X för val till riksdagen och de redan registrerade regionala X-partierna medger detta, får det "nya" X-partiet använda sin registrerade partibeteckning också för val till landstings- och kommunfullmäktige i hela landet (se 5 kap. 8 § i den nuvarande vallagen; jfr 2 kap. 5 § i förslaget till ny vallag). Det måste anses uteslutet att i ett sådant fall två olika partier uppträder i val till samma landstingsfullmäktige med samma registrerade beteckning (X). Något annat skulle inte bara skapa en orimlig situation för väljarna, utan kan även förhindra en korrekt tillämpning av bestämmelserna om rätten till valsedlar på statens bekostnad (se 6 kap. 9 § i den nuvarande vallagen; jfr 6 kap. 8 § i förslaget till ny vallag) och reglerna om valadministrationens ansvar för tillgången till valsedlar på röstmottagningsställen (se 9 kap. 12 § i den nuvarande vallagen; jfr 8 kap. 2 § i förslaget till ny vallag).

7 §

Motsvarar del av 5 kap. 11 § i den nuvarande vallagen. Någon motsvarighet till punkten 3 att en registrerad partibeteckning skall tas bort ur registret om partiet inte har anmält ett ombud finns inte eftersom kravet att anmäla ombud har tagits bort (jfr 5 kap. 10 § i den nuvarande vallagen). Att partier i vissa situationer måste företrädas av ombud har bedömts innebära en otidsenlig reglering. Någon motsvarande bestämmelse

finns inte beträffande andra mellanhavanden med det allmänna. Vem som är behörig att företräda ett parti får i stället avgöras enligt allmänna associationsrättsliga bestämmelser. Prop. 2004/05:163

8 §

Motsvarar 5 kap. 12 § i den nuvarande vallagen.

Utredningen hade föreslagit att hänvisningen till Post- och Inrikes Tidningar i stället skulle avse Patent- och registreringsverkets kungörandetidning. Skälet till detta var ett förslag från år 2003 om att allt kungörande som hittills skett i Post- och Inrikes Tidningar i framtiden skulle ske i Patent- och registreringsverkets kungörelsetidning (Ds 2003:32).

I en senare departementspromemoria har emellertid föreslagits att Post- och Inrikes Tidningar skall finnas kvar och från och med den 1 januari 2007 publiceras elektroniskt på Bolagsverkets webbplats på Internet (Ds 2005:2). De kungörelser som tas in Post- och Inrikes Tidningar skall via webbplatsen vara allmänt tillgängliga utan kostnad.

9 §

Första stycket motsvarar 5 kap. 13 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar del av 5 kap. 14 § i den nuvarande vallagen. I förtydligande syfte anges att en förklaring från en kandidat att han eller hon samtycker till en anmälan skall vara egenhändigt undertecknad (jfr vad som gäller enligt 4 §; se även 11 §).

10 §

Motsvarar 5 kap. 15 § i den nuvarande vallagen. I förhållande till utredningens förslag har bestämmelsen modifierats så att detta klart skall framgå. Det är folkbokföringen på valdagen som gäller. Det finns alltså ingen anledning att anmäla en kandidat som inte kommer att vara folkbokförd i landstinget eller i kommunen på valdagen.

11 §

Motsvarar 5 kap. 16 § i den nuvarande vallagen. I förtydligande syfte anges att en försäkran skall vara egenhändigt undertecknad (jfr vad som gäller enligt 4 §; se även 9 §).

12 §

Motsvarar 5 kap. 18 § i den nuvarande vallagen med den justeringen att ordet "tillstånd" har ersatts med "samtycke".

Av bestämmelsen följer att Valmyndigheten skall vägra trycka valsedlar som skulle komma att innehålla namn på både anmälda och icke anmälda kandidater. Om sådana valsedlar ändå förekommer, framgår av 13 kap. 8 § första stycket 3 att icke anmälda kandidaters namn skall anses obefintliga.

Motsvarar 5 kap. 19 § i den nuvarande vallagen.

Om kungörelse av beslut, se kommentaren till 8 §.

3 kap. Valmyndigheter m.m.

Bestämmelser om valmyndigheter finns i 1 kap. 15–17 §§ i den nuvarande vallagen.

1 §

Bestämmelsen motsvarar del av 1 kap. 15 § i den nuvarande vallagen. I den centrala valmyndighetens uppgift att ha det övergripande ansvaret i landet för frågor om val ingår också att informera allmänheten om när, var och hur man röstar samt om vad som i övrigt gäller för valet.

2 §

Bestämmelsen motsvarar 1 kap. 16 § i den nuvarande vallagen.

3 §

Första stycket motsvarar 1 kap. 17 § första stycket i den nuvarande vallagen.

Andra stycket samt tredje och fjärde styckena är en följd av att hela det lokala ansvaret för genomförande av val i landet samlas hos kommunerna. *Tredje stycket* innebär ett förtydligande av vad som får anses gälla redan i dag.

I *sista stycket* har det gjorts en ändring i förhållande till utredningens förslag av innebörd att kraven skärps på kommunerna att ordna röstningslokaler som är tillgängliga för funktionshindrade. Se avsnitt 6. (Beräffande kravet på tillgänglighet för vallokaler, se 4 kap. 20 §.)

4 §

Första stycket, som gäller för alla röstmottagningsställen (dvs. såväl vallokaler som röstningslokaler), har ingen direkt motsvarighet i den nuvarande vallagen, men innebär ingen ändring i sak i förhållande till vad som gällt för Posten AB att anordna särskild röstmottagning på postkontor. Terminologin har ändrats. Ordet ”valförrättare” har ersatts med ordet ”röstmottagare” som används generellt för all röstmottagning. Uppgifterna är desamma som hittills.

Andra stycket motsvarar 4 kap. 6 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen gäller bara för vallokaler. Att det skall finnas en vallokal för varje valdistrikt framgår av 4 kap. 20 § andra stycket.

Första stycket är till viss del en följd av att hela det lokala ansvaret för genomförande av val i landet samlas hos kommunerna. Bestämmelserna har en motsvarighet i 12 kap. 5 och 6 §§ i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen om förordnade av röstmottagare hos en utlandsmyndighet motsvarar dock 13 kap 5 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 4 kap. 7 § i den nuvarande vallagen.

6 §

Motsvarar del av 14 kap. 7 § i den nuvarande vallagen. Ändringen är en följd av att hela det lokala ansvaret för genomförande av val i landet samlas hos kommunerna. Det särskilda villkoret om att röstmottagning måste anordnas vid det postkontor som lantbrevbäraren hör till för att en väljare skall få lämna sin röst genom lantbrevbäraren har slopats.

Se avsnitt 9.

4 kap. Valkretsar och valdistrikt m.m.

Bestämmelser om valkretsar, valkretsmandat och valdistrikt finns i 2 och 3 kap. samt i 4 kap. 1–3 §§ i den nuvarande vallagen.

1 §

Första stycket motsvarar 2 kap. 1 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 3 kap. 2 § fjärde stycket, 6 § fjärde stycket och 8 § fjärde stycket i den nuvarande vallagen. Utgångspunkten för beräkningarna är den 1 mars valåret. Någon fiktiv valdag skall inte användas för dessa beräkningar.

2 §

Motsvarar 2 kap. 2 § i den nuvarande vallagen.

3 §

Motsvarar 3 kap. 2 § första–tredje styckena i den nuvarande vallagen. Sista meningen i tredje stycket motsvarar 3 kap. 10 § i den nuvarande vallagen. Oavsett när beräkningen görs under perioden den 1 mars–30 april är det förhållandena den 1 mars som beräkningarna skall utgå från.

4 §

Motsvarar 3 kap. 3 § i den nuvarande vallagen.

5 §

Motsvarar 2 kap. 3 § i den nuvarande vallagen.

6 §

Motsvarar 2 kap. 4 § i den nuvarande vallagen.

7 §

Motsvarar 2 kap. 5 § i den nuvarande vallagen.

8 §

Motsvarar 2 kap. 8, 10 och 11 §§ i den nuvarande vallagen.

9 §

Motsvarar 3 kap. 5 § första och andra styckena i den nuvarande vallagen.

10 §

Första stycket motsvarar 3 kap. 6 § första stycket och 10 § i den nuvarande vallagen.

Andra och tredje stycket motsvarar 3 kap. 6 § andra och tredje styckena i den nuvarande vallagen.

Fjärde stycket motsvarar 3 kap. 11 § i den nuvarande vallagen.

11 §

Motsvarar 2 kap. 6 § första stycket i den nuvarande vallagen.

12 §

Första och andra stycket motsvarar 2 kap. 6 § andra och tredje styckena i den nuvarande vallagen. Tidpunkten i andra stycket avser förhållandena året före valåret.

Tredje stycket motsvarar 2 kap. 7 § i den nuvarande vallagen.

13 §

Motsvarar 2 kap. 9–11 §§ i den nuvarande vallagen.

14 §

Första stycket motsvarar del av 3 kap. 7 § i den nuvarande vallagen.

Andra–fjärde stycket motsvarar 3 kap. 8 § första–tredje stycket och 10 § i den nuvarande vallagen.

15 §

Motsvarar 3 kap. 9 § i den nuvarande vallagen.

16 §

Motsvarar delvis 4 kap. 1 och 2 §§ i den nuvarande vallagen. Ändringarna i andra stycket är en följd att man i vissa fall skall kunna göra undantag från huvudregeln att för varje fastighet hänföra samtliga röstberättigade till samma valdistrikt. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 15.6.

17 §

Motsvarar i princip 4 kap. 3 § i den nuvarande vallagen. De omformuleringar som skett är inte avsedda att innebära någon egentlig ändring av vad som hittills gällt på detta område.

18 §

Motsvarar 4 kap. 4 § i den nuvarande vallagen.

19 §

Motsvarar 4 kap. 5 § i den nuvarande vallagen.

20 §

Motsvarar 9 kap. 4 § och, delvis, 5 § i den nuvarande vallagen. Ordet "tillgänglighet" i första stycket har lagts till i klargörande syfte.

21 §

Motsvarar delvis av 10 kap. 1 § i den nuvarande vallagen. Se avsnitt 7.

Bestämmelsen i *sista stycket* har formulerats med utgångspunkt i vad som enligt 9 kap. 4 § andra stycket i den nuvarande vallagen hittills gällt beträffande vallokaler som inte är tillgängliga för fysiskt funktionshindrade väljare (se prop. 2001/02:53 s. 39 ff.). Innebörden av bestämmelsen är att kommunen skall redovisa skälen för en begränsning av öppethållandet såväl då den samråder med länsstyrelsen som i det beslut om begränsning som därefter kan komma att fattas.

22 §

Bestämmelsen, som är ny i förhållande till utredningens förslag, innebär att det tydliggörs att beslut om fördelning av valkretsmandat m.m. skall kungöras. Tiden för överklagande av sådana beslut räknas nämligen från

tidpunkten för kungörandet (se 15 kap. 6 § första stycket 1; att beslut i ärenden enligt 2 kap. om registrering av partibeteckning skall kungöras framgår av samma kapitel 8 §). Prop. 2004/05:163

5 kap. Röslängder och röstkort

Bestämmelser om röslängder och röstkort finns i 7 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Motsvarar 7 kap. 1, 2 och 4 §§ i den nuvarande vallagen.

2 §

Första stycket motsvarar delvis 7 kap. 1 och 12 §§ i den nuvarande vallagen.

Enligt 7 kap. 10 § i den nuvarande vallagen skall en anmälan om adress från svenska medborgare som inte är folkbokförda i landet anses också som en anmälan om att tas upp i röslängd, om anmälan görs skriftligen till en skattemyndighet. Utredningen föreslog att denna bestämmelse skulle flyttas till lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet. Detta har avstyrkts av Skatteverket. Bestämmelsen har därför i stället tagits in här.

Bestämmelsen i *andra stycket* ersätter bestämmelsen om rättelse av uppgifter i en röslängd i 7 kap. 12 § andra stycket i den nuvarande vallagen, men innebär ingen ändring i sak. Se avsnitt 15.7. En inkommen röst från en svensk medborgare som inte finns upptagen i röslängd skall alltså alltid anses som en anmälan enligt första stycket, även om den tagits emot för sent för att beaktas vid det aktuella valet.

3 §

Motsvarar 7 kap. 3 och 5 §§ i den nuvarande vallagen.

4 §

Motsvarar 7 kap. 6 § i den nuvarande vallagen.

På inrådan av Länsstyrelsen i Dalarnas län har det i förhållande till utredningens förslag i andra stycket gjorts ett tillägg som klargör till vilket valdistrikt personer skall föras som är folkbokförda i Sverige men inte på någon fastighet ("på församlingen skrivna" och "saknar fast hemvist").

5 §

Motsvarar 7 kap. 12 § första stycket i den nuvarande vallagen, med den ändringen att den nuvarande begränsningen att röstkort inte får ha skickats ut till väljaren har tagits bort.

Motsvarar i huvudsak 7 kap. 11 § i den nuvarande vallagen.

I *andra stycket* har i förhållande till utredningens förslag ett tillägg gjorts av innebörd att rättelse i röstlängd kan ske även på länsstyrelsens eget initiativ. Se avsnitt 15.11.

7 §

Motsvarar 7 kap. 13 § i den nuvarande vallagen. Ordet ”ändringar” har lagts till som en följd av bestämmelsen i 5 kap. 2 § andra stycket enligt vilken väljare kan läggas till i röstlängden och bestämmelsen i 5 kap. 5 § enligt vilken unionsmedborgare kan strykas från röstlängden. Anledningen till formuleringen ”rättelser och ändringar” är att de tillskrivningar av utlandssvenskar som sker enligt 7 kap. 12 § andra stycket i den nuvarande vallagen knappast utgör rättelser i det ordets egentliga betydelse. Det samma kan sägas beträffande en åtgärd att stryka någon ur röstlängden enligt 7 kap. 12 § första stycket i den nuvarande vallagen.

8 §

Motsvarar i huvudsak 7 kap. 7 § i den nuvarande vallagen. I stället för att röstkortet skall innehålla information om väljaren och de val denne får delta i och dessutom bör innehålla annan information om valet, innebär den nya vallagen i sistnämnda hänseende att röstkortet skall innehålla uppgift om väljarens vallokal och dess öppettider. Detta är minimiregler. Valmyndigheten kan således förse röstkortet med ytterligare information om valförfarandet som bedöms vara av sådan särskild vikt att den bör finnas där. Som exempel på information av detta slag kan nämnas de nya bestämmelserna om identitetskontroll (se avsnitt 8).

9 §

Motsvarar 7 kap. 8 § i den nuvarande vallagen.

10 §

Motsvarar 7 kap. 9 § i den nuvarande vallagen, med den ändringen att ordet ”skall” har ersatts med ”kan”.

När det gäller myndigheter här i landet skall de normalt kunna tillhandahålla dubblettröstkort. Beträffande utlandsmyndigheterna ligger det dock i sakens natur att samtliga dessa inte alltid kan tillhandahålla denna service. Strävan skall dock vara att så många utlandsmyndigheter som möjligt kan utfärda dubblettröstkort.

6 kap. Valsedlar och kuvert

Bestämmelser om valsedlar och kuvert finns i 6 och 8 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Motsvarar delvis 9 kap. 12 § första stycket i den nuvarande vallagen. Benämningarna partivalsedlar, namnvalsedlar och blanka valsedlar har utgått eftersom de knappast fyller någon författningsteknisk funktion. Däremot kan benämningarna självfallet även fortsättningsvis användas för valadministrativa och liknande ändamål.

2 §

Motsvarar i princip 6 kap. 3 § i den nuvarande vallagen.

I förhållande till utredningens förslag har i *andra stycket* tillfogats en bestämmelse som innebär att valsedlar också får innehålla information som behövs för valadministrativa ändamål. Härmed avses signallinjer, listtypsbeteckningar som används för att underlätta rösträkningen, etc.

3 §

Motsvarar 6 kap. 4 § i den nuvarande vallagen. Ordet ”klart” har utgått. Någon ändring i sak avses inte.

4 §

Motsvarar i princip 6 kap. 2 § i den nuvarande vallagen. Se avsnitt 11.3.

5 §

Motsvarar 8 kap. 1 § första stycket i den nuvarande vallagen, med den ändringen att omslagskuvert och ytterkuvert för brevröst lagts till som en följd av att bestämmelserna om brevröstning har arbetats in i lagen.

6 §

Motsvarar 6 kap. 1 § och 8 kap. 1 § andra stycket i den nuvarande vallagen.

7 §

Motsvarar 6 kap. 7 § och 15 § tredje stycket i den nuvarande vallagen. Vad som i den lagen sägs om lantbrevbärare i 14 kap. 7 § andra stycket är en ”bör-bestämmelse” och har därför, i enlighet med de allmänna principer som bär upp den nya lagen (se avsnitt 4.2), inte förts över till denna.

8 §

Först och andra stycket motsvarar 6 kap. 8–10 §§ i den nuvarande vallagen.

Tredje stycket motsvarar 6 kap. 11 § i den nuvarande vallagen.

Första stycket motsvarar 6 kap. 12 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen innebär att ett parti kan få sina kostnader för valsedlar ersatta av staten endast om valsedlarna har tillhandahållits av den centrala valmyndigheten.

Andra stycket motsvarar 6 kap. 13 § i den nuvarande vallagen.

10 §

Motsvarar 8 kap. 4 § i den nuvarande vallagen, med den ändringen att en hänvisning till omslagskuvert och ytterkuvert för brevröst lagts till som en följd av att bestämmelserna om brevröstning har arbetats in i den nya lagen

I klargörande syfte har bestämmelsen också kompletterats med uppgift om att det finns en begränsning av i vilken utsträckning – rimlig – ett parti också har rätt till valkuvert m.m. utan kostnad. Denna begränsning anges inte uttryckligen i nuvarande lag, men har givetvis gällt ändå.

I förhållande till utredningens förslag har paragrafen numrerats om. Den av utredningen föreslagna 10 § – enligt vilken valkuvert, ytterkuvert för budröst och fönsterkuvert i god tid före valet skall finnas hos valnämnderna, lantbrevbärare som skall ta emot ytterkuvert för budröst och de utlandsmyndigheter som skall anordna röstmottagning och som motsvarar 8 kap. 3 § i den nuvarande vallagen – har nämligen utgått. Skälet är att administrativa bestämmelser av detta slag i stället lämpligen bör finnas i den kommande valförordningen (jfr avsnitt 4.2).

AVDELNING II. GENOMFÖRANDE AV VAL

7 kap. Allmänna bestämmelser om röstning

Allmänna bestämmelser om röstning finns i 9 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Första stycket motsvarar del av 9 kap. 3 och 5 §§ i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 13 kap. 1 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen innebär vid val som inte avser hela landet att man liksom i dag kan besluta att någon röstmottagning inte skall anordnas hos utlandsmyndigheter.

I förhållande till utredningens förslag har det gjorts ett par terminologiska ändringar. Som överordnat begrepp för de platser där man kan rösta har valts röstmottagningsställen. Dessa utgörs av vallokaler och röstningslokaler. De senare inrättas av kommunerna eller utlandsmyndigheter. Termen ”särskilda röstmottagningsställen”, som flera remissinstanser ansett vara för lång och krånglig och dessutom onödig, återfinns således inte i den nya lagen.

Första stycket motsvarar 10 kap. 4 § i den nuvarande vallagen, med tillägget att valkuvertet skall förslutas. Detta skall ses som ett förtydligande av vad som får anses gälla redan i dag. Förslutning kan ske både genom att kuvertet klistras igen och genom att fliken viks in i kuvertet.

Andra stycket har ingen direkt motsvarighet i den nuvarande vallagen. Genom bestämmelsen klargörs att en personröst endast kan lämnas genom att väljaren kryssar i eller på annat sätt markerar rutan vid namnet på den kandidat de helst vill se vald. Att personrösta genom att t.ex. ringa in eller stryka under ett namn går således inte.

Tredje stycket motsvarar 6 kap. 5 § första stycket i den nuvarande vallagen.

Fjärde stycket motsvarar del av 10 kap. 6 § andra stycket, 12 kap. 11 § andra stycket 13 kap. 9 § andra stycket i den nuvarande vallagen.

3 §

Första stycket motsvarar 10 kap. 4 § andra stycket, 11 kap. 7 § andra stycket och 13 kap. 6 § andra stycket i den nuvarande vallagen. Ordet "valförrättare" har genomgående ersatts med ordet "röstmottagare" (se kommentaren till 3 kap. 4 §).

Liksom i dag innebär bestämmelsen inte att röster som inte har gjorts i ordning bakom en valskärm skulle vara ogiltiga. Fråga är i stället i första hand om en föreskrift av ordningskaraktär. Väljarna disponerar själva över sin valhemlighet. Den som vill avslöja hur han eller hon röstar är alltså fri att göra så. Det bör i sammanhanget dock erinras om att det enligt 8 kap. 3 § på ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta inte får förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. Enligt samma kapitel 4 § skall den som finns i lokalen eller i ett utrymme intill denna rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att röstmottagningen skall kunna genomföras. Blir det sådan oordning att den inte kan avstyras får röstmottagningen tillfälligt avbrytas.

Andra stycket har ingen direkt motsvarighet i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen innebär ett uttryckligt åliggande för röstmottagaren. Den hindrar inte väljaren från att precis som i dag ta med sig en person som hjälp.

4 §

Första stycket motsvarar 14 kap. 2 § första stycket i den nuvarande vallagen. Ordet "gamla" har ersatts med ordet "ålder".

Andra stycket motsvarar del av 14 kap. 2 § andra stycket och 7 § i den nuvarande vallagen.

Tredje stycket motsvarar 14 kap. 1 § andra meningen i den nuvarande vallagen.

Motsvarar delvis 14 kap. 3 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelserna innebär en viss utvidgning av den krets som får vara bud. Lantbrevbärarnas nuvarande roll som bud tydliggörs. Se avsnitt 9.

Länsstyrelsen i Stockholms län har föreslagit att även ställföreträdare enligt 11 kap. 4 och 7 §§ föräldrabalken skall ingå i budkretsen. God man enligt 11 kap. 4 § och förvaltare enligt föräldrabalken får dock redan anses omfattas av uttrycket ”de som yrkesmässigt eller på liknande sätt ger väljaren vård eller som annars brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter”.

6 §

Motsvarar 14 kap. 11 § i den nuvarande vallagen.

7 §

Motsvarar delvis 14 kap. 4 och 5 §§ i den nuvarande vallagen. Föreskriften att vissa närmare släktingar inte får vara vittne har tagits bort. Se avsnitt 9.

I förhållande till utredningens förslag har bestämmelsen justerats i enlighet med vad som gäller för brevröstning (13 §). Detta innebär att väljaren på ytterkuvertet för budröst inte bara skall intyga vissa förhållanden utan även ange sitt namn och sitt personnummer.

8 §

Motsvarar delvis 14 kap. 9 § sista meningen i den nuvarande vallagen.

I förhållande till utredningens förslag har den justeringen gjorts att de budkategorier som i stället för personnummer får ange tjänstgöringsnummer eller motsvarande på ett ytterkuvert för budröst även skall ange sitt namn.

9 §

Motsvarar 14 kap. 9 § andra meningen i den nuvarande vallagen. Se avsnitt 9.

10 §

Motsvarar 14 kap. 6 § och 9 § första meningen i den nuvarande vallagen.

11 §

Motsvarar 1 § brevröstningslagen.

Första stycket motsvarar delvis 6 § brevröstningslagen. Den nuvarande tidsfristen för när en brevröst tidigast får göras i ordning före valdagen har sträckts ut till 45 dagar för att minska risken att brevröster på grund av långsam postgång kommer fram för sent till Valmyndigheten.

Tidsgränsen 45 dagar kan dock inte tillämpas generellt vid val. Vid andra val än ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt vid val till Europaparlamentet går det av naturliga skäl inte i god tid dessförinnan ange när valet skall äga rum. Vid sådana val får brevröster därför göras i ordning först sedan det har beslutats vilken dag valet skall hållas.

13 §

Motsvarar delvis 2–4 §§ brevröstningslagen. I likhet med vad som gäller för budröstning (se avsnitt 9) har förbudet för vissa nära släktingar att vara vittne tagits bort.

14 §

Motsvarar delvis 5 § brevröstningslagen. Regeln att omslagskuvertet skall vara Valmyndigheten till handa senast dagen efter valdagen har tagits bort eftersom även kuvert som kommer fram senare hinner beaktas vid den s.k. onsdagsräkningen. Se avsnitt 10.

15 §

Första stycket motsvarar 8 § brevröstningslagen.

Andra stycket motsvarar i princip 13 kap. 21 § andra stycket i den nuvarande vallagen. På förslag av Valprovsningsnämnden har det tagits in en bestämmelse som klargör vad som skall göras med de omslagskuvert för brevröst som har behållits av Valmyndigheten och som sparats till dess valet vunnit laga kraft. Bestämmelsen innebär att kuverten med innehåll därefter skall förstöras utan att valhemligheten äventyras.

8 kap. Allmänna bestämmelser om röstmottagning

Allmänna bestämmelser om röstmottagning finns i 9–14 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Motsvarar 9 kap. 7 § andra meningen i den nuvarande vallagen.

Bestämmelsen i 9 kap. 10 § i den nuvarande vallagen att det skall finnas att exemplar av vallagen på de ställen där röster tas emot har inte förts över till den nya lagen. Utgångspunkten är att erforderlig information skall finnas på alla röstmottagningsställen även utan en sådan bestämmelse.

Motsvarar delvis 9 kap. 12 § i den nuvarande vallagen.

Punkten 2 är ny och innebär en utvidgning av den krets partier som har rätt att få sina valsedlar utlagda av valmyndigheterna. Se avsnitt 11.4.

Terminologin har modifierats. Beteckningarna partivalsedlar, namnvalsedlar och blanka valsedlar har utgått såsom överflödiga i själva vallagen, men detta innebär ingen ändring i sak och benämningarna kan givetvis användas även fortsättningsvis för valadministrationens egna behov.

I 9 kap. 12 § vallagen sägs att det är valförrättarna och röstmottagarna (med den nya vallagens terminologi: "röstmottagarna"; se kommentaren till 3 kap. 4 §) som skall se till att föreskrivna valsedlar finns utlagda. Någon motsvarande bestämmelse har inte tagits in i den nya lagen. Riksdagens ombudsmän har frågat sig om inte så bör ske av tydlighetsskäl. De nuvarande bestämmelsen riktar sig emellertid egentligen inte till valförrättarna och röstmottagarna utan till dels valnämnderna som ansvarar för vallokalerna, dels de huvudmän som ansvarar för röstningslokalerna. Det är dessa som skall se till att valsedlar finns utlagda i föreskriven omfattning. Denna skyldighet kan valnämnderna fullgöra genom sina valförrättare och övriga huvudmän genom sina röstmottagare men även genom andra valfunktionärer. Det är t.ex. vanligt att flera valdistrikts vallokaler samlokaliseras till en skola och att skolans vaktmästare eller annan personal anlitas för att i anslutning till vallokalerna ansvara för att föreskrivna valsedlar finns utlagda. Mot den nu angivna bakgrunden bör någon bestämmelse motsvarande den som finns i 9 kap. 12 § andra stycket i den nuvarande vallagen inte tas in i den nya lagen.

Det hittillsvarande förbudet för partier att på röstmottagningsställen som har inrättats av utlandsmyndigheter lägga ut annat än partivalsedlar (se 9 kap. 12 § sista stycket i den nuvarande vallagen) har utgått.

3 §

Motsvarar 9 kap. 14 § i den nuvarande vallagen. Uttrycket "hålla tal" har ersatts med uttrycket "förekomma propaganda". Innebörden är densamma.

4 §

Motsvarar 9 kap. 15 § i den nuvarande vallagen.

5 §

Motsvarar 10 kap. § första stycket, 11 kap. 6 §, 12 kap. 7 § och 13 kap. 5 i den nuvarande vallagen.

6 §

Bestämmelsen är delvis ny, jfr 10 kap. 5 §, 11 kap. 8 §, 12 kap. 9 § och 13 kap. 7 § i den nuvarande vallagen. Till skillnad från i dag kommer

7 §

Motsvarar 10 kap. 7 §, 11 kap. 11 §, 12 kap. 12 § och 13 kap. 10 § i den nuvarande vallagen.

Bestämmelsen i nuvarande 10 kap. 7 § andra stycket sista meningen om återlämnande av kuvert till väljaren har utgått såsom överflödigt.

8 §

Motsvarar delvis 11 kap. 16 §, 12 kap. 16 § och 13 kap. 14 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen överensstämmer med vad som gäller för väljare. Detta innebär en förstärkning av säkerheten vid budröstning. Se avsnitt 8 och 9.

9 §

Motsvarar i sak 10 kap. 12 § i den nuvarande vallagen.

Bestämmelsen i den paragrafens andra stycke innebär att om en väljare har gjort i ordning fler än ett valkuvert för något val, får inte något av dessa tas emot. Utredningen har föreslagit att bestämmelsen skulle tas in i förevarande paragraf, som i denna del således skulle avse enbart vallokaler och inte röstningslokaler; ytterkuvert för budröst får ju, i anslutning till att de tas emot, öppnas bara i en vallokal. Regler som avser röstmottagning i enbart vallokaler bör dock inte finnas i 8 utan i 9 kap. Av det kapitlets 6 och 7 §§ framgår redan att valkuvert som inte uppfyller kraven på hur sådana skall ha gjorts i ordning inte får tas emot. Att endast ett valkuvert får göras i ordning för varje slag av val väljarna vill delta i följer av 7 kap. 2 §. Den av utredningen föreslagna bestämmelsen är därför överflödigt och bör av det skälet inte alls tas in i den nya lagen.

Om ytterkuvert för budröst inte tas emot enligt denna paragraf och därför tas om hand enligt 10 § skall anteckning därom göras i protokollet enligt 9 kap. 16 § respektive de anteckningar som förs enligt 10 kap. 7 §.

10 §

Motsvarar delvis 10 kap. 14 §, 11 kap. 19 §, 12 kap. 19 § och 13 kap. 18 § i den nuvarande vallagen. Ett valkuvert som lämnats i ett ytterkuvert för budröst men som inte tas emot därför att det inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning eller därför att budet inte kan styrka sin identitet skall inte längre lämnas tillbaka till budet utan tas om hand. Se vidare avsnitt 9.

Kuvert som har tagits om hand enligt denna paragraf skall förvaras på ett betryggande sätt. Av 11 kap. 5 § framgår att de aktuella valkuverten inte får öppnas under några omständigheter.

Motsvarar i huvudsak 15 kap. 1 och 2 §§ i den nuvarande vallagen.

Att brevröster skall lämnas till valdistrikten och således granskas vid den preliminära rösträkningen enligt 11 kap. är en nyhet. Hittillsvarande bestämmelser har inte inneburit absolut skyldighet för valnämnderna att skicka alla inkomna fönsterkuvert vidare till valdistrikten. I den mån det behövts för att upprätthålla valhemligheten vid den s.k. onsdagsräkningen (se 12 kap.) har valnämnderna kunnat behålla fönsterkuvert till dess. Möjligheterna till motsvarande åtgärder när det gäller omslagskuvert för brevröst blir inte mindre. Tvärtom kan det i de fall det rör sig om enbart några enstaka kuvert per valdistrikt ofta vara lämpligt att inte alls skicka dessa vidare till valdistriktet för att därigenom inte riskera att tynga röstsammanräkningen i onödan. Det får ankomma på respektive valnämnd att göra de avvägningar som är motiverade i detta avseende.

12 §

Motsvarar i huvudsak 15 kap. 3 § i den nuvarande vallagen. Jfr kommentaren till 11 §.

13 §

Motsvarar i princip 15 kap. 5 § i den nuvarande vallagen. I stället för protokoll används den i sammanhanget mer relevanta benämningen anteckningar. Bestämmelsen att detta skall ske på en blankett som fastställs av den centrala valmyndigheten är en detaljföreskrift som inte hör hemma i vallagen utan i den kommande valförordningen (jfr avsnitt 4.2).

9 kap. Röstmottagning i vallokal

Bestämmelser om röstmottagning i vallokal finns i 9, 10 och 15 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Bestämmelsen har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Den har tillkommit i klargörande syfte.

2 §

Motsvarar 9 kap. 8 och 9 §§ i den nuvarande vallagen.

3 §

Motsvarar 10 kap. 2 § i den nuvarande vallagen.

4 §

Motsvarar 10 kap. 8 § andra stycket i den nuvarande vallagen.

5 §

Motsvarar delvis 10 kap. 11 § i den nuvarande vallagen.

6 §

Motsvarar 10 kap. 6 § första stycket i den nuvarande vallagen.

7 §

Första stycket motsvarar 10 kap. 8 § första stycket och 13 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen att valkuvert som har tagits emot med stöd av 4 § (utanför vallokalen) läggs i valurnan utan att väljaren är närvarande innebär ett förtydligande av vad som följer redan av den nuvarande ordningen.

Andra stycket har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen är ett led i skärpningen av kontrollen av väljarens och buds identitet.

8 §

Motsvarar delvis 10 kap. 14 § i den nuvarande vallagen. Valkuvertet skall dock inte lämnas tillbaka till budet utan tas om hand. Jfr kommentaren till 8 kap. 10 §.

9 §

Motsvarar delvis 15 kap. 7 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen att brevröster får hanteras i valdistrikten är en nyhet. Dessa röster har tidigare behållits av valnämnderna till den s.k. onsdagsräkningen (se 12 kap.). Jfr kommentaren till 8 kap. 11 §.

10 §

Motsvarar 15 kap. 8–10 §§ i den nuvarande vallagen.

11 §

Motsvarar delvis 15 kap. 11 § i den nuvarande vallagen. En hänvisning till röstkort och adresskort har lagts till i *punkt 3*.

12 §

Motsvarar 15 kap. 12 § i den nuvarande vallagen.

Motsvarar i allt väsentligt 15 kap. 14 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen där att det skall antecknas i protokollet att omslaget skickats tillbaka bör inte finnas i lag utan i föreskrifter av lägre valör.

14 §

Motsvarar 15 kap. 15 och 16 §§ i den nuvarande vallagen.

På förslag av Valmyndigheten har reglerna om ångerröstning samlats i en paragraf i den nya lagen. I förhållande till utredningens förslag har de tre efterföljande paragraferna därför numrerats om.

Föreskriften att fönsterkuvert som ännu inte kommit till vallokalen och som därför inte kan lämnas tillbaka skall läggas i ett särskilt omslag har utgått som överflödig. Det följer nämligen av 9 § att en sådan förtidsröst inte räknas om väljaren har röstat i vallokalen.

15 §

Motsvarar 9 kap. 16 § första stycket i den nuvarande vallagen.

16 §

Motsvarar 9 kap. 17 § första meningen i den nuvarande vallagen.

17 §

Motsvarar 10 kap. 15 § och 15 kap. 13 § i den nuvarande vallagen.

10 kap. Röstmottagning i röstningslokal

Bestämmelser om förtidsröstning finns i 11–14 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Bestämmelsen har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Den har tillkommit i klargörande syfte.

2 §

Motsvarar 11 kap. 2 §, 12 kap. 5 § och 13 kap. 2 § i den nuvarande vallagen.

3 §

Motsvarar 9 kap. 6 § i den nuvarande vallagen.

Första stycket har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen har tillkommit som ett led i skärpningen av kontrollen av väljares och buds identitet.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 12 och 18 §§, 12 kap. 13 och 18 §§ samt 13 kap. 11 och 17 §§ i den nuvarande vallagen. På förslag av Valmyndigheten har ett förtydligande gjorts av innebörd att adresskort bara skall bifogas valkuvert och ytterkuvert för budröstning vid röstning hos utlandsmyndigheter.

5 §

Första stycket motsvarar 11 kap. 21 § och 12 kap. 21 § i den nuvarande vallagen

Andra stycket motsvarar 13 kap. 21 § första stycket i den nuvarande vallagen.

6 §

Har i princip samma innebörd som 13 kap. 21 § i den nuvarande vallagen. Se vidare kommentaren till 7 kap. 15 §.

7 §

Motsvarar 9 kap. 16 § andra stycket i den nuvarande vallagen.

På förslag av Valmyndigheten har bestämmelsen förtydligats så att det framgår att även de anteckningar som anges i första stycket skall förvaras på ett säkert sätt under ett avbrott i röstmottagningen.

8 §

Motsvarar 9 kap. 17 § första stycket andra meningen i den nuvarande vallagen. Härmed avses s.k. väljarförteckningar.

AVDELNING III. RÄKNING AV RÖSTER

11 kap. Preliminär rösträkning i vallokal

Bestämmelser om preliminär rösträkning i vallokal finns i 16 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Motsvarar 16 kap. 1 § i den nuvarande vallagen.

Att den preliminära rösträkningen i vallokal och den s.k. onsdagsräkningen (se 12 kap.) är offentlig är av grundläggande betydelse för valsystemets legitimitet och skall därför uttryckligen framgå av vallagen. I övrigt ligger det i sakens natur att röstmottagning i vallokal alltid är of-

fentlig. Någon särskild bestämmelse om detta erfordras därför inte, vilket också är utredningens slutsats. Däremot är det inte självklart att röstmottagning i röstningslokaler alltid kan ske på ett sätt som kan betecknas som offentligt. Detta gäller i första hand när det sker på häkten och kriminalvårdsanstalter, dit allmänheten av naturliga skäl inte kan beredas tillträde. Men även för andra slag av vårdinrättningar kan det gälla mer eller mindre långtgående begränsningar när det gäller rätten till besök. Någon generell regel om offentlig röstmottagning i röstningslokaler är därför knappast möjlig att upprätthålla.

Mot den nu angivna bakgrunden har inte bestämmelsen i 9 kap. 1 § i den nuvarande vallagen om att all röstmottagning skall vara offentlig förts över till den nya lagen.

2 §

Första stycket motsvarar 16 kap. 2 § i den nuvarande vallagen. Enligt nuvarande bestämmelser skall en valsedel som kan antas vara ogiltig därför att den är blank läggas tillbaka i sitt valkuvert. Bestämmelsen fyller ingen funktion och torde heller inte tillämpas i någon större utsträckning. Bestämmelsen har därför inte förts över till den nya lagen.

Lika litet som i dag innebär vad som sägs i *punkt 6* att alla förekommande partibeteckningar skall läggas i var sin grupp. Vid den preliminära rösträkningen, och vid den s.k. onsdagsräkningen (se 12 kap.), är det alltså tillräckligt om partier som inte kan antas komma att delta i fördelningen av mandat hänförs till gruppen ”övriga partier”. Däremot måste varje parti som har fått giltiga röster redovisas separat av länsstyrelsen efter den slutliga rösträkningen enligt 13 kap. Detaljredovisningen för partier som inte deltagit i fördelningen av mandat får anstå till dess denna fördelning helt har avslutats.

I *andra stycket* har det tagits in en bestämmelse om att resultatet av rösträkningen skall antecknas i det protokoll som förs enligt 9 kap. 16 §.

3 §

Motsvarar delvis 16 kap. 4 § i den nuvarande vallagen.

4 §

Motsvarar 16 kap. 5 § i den nuvarande vallagen.

5 §

Bestämmelsen har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen men måste redan i dag anses gälla som ett utflöde av den grundlagsskyddade valhemligheten. Fråga är alltså enbart om ett förtydligande. Jfr avsnitt 15.8.

12 kap. Valnämndens rösträkning

Prop. 2004/05:163

Bestämmelser om valnämndens rösträkning, den s.k. onsdagsräkningen, finns i 17 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Motsvarar 17 kap. 1, 3, 4 och 7 §§ i den nuvarande vallagen samt 10–13 §§ brevröstningslagen.

På förslag av Valmyndigheten har ett förtydligande gjorts i *andra stycket 3* så att det framgår att endast sådana kuvert som kommit in innan någon av valurnorna har tömts skall beaktas.

2 §

Motsvarar 17 kap. 2 § i den nuvarande vallagen.

3 §

Motsvarar 17 kap. 9 § i den nuvarande vallagen.

4 §

Motsvarar 17 kap. 10 § i den nuvarande vallagen.

5 §

Motsvarar 17 kap. 11 § i den nuvarande vallagen.

6 §

Motsvarar 17 kap. 12 § i den nuvarande vallagen.

7 §

Motsvarar 17 kap. 13 § i den nuvarande vallagen.

13 kap. Slutlig rösträkning

Bestämmelser om slutlig rösträkning finns i 18 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Motsvarar 18 kap. 1 och 4 §§ i den nuvarande vallagen.

2 §

Motsvarar 18 kap. 3 § i den nuvarande vallagen.

3 §

Motsvarar 18 kap. 5 § i den nuvarande vallagen.

4 §

Motsvarar 18 kap. 6 § i den nuvarande vallagen.

5 §

Motsvarar 18 kap. 8 § i den nuvarande vallagen

6 §

Motsvarar 18 kap. 9 § i den nuvarande vallagen.

7 §

Motsvarar 18 kap. 10 § i den nuvarande vallagen.

8 §

Motsvarar 18 kap. 11 § i den nuvarande vallagen. Ordet "namn" har genomgående ersatts med "kandidatnamn" eller "kandidat" i klargörande syfte.

Den sista meningen i *andra stycket* har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Den innebär ett förtydligande av vad gäller redan i dag.

9 §

Bestämmelsen har ingen direkt motsvarighet i den nuvarande vallagen (jfr 18 kap. 12 § i den nuvarande vallagen). Den har tillkommit i klargörande syfte.

10 §

Första stycket motsvarar delvis 18 kap. 13 § första stycket och 16 § första stycket i den nuvarande vallagen, med den ändringen att samtliga valsedlar – såväl giltiga som ogiltiga – skall hanteras på samma sätt, dvs. sparas under hela mandatperioden.

Andra stycket motsvarar 18 kap. 13 § andra stycket och 16 § andra stycket i den nuvarande vallagen.

14 kap. Fördelning av mandat

Bestämmelser om fördelning av mandat finns i 18 och 20 kap. i den nuvarande vallagen.

1 §

Motsvarar 18 kap. 2 § första och tredje stycket i den nuvarande vallagen.

I bestämmelsen har ordet ”utse” ersatts med ordet ”fastställa”.

I andra stycket nuvarande bestämmelse sägs att länsstyrelsen skall bistå den centrala valmyndigheten i den utsträckning det behövs för att den skall kunna utse ledamöter, företrädare och ersättare. Föreskrifter om statliga myndigheters skyldighet att bistå varandra hör emellertid inte hemma i lag utan i föreskrifter av lägre valör. Bestämmelsen har därför inte förts över till den nya lagen.

2 §

Motsvarar 18 kap. 23, 38 och 52 §§ samt 20 kap. 7 § i den nuvarande vallagen.

Med ordet ”tal” avses såväl jämförelsetal som röstetal.

3 §

Första stycket motsvarar 18 kap. 19 § första stycket i den nuvarande vallagen. Hänvisningen till 3 kap. 8 § första stycket regeringsformen har utgått (se kommentaren till 1 kap. 1 §).

Andra stycket motsvarar 20 kap. 1 § i den nuvarande vallagen. I klargörande syfte anges närmare hur beräkningen skall ske med tillämpning av den jämkade uddatalsmetoden.

4 §

Motsvarar 18 kap. 20 § första stycket i den nuvarande vallagen.

Angivelsen i nuvarande andra stycket om att beräkningen skall ske med tillämpning av den jämkade uddatalsmetoden har utgått som överflödig.

Ordet ”giltiga” har lagts till i klargörande syfte.

5 §

Första stycket motsvarar 18 kap. 21 § första stycket i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 18 kap. 21 § andra stycket och 20 kap. 2 § andra stycket i den nuvarande vallagen.

Hänvisningen i 20 kap. 2 § första stycket till andra stycket om hur fördelningen av utjämningsmandat och överskjutande mandat skall göras har utgått som överflödig.

6 §

Första stycket motsvarar 18 kap. 24 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 18 kap. 34 § i den nuvarande vallagen.

7 §

Motsvarar 18 kap. 25, 27–30, 32, 35 och 36 §§ i den nuvarande vallagen.

8 §

Motsvarar 18 kap. 26 § i den nuvarande vallagen.

9 §

Första stycket motsvarar 18 kap. 38 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 20 kap. 3 § i den nuvarande vallagen.

10 §

Första stycket motsvarar 18 kap. 39 § i den nuvarande vallagen.

Andra och tredje stycket motsvarar 20 kap. 4 § andra–fjärde stycket i den nuvarande vallagen.

Fjärde och femte stycket motsvarar 20 kap. 4 § femte och sjätte stycket i den nuvarande vallagen. I förhållande till utredningens förslag har det i förtydligande syfte i slutet av fjärde stycket lagts till en mening av innebörd att det för kandidat som redan stod först på någon valsedel beräknas nytt platstal endast för nytillkomna valsedlar.

Ordet ”namn” har genomgående ersatts med ”kandidatnamn” eller ”kandidat”. Jfr kommentaren till 13 kap. 8 §.

För det fallet ett partis samtliga valsedlar upptar samma kandidater i samma ordning, utses ledamöterna enligt denna ordning. I annat fall skall ordningsföljden mellan kandidaterna bestämmas enligt den ordning som följer av andra till och med femte stycket.

11 §

Första och andra stycket motsvarar 18 kap. 40 § första och andra stycket i den nuvarande vallagen.

Tredje stycket motsvarar 20 kap. 5 § tredje stycket i den nuvarande vallagen. I klargörande syfte har i fjärde stycket angetts att man vid beräkningen skall bortse från den som redan valts till ledamot.

Fjärde stycket motsvarar 18 kap. 40 § tredje stycket i den nuvarande vallagen.

Ordet ”namn” i bestämmelsen har genomgående ersatts med ordet ”kandidat”. Se kommentaren till 13 kap. 8 §.

12 §

Motsvarar 18 kap. 22 § i den nuvarande vallagen.

13 §

Första stycket motsvarar 18 kap. 41–50 §§ i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 18 kap. 41 § andra stycket, 44 § andra stycket och 48 § första stycket i den nuvarande vallagen.

14 §

Första och andra stycket motsvarar 18 kap. 51 § första och andra stycket i den nuvarande vallagen.

Tredje stycket motsvarar 18 kap. 51 § andra stycket sista meningen och 20 kap. 6 § i den nuvarande vallagen. Sista meningen har tillagts i förklarande syfte.

15 §

Motsvarar 18 kap. 53, 54, 56 och 57 §§ i den nuvarande vallagen.

16 §

Första–femte stycket motsvarar 20 kap. 7 § i den nuvarande vallagen.

Sjätte stycket motsvarar 18 kap. 55 § andra stycket andra meningen i den nuvarande vallagen.

17 §

Första stycket och motsvarar 18 kap. 55 § andra stycket tredje meningen i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar i huvudsak 20 kap. 8 § i den nuvarande vallagen. I förhållande till utredningens förslag har ett förtydligande gjorts av innebörd att det för ett parti som bara fått en ersättare skall utses ytterligare en ersättare för varje ledamot som blivit vald för partiet. Se avsnitt 15.4.

Tredje stycket motsvarar 18 kap. 55 § andra stycket fjärde meningen i den nuvarande vallagen.

18 §

Motsvarar 18 kap. 58 § i den nuvarande vallagen. Sista meningen i den nuvarande bestämmelsen har tagits bort som obehövlig.

19 §

Motsvarar 18 kap. 59 § i den nuvarande vallagen.

20 §

Motsvarar 18 kap. 60 § i den nuvarande vallagen.

21 §

Motsvarar 18 kap. 61 och 62, 64 och 65 samt 67 och 68 §§ i den nuvarande vallagen.

22 §

Motsvarar 18 kap. 63 § i den nuvarande vallagen.

23 §

Motsvarar 18 kap. 66 § i den nuvarande vallagen. Ordet ”utse” i första stycket nuvarande bestämmelse har ersatts med ordet ”fastställa” och ordet ”sammanräkningen” i tredje stycket med ordet ”uträkningen”.

24 §

Motsvarar 18 kap. 69 § i den nuvarande vallagen.

25 §

Motsvarar 18 kap. 14 § i den nuvarande vallagen. Se även kommentaren till 2 kap. 8 §.

26 §

Motsvarar 18 kap. 15 § i den nuvarande vallagen.

27 §

Motsvarar 19 kap. 21 § i den nuvarande vallagen.

28 §

Motsvarar 19 kap. 11 och 13 §§ i den nuvarande vallagen.
Ordet ”företrädare” har bytts ut mot ordet ”ledamot”.

29 §

Motsvarar 19 kap. 12 och 14 §§ i den nuvarande vallagen.
Ordet ”företrädare” har bytts ut mot ordet ”ledamot”.

Motsvarar 19 kap. 22 § i den nuvarande vallagen.

Ordet "företrädare" har bytts ut mot ordet "ledamot".

31 §

Motsvarar 19 kap. 23 § i den nuvarande vallagen.

Ordet "företrädare" har bytts ut mot ordet "ledamot".

AVDELNING V. AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

15 kap. Överklagande

I detta kapitel har samlats bestämmelser om överklagande. Kapitlet har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Flertalet bestämmelser, som finns på olika ställen i den nuvarande vallagen, är oförändrade i sak.

1 §

Bestämmelsen har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Den innebär ett klargörande av vad som får anses gälla redan i dag.

2 §

Motsvarar 4 kap 8 § andra stycket i den nuvarande vallagen.

3 §

Motsvarar 3 kap. 12 §, 5 kap. 21 §, 6 kap. 17 §, 7 kap. 14 § första stycket och 19 kap. 1 § i den nuvarande vallagen.

I förhållande till utredningens förslag har det i punkt 3 b och c gjorts en justering som innebär att överklagandetiden för beslut i ett ärende enligt 2 kap. om anmälan av kandidater räknas från den dag klaganden fick del av beslutet (jfr 6 § första stycket 3). Sådana beslut kungörs nämligen inte.

Hänvisningen i punkt 3 till beslut som i förekommande fall har fattats av länsstyrelsen avser de fall då länsstyrelsen i stället för den centrala valmyndigheten enligt vad som anges i 2 kap. 9 § första stycket handlagt och beslutat i ett ärende om anmälan av kandidater.

4 §

Första stycket motsvarar 19 kap. 2 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket har ingen motsvarighet i den nuvarande vallagen. Bestämmelsen innebär att ett beslut av länsstyrelsen att fastställa utgången av ett val får överklagas också av en kandidat som inte varit upptagen i den aktuella röstlängden, såvitt avser frågan om förordnande av honom eller henne som ledamot, efterträdare eller ersättare. Se avsnitt 15.11.

5 §

Motsvarar del av 7 kap. 14 § och 19 kap. 3 § i den nuvarande vallagen.

6 §

Först stycket motsvarar del av 7 kap. 14 § och 19 kap. 3 § i den nuvarande vallagen.

Andra stycket motsvarar 19 kap. 5 § i den nuvarande vallagen.

7 §

Motsvarar 19 kap. 4 § i den nuvarande vallagen.

8 §

Första och andra stycket motsvarar 19 kap. 7 § i den nuvarande vallagen.

Tredje stycket motsvarar 19 kap. 8 § i den nuvarande vallagen.

9 §

Motsvarar 19 kap. 9 § i den nuvarande vallagen.

10 §

Motsvarar del av 19 kap. 10 § i den nuvarande vallagen. Första stycket i den nuvarande bestämmelsen har utgått. Motsvarande bestämmelser beträffande riksdagsledamöter finns i 3 kap. 11 § regeringsformen. Någon hänvisning till dessa behövs inte i vallagen.

11 §

Motsvarar del av 19 kap. 16 § i den nuvarande vallagen.

12 §

Motsvarar 19 kap. 17 § i den nuvarande vallagen.

13 §

Motsvarar 19 kap. 18 § i den nuvarande vallagen. Andra stycket i den paragrafen har av tydlighetsskäl disponerats om och i den nya lagen fördelats på två stycken.

Vidare har, på förslag av Valprövningsnämnden, ett förtydligande skett så att det klart framgår att inte heller andra rättelser än omval skall göras om det inte med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Beträffande sista stycket, se avsnitt 15.11.

Motsvarar 19 kap. 19 § i den nuvarande vallagen.

Motsvarar 19 kap. 20 § i den nuvarande vallagen.

18.2 Förslaget till lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369)

Följdändringar med anledning av den nya vallagen. Någon ändring i sak avses inte.

18.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:411) om ändring i Sveriges indelning i kommuner i och lands- ting

3 kap. 1 och 2 §§

Bestämmelserna motsvarar 1 kap 14 § och 18 § i den nuvarande vallagen. Bestämmelserna hör sakligt sett hemma i denna lag. Någon ändring i sak avses inte.

Övriga ändringar

Följdändringar med anledning av den nya vallagen. Någon ändring i sak avses inte. I 1 kap. 24 § sista stycket har bestämmelsen om ersättning för framställning av röstkort utgått. Föreskrifter av detta slag, som avser förhållandet mellan statliga myndigheter, bör inte finnas i lag. Avsikten är i stället att ta in motsvarande bestämmelse i den kommande valförordningen (jfr avsnitt 4.2).

18.4 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

7 kap. 49 §

Paragrafen är ny. Genom bestämmelsen tydliggörs den grundlagsstadgade valhemligheten. Regleringen avser de situationer då uppgift om hur väljaren har röstat vid val har framkommit då biträde lämnats åt väljaren vid röstningen eller om en sådan uppgift framgår av innehållet i ett avgivet valkuvert som inte har öppnats för rösträkning sedan det tagits ur en valurna antingen vid den preliminära rösträkningen i vallokal (11 kap. i den nya vallagen) eller vid valnämndens s.k. onsdagsräkning (12 kap i den nya vallagen). Se avsnitt 15.8.

Bestämmelsen är ny i förhållande till utredningens förslag. Se avsnitt 15.8.

18.5 Förslaget till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)

5 kap. 4 §

Motsvarar delvis 18 kap. 55 § första stycket i den nuvarande vallagen. Lydelsen har förenklats. Någon ändring i sak avses inte.

Övriga ändringar

Ändringarna i övrigt föranleds av förslaget till ny vallag. Någon ändring i sak avses inte.

18.6 Förslaget till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)

Följdändringar med anledning av den nya vallagen. Någon ändring i sak avses inte.

18.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar

Följdändringar med anledning av den nya vallagen. Någon ändring i sak avses inte.

18.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet

Följdändring med anledning av den nya vallagen. Någon ändring i sak avses inte.

Utredningen hade föreslagit att 7 kap. 10 § i den nuvarande vallagen skulle flyttas till en ny 5 a § i lagen om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet. Skatteverket har avstyrkt detta och i stället förordat att bestämmelsen tas in i den nya vallagen. Så har också skett (se 5 kap. 2 §).

18.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:183) om
behandling av personuppgifter i verksamhet med val
och folkomröstningar

Prop. 2004/05:163

Följdändringar med anledning av den nya vallagen. Någon ändring i sak
avses inte.

18.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:1276) om
grundläggande kassaservice

Följdändring med anledning av den nya vallagen. Någon ändring i sak
avses inte. Se avsnitt 5.

18.11 Förslaget till lag om upphävande av lagen
(1994:1064) om folkomröstning om EU-medlemskap

Lagen är obsolet och bör därför upphävas.

18.12 Förslaget till lag om upphävande av lagen
(1994:1650) om riksdagens val av företrädare för
Sverige i Europaparlamentet

Lagen är obsolet och bör därför upphävas.

18.13 Förslaget till lag om upphävande av lagen (2003:83)
om folkomröstning om införande av euron

Lagen är obsolet och bör därför upphävas.

En ny vallag

Kommittén föreslår en ny vallag. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2006, då vallagen (1997:157) skall upphöra att gälla. Utgångspunkten för förslaget är att den nya lagen på ett mer enkelt, begripligt och pedagogiskt sätt skall reglera de viktigaste momenten i valförfarandet för samtliga val. Samtidigt skall framhållas att det finns anledning att iaktta återhållsamhet när det gäller att ta in föreskrifter om valförfarandet i författning av lägre valör än lag.

Den nuvarande vallagen tyngs i flera fall av mycket detaljerade eller rent administrativt betonade bestämmelser. Vidare finns det i dag på vissa områden regleringar av valtekniska förhållanden som har sin grund inte i föreskrifter utan närmast i upphandlingsunderlag som fastställs av den centrala valmyndigheten. I stort sett identiska bestämmelser upprepas på olika ställen, t.ex. såvitt avser hur röstningen går till eller vad som gäller när en röst lämnas genom bud. I lagen upprepas på flera ställen grundläggande bestämmelser om val i regeringsformen och i kommunallagen (1991:900). Detta gäller också val till Europaparlamentet som bl.a. finns i rådets akt (fogad till rådets beslut 76/787 av den 20 december 1976) om allmänna och direkta val till Europaparlamentet samt rådets direktiv (93/106/EG av den 6 december 1993) om individuella arrangemang om unionsmedborgarnas rösträtt och valbarhet. I lagen förekommer också ett antal bestämmelser som har utformats som icke bindande regler.

Enligt kommittén hör rent administrativt betonade bestämmelser och regleringar av valtekniska förhållanden och liknande inte hemma i lag utan i stället i föreskrifter av lägre valör. Detta gäller t.ex. föreskrifter om hur valsedlar, valkuvert och protokoll närmare skall vara utformade. Kommittén har i linje med det nu sagda tagit fram ett utkast till valförordning. Identiska bestämmelser som upprepas på olika ställen har ersatts med hänvisningar. Icke bindande bestämmelser har utmönstrats. Slutligen har lagtexten anpassats till ett modernt språkbruk.

Den nya lagen omfattar 16 kapitel. Antalet paragrafer har närmast halverats i förhållande till den nuvarande lagen. Det gäller också textmängden.

Det lokala ansvaret för genomförande av val

Enligt kommittén är nu tiden inne för att samla hela det lokala ansvaret för genomförande av val i landet hos kommunerna. Kommunerna skall liksom i dag se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler för varje valdistrikt och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta på valdagen. Varje kommun skall dessutom vid val som gäller hela landet se till

att det i kommunen finns särskilda röstmottagningsställen som i fråga om öppethållande, tillgänglighet och lokalisering ger väljarna möjlighet att förtidsrösta. Den nuvarande ambitionsnivån för förtidsröstningen ändras inte med kommitténs förslag. Vad det handlar om är att förtidsröstningen med ett ändrat huvudmannaskap skall kunna genomföras i samma utsträckning som hittills. Som en följd av kommitténs förslag avskaffas den s.k. poströstningen som ett särskilt institut.

Ansvar för den s.k. institutionsröstningen förs därmed också över till kommunerna.

Dessutom införs ett krav på att en kommun som avser att som röstningslokal använda en lokal som inte är tillgänglig för personer med funktionshinder först skall samråda med länsstyrelsen om saken. En sådan ordning gäller i dag redan för vallokaler. Med kommitténs förslag blir denna ordning gällande för samtliga röstningslokaler.

Budröstning

Säkerheten förstärks. Möjligheterna att kontrollera buds behörighet skall bli bättre. Den som uppträder som bud skall – utöver nuvarande uppgifter om namn, personnummer och adress – också ange i vilken egenskap han eller hon uppträder som bud. Även den som är vittne vid budröstning skall ange sitt namn, personnummer och adress på ytterkuvertet för budröst.

Hur budets identitet har kontrollerats skall vidare dokumenteras av röstmottagaren, vilket ytterligare bidrar till en förstärkt säkerhet vid denna form av röstning.

Samtidigt utökas kretsen som får vara bud. Utöver den nuvarande kretsen släktingar som får vara bud skall även makens eller sambons barnbarn, föräldrar eller syskon få vara bud. Vidare skall personer som särskilt har förordnats av kommunen att vara bud få vara bud, liksom anställda vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt. Slutligen likställs lantbrevbärarnas roll med övriga bud.

Även kretsen som får vara vittnen utökas. Ett vittne skall ha fyllt 18 år. Något ytterligare krav ställs inte upp. Det innebär att det nuvarande kravet att väljarens make, barn, sambo, makes barn eller sambos barn inte får vara vittnen slopas.

Brevröstningen

Nuvarande möjligheter för väljare som vistas utomlands eller ombord på ett fartyg i utrikes fart att få brevrösta skall finnas kvar. Bestämmelserna om brevröstning arbetas in i den nya lagen.

Tidsfristen för när en brevröst tidigast får göras i ordning sträcks ut från nuvarande 30 dagar till 45 dagar före valdagen för att härigenom kunna minska risken för att brevröster på grund av långsam postgång kommer fram för sent.

Kretsen som får vara vittnen utökas. Den nuvarande begränsningen i brevröstningslagen för väljarens make, barn, sambo, makes barn eller

sambos barn att vara vittne förs inte över till den nya vallagen. Reglerna blir därmed desamma som vid budröstning.

Prop. 2004/05:163
Bilaga 1

Identitetskontroll vid röstning

Enhetliga regler för kontroll av väljarnas identitet införs. Väljare som inte är kända för röstmottagarna skall, om röstmottagarna begär det, legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Om de inte gör det får de inte rösta. Denna regel skall gälla oavsett var en väljare röstar, dvs. i vallokal, eller på ett särskilt röstmottagningsställe. I de fall väljaren lämnar sin valsedel genom bud skall samma regler för identitetskontroll av väljaren tillämpas av budet, vilket i praktiken torde bli aktuellt endast i de fall valsedeln lämnas genom ett bud som är lantbrevbärare. Samma regler för identitetskontroll skall också tillämpas då budröster tas emot av röstmottagare. Det är alltså röstmottagarna som avgör om en väljare skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Röstmottagarna måste således vara på det klara med att de, när de prickar av en väljare i röstlängden, också går i god för att väljaren faktiskt är den han eller hon utger sig för att vara.

Hur röstmottagarna i varje enskilt fall hanterar identitetskontrollen skall dokumenteras, i vallokalen genom en anteckning i röstlängden och vid ett särskilt röstmottagningsställe i de fortlöpande anteckningar över röstmottagningen som där förs.

Valsedlar

Den närmare utformningen av valsedlarna författningsregleras. Av bestämmelserna skall det framgå vilken storlek valsedlar skall ha, att de skall vara av papper som har samma kvalitet för samtliga valsedlar och att alla valsedlar som avser ett visst val skall ha samma färg. Vidare skall det framgå vilket utrymme på valsedeln som är reserverat för partibeteckning, namn på kandidater, valkrets-beteckning, valbeteckning, uppgift om det parti som valsedeln gäller för har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater samt listtypbeteckning och signallinjer.

Någon regel om att valsedlar får förses med symboler föreslås inte.

Varje kandidat skall liksom hittills identifieras på valsedeln så att det framgår vem som avses. Vilka närmare uppgifter om en kandidat som får anges på en valsedel skall författningsregleras. Regleringen skall vara uttömmande. På en valsedel får utöver varje kandidats namn finnas endast följande uppgifter om kandidaten: ålder, yrke eller titel, adress, partitillhörighet eller liknande uppgift.

Valadministrationens ansvar för att väljarna har tillgång till partival-sedlar i de kommunala valen sträcks ut till att gälla även partival-sedlar för lokala partier som är representerade i landstings- eller kommunfull-mäktige. Sådana partier skall ha rätt att få sina valsedlar utlagda i dessa val i samtliga röstningslokaler i den aktuella kommunen eller landstinget.

Den nuvarande regeln om att valadministrationen vid val till Europa-parlamentet skall svara för att väljarna i varje röstningslokal inte bara har tillgång till partival-sedlar utan också namnvalsedlar om partiet deltar

med endast en valsedel, ändras inte. Det finns inte heller skäl för att i andra val ålägga valadministrationen ett ansvar för att väljarna i varje röstningslokal eller vallokal utöver partivalsedlar i motsvarande omfattning också skall ha tillgång till namnvalsedlar.

Prop. 2004/05:163
Bilaga 1

Proportionaliteten i valen till kommunfullmäktige

Det nuvarande valsystemet för val till kommunfullmäktige ändras inte. Något förslag till ett mer proportionellt mandatfördelningssystem för kommunvalen läggs inte fram då kommittén inte kunnat uppnå enighet i frågan om hur ett sådant kommunproportionellt valsystem bör utformas. Regeringen har också helt nyligen tillsatt en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att göra en samlad översyn av regeringsformen (dir. 2004:96). I det uppdraget ingår också att göra en utvärdering och översyn av hela valsystemet, vilket bland annat innefattar frågor om proportionalitet och småpartispärr.

Offentliga valförberedelser

Den fria nomineringsrätten har sedan länge varit en central princip i det svenska valsystemet. Enligt denna rätt har väljarna möjlighet att kort tid före ett val bilda ett nytt parti utan något särskilt anmälnings- eller ansökningsförfarande. 1999 års författningsutredning har föreslagit att det skall införas ett system där de partier som önskar delta i allmänna val måste anmäla detta en viss tid före valet (SOU 2001:99). Förslaget innebär att endast de partier som har gjort en sådan förhandsanmälan deltar i fördelningen av mandat. Kommittén anser dock inte att det finns tillräckliga skäl för att ersätta eller på annat sätt begränsa den fria nomineringsrätten med ett system med offentliga valförberedelser som Författningsutredningen föreslagit.

Elektroniska röstningsförfaranden

Något förslag som gör det möjligt att rösta elektroniskt bör inte nu läggas fram. Kommittén förordar dock att försök med elektronisk röstning under kontrollerade former bör genomföras i omgångar, men inte i samband med allmänna val. Försöken bör t.ex. avse kommunala folkomröstningar och genomföras i samverkan med den centrala valmyndigheten.

Övriga frågor

Genomförande av extra val till riksdagen

Enligt 3 kap. 4 § regeringsformen skall extra val till riksdagen hållas inom tre månader efter förordnande. Det har hittills varit en målsättning att valmyndigheterna skall ha beredskap så att extra val kan anordnas inom 35 dagar efter förordnandet. Förutom den i regeringsformen angiv-

na maximitiden finns inga allmänna föreskrifter om tidsgränser för genomförande av extra val. Frågan är om sådan föreskrifter nu bör införas.

Det går dock inte enligt kommittén att ange någon generell tid för hur snabbt extra val till riksdagen skall hållas. Detta får i stället bestämmas i det konkreta fallet. Om ett extra val skall kunna genomföras med full respekt för de demokratiska principerna och med iakttagande av rättssäkerhetens krav, finns det mycket som talar för att det kan behövas mer än 35 dagar. Samtidigt måste behovet tillgodoses av att snabbt kunna undanröja det parlamentariskt osäkra läge som föranlett det extra valet. Vid bestämmande av tidpunkten för när valet skall genomföras måste det ske en avvägning mellan dessa olika intressen.

Villkor för registrering av partibeteckning

Det nuvarande villkoret i vallagen att ett parti som är en underavdelning av en politisk sammanslutning inte kan få sin partibeteckning registrerad slopas.

Rätten att kandidera i flera valkretsar vid riksdagsvalet

Kandidaturer i flera valkretsar kan leda till allvarliga nackdelar för väljarna. När ett antal personer förekommer samtidigt på en rikslista och dessutom på en eller flera kretslistor blir förutsägbarheten minimal. Frågan aktualiserades senast i samband med att Rådet för utvärdering av 1998 års val konstaterade att förutsägbarheten blir minimal när ett antal kandidater förekommer samtidigt på en risklista och dessutom på en eller flera kretslistor (SOU 1999:136). Regeringen förutsatte emellertid att partierna skulle medverka till att komma till rätta med problemet och fann att det vid den aktuella tidpunkten inte fanns tillräckliga skäl för att föreslå någon lagstiftning, vilket även riksdagen ställde sig bakom (prop. 2001/02:53, bet. 2001/02:KU8). De siffror som redovisats för 2002 års val för dubbelvalsavveckling visar också att utvecklingen till viss del gått i önskad riktning. Kommittén har därför avstått från att föreslå någon lagstiftning av innebörden en kandidatur per valkrets.

Skydd mot ofrivillig kandidatur

Nuvarande reglerna för registrering av partibeteckning och anmälan av kandidater innebär ett effektivt skydd mot ofrivillig kandidatur. Detta gäller dock inte för partier som inte har skyddat sin partibeteckning. Några förändringar av den nuvarande ordningen föreslås inte. Det innebär då för den som utan sitt samtycke har angetts som kandidat på en valsedel att han eller hon som hittills genom en anmälan till länsstyrelsen offentligen kan påpeka att något samtycke inte finns till kandidaturen.

Den nuvarande ordningen att samtliga röstberättigade på varje fastighet hänförs till samma valdistrikt ändras inte. Men det skall bli möjligt att kunna göra undantag från denna ordning när det gäller mycket stora fastigheter med ett mycket stort antal röstberättigade personer eller en mycket stor geografisk omfattning eller fastigheter med flera geografiska områden. Undantag skall dock få göras bara under förutsättning av de valdistrikt som berörs ligger inom samma valkrets.

Anmälan att tas upp i röstlängd såvitt avser utlandssvenskar

Den nuvarande ordningen för utlandssvenskar – som innebär att en avgiven röst som kommer in i rätt tid från någon som inte är upptagen i röstlängden leder till att vederbörande tas upp i röstlängden för det aktuella valet – ändras inte. Bestämmelsen i fråga som utformats som en bestämmelse om rättelse av röstlängd skall dock få en ny utformning och placering för att språkligt sett bättre stämma överens med bestämmelserna om anmälan om att finnas i röstlängd.

Öppethållande i vallokaler

Vallokalerna skall som huvudregel liksom i dag öppna kl. 8 och stänga kl. 20 respektive kl. 21. Den senare tidpunkten gäller vid val till Europaparlamentet. Kommunerna får, med sin kännedom om de lokala förhållandena, besluta om begränsningar av dessa tider om väljarna ändå får goda möjligheter att rösta.

Reglerna preciseras på så sätt att en vallokal alltid måste vara öppen minst mellan kl. 9 och 13 samt mellan kl. 17 och 20. Vid val till Europaparlamentet måste dock en vallokal som hittills alltid vara öppen till kl. 21. Dessutom införs ett krav på att en kommun som vill besluta om begränsningar av öppethållandet först skall samråda med länsstyrelsen och redogöra för de skäl som ligger till grund för åtgärden.

Vallokalers tillgänglighet för personer med funktionshinder

Utgångspunkten för vallagen är att vid valet av vallokal i första hand välja en lokal som är tillgänglig för personer med funktionshinder. Detta krav, som också kommittén ansluter sig till, kan emellertid inte alltid tillgodoses. Det är också bakgrunden till regeln om att en väljare som inte kan komma in i vallokalen – i stället för att bli avvisad och därmed förvägrad att rösta – skall få avge sin röst omedelbart utanför vallokalen till någon av valförrättarna.

Ett absolut krav på att kommunen vid val av vallokal måste se till att lokalen är tillgänglig för personer som har någon form av funktionshinder bör dock inte föreskrivas. Ett sådant krav skulle kunna leda till att det i vissa valdistrikt inte går att få fram någon godtagbar lokal och att väljarna i distriktet blir hänvisade att rösta på annat sätt.

Förstärkt skydd för valhemligheten

För att bättre slå vakt om rösthemligheten införs i vallagen en uttrycklig tystnadsplikt för anhöriga och andra som hjälper en väljare att rösta. För röstmottagare och andra offentliga funktionärer införs motsvarande regler i sekretesslagen.

Vidare tydliggörs genom en ny sekretessbestämmelse i sekretesslagen att sekretessen gäller för innehållet i valkuvert som inte har lagts ned i valurnan och som därmed kan avslöja hur en viss väljare har röstat.

Vem skall lägga valkuvertet i valurnan?

Det bör precis som idag vid röstning i vallokal ankomma på röstmottagarna att lägga mottagna valkuvert i valurnan.

Skall rätten att ångerrösta begränsas?

Någon begränsning av rätten att ångerrösta bör inte införas.

Ersättarordningen vid dubbelvalsavveckling

Reglerna för dubbelvalsavveckling vid personval bör inte ändras.

Överklagandebestämmelser

Nuvarande bestämmelser om överklagande samlas i ett kapitel i den nya lagen.

Tidsfristerna för överklagande av olika slag av beslut anges uttömmande i vallagen.

Ett beslut av länsstyrelsen eller den centrala valmyndigheten att fastställa utgången av ett val skall få överklagas också av en kandidat som inte varit upptagen i den aktuella röstlängden, såvitt avser förordnande av honom eller henne som ledamot, efterträdare eller ersättare.

Det skall framgå av vallagen att ett omval till riksdagen eller landstingsfullmäktige avser endast det antal fasta mandat och utjämningsmandat som tilldelades den berörda valkretsen vid det upphävda valet.

Kostnader

Finansieringsprincipen har beaktats. Den del av valanslaget som den centrala valmyndigheten i dag använder för s.k. poströstning och institutionsröstning bör föras över till kommunerna, dock med en reducering för de kostnader som den centrala valmyndigheten med kommitténs ställningstagande även fortsättningsvis kommer att ha för distributionen m.m. av kommunexterna förtidsröster. Regleringsbeloppet bör betalas ut som ett särskilt bidrag vid val. Fördelningsgrunden bör vara kronor per antalet röstberättigade i valet till kommunfullmäktige. Det är enligt

kommitténs mening inte rimligt att varje kommun själv gör en upphandling av dessa distributionstjänster.

Prop. 2004/05:163

Bilaga 1

1. Förslag till vallag

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

Innehållet i denna lag är uppdelat enligt följande.

AVDELNING I. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

- 1 kap. – Inledande bestämmelser
- 2 kap. – Partier och kandidater
- 3 kap. – Valmyndigheter m.m.
- 4 kap. – Valkretsar och valdistrikt m.m.
- 5 kap. – Röstlängder och röstkort
- 6 kap. – Valsedlar och kuvert

AVDELNING II. GENOMFÖRANDE AV VAL

- 7 kap. – Allmänna bestämmelser om röstning
- 8 kap. – Allmänna bestämmelser om röstmottagning
- 9 kap. – Röstmottagning i vallokal
- 10 kap. – Röstmottagning på särskilda röstmottagningsställen

AVDELNING III. RÄKNING AV RÖSTER

- 11 kap. – Preliminär rösträkning i vallokal
- 12 kap. – Valnämndens rösträkning
- 13 kap. – Slutlig rösträkning

AVDELNING IV. MANDATFÖRDELNING

- 14 kap. – Mandatfördelning

AVDELNING V. AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

- 15 kap. – Överklagande
- 16 kap. – Tystnadsplikt

AVDELNING I. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser om genomförande av val till riksdagen, landstings- och kommunfullmäktige samt Europaparlamentet.

Vissa grundläggande bestämmelser om val finns i regeringsformen och kommunallagen (1991:900). För val till Europaparlamentet finns det bestämmelser i rådets akt (fogad till rådets beslut 76/787 av den 20 september 1976) om allmänna och direkta val till Europaparlamentet (valrättsakten) samt i rådets direktiv 93/109/EG av den 6 december 1993 om individuella arrangemang angående unionsmedborgarnas rösträtt och valbarhet.

2 § Val skall alltid hållas på en söndag.

3 § Ordinarie val till riksdagen samt ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige skall hållas samma dag. Valdag skall vara den tredje söndagen i september. Val till Europaparlamentet skall hållas i juni.

Vid omval till riksdagen skall regeringen bestämma vilken dag som skall vara valdag. Vid omval till landstings- eller kommunfullmäktige skall den centrala valmyndigheten efter samråd med länsstyrelsen bestämma vilken dag som skall vara valdag.

2 kap. Partier och kandidater

Registrering av partibeteckning

1 § Ett parti som vill registrera sin beteckning skall skriftligen anmäla detta hos den centrala valmyndigheten. Om anmälan görs senast den sista februari det år val skall hållas, gäller registreringen från och med det valet.

Om fråga är om ett annat slag av val än ordinarie val till riksdagen, ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige eller val till Europaparlamentet, skall en anmälan i stället för vad som sägs i första stycket göras senast en vecka efter det att beslutet om valdag har meddelats för att registreringen skall gälla från och med det valet.

2 § Av en anmälan skall framgå vilket slag av val den gäller. Om den avser val till landstings- eller kommunfullmäktige, skall det framgå vilket landsting eller vilken kommun den gäller.

Till anmälan skall fogas förklaringar enligt 4 § eller ett intyg om att sådana förklaringar har visats upp för notarius publicus.

3 § En partibeteckning skall registreras om följande villkor är uppfyllda.

1. Partibeteckningen består av eller innehåller ord.

2. En anmälan om registrering för val till riksdagen har dokumenterat stöd av minst 1 500 personer som har rösträtt i hela landet, om inte partiet är representerat i riksdagen.

3. En anmälan om registrering för val till landstings- eller kommunfullmäktige har dokumenterat stöd av minst 100 respektive minst 50 personer som har rösträtt i det landsting eller den kommun som anmälan gäller.

4. En anmälan om registrering för val till Europaparlamentet har dokumenterat stöd av minst 1 500 personer som har rösträtt i hela landet, om inte partiet är representerat i parlamentet.

5. Partibeteckningen kan inte antas bli förväxlad med en beteckning som redan

a) är registrerad, eller

b) har anmälts för registrering, om beteckningarna skulle komma att bli registrerade för samma val.

6. Partibeteckningen kan inte antas bli förväxlad med en beteckning som tidigare gällt för samma slag av val men som avregistrerats för högst fem år sedan på grund av namnbyte.

4 § De som enligt 3 § 2–4 stöder en anmälan om registrering skall egenhändigt skriva under en förklaring om stödet. Av förklaringen skall framgå deras namn, personnummer och var de är folkbokförda.

5 § Om en partibeteckning registreras för val till riksdagen, gäller registreringen också för val till landstings- och kommunfullmäktige i hela landet samt för val till Europaparlamentet. Om registreringen avser val till landstingsfullmäktige, gäller den val i det landstinget och val till kommunfullmäktige i de kommuner som ligger inom landstinget. I övriga fall gäller registreringen endast för det val som anmälan avser.

6 § Om ett parti som har registrerat en partibeteckning går med på det, kan ett annat parti få samma beteckning registrerad

1. för val till riksdagen även om beteckningen redan är registrerad för val till landstings- eller kommunfullmäktige, eller

2. för val till landstingsfullmäktige, även om partibeteckningen redan är registrerad för val till kommunfullmäktige inom landstinget.

Detta gäller också om det första partiets ansökan ännu inte lett till registrering, när det andra partiet lämnar in sin ansökan.

7 § En registrerad partibeteckning skall avregistreras om partiet

1. begär det, eller

2. inte har anmält kandidater för två ordinarie val i följd till riksdagen, landstings- eller kommunfullmäktige eller till Europaparlamentet.

8 § När en partibeteckning har registrerats eller avregistrerats, skall den centrala valmyndigheten kungöra detta i Patent- och registreringsverkets kungörandetidning.

Anmälan av kandidater

9 § Ett parti som vill anmäla samtliga sina kandidater för ett visst val skall skriftligen göra detta hos den centrala valmyndigheten eller, i den utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen.

Till anmälan skall fogas en egenhändig förklaring från varje kandidat att han eller hon samtycker till anmälan.

10 § En anmälan av kandidater skall avse den eller de valkretsar där de anmälda personerna kandiderar.

11 § Unionsmedborgare som inte samtidigt är svenska medborgare och som önskar kandidera vid val till Europaparlamentet skall skriftligen till den centrala valmyndigheten

1. ange sin nationalitet och sin adress i Sverige,

2. ange den valkrets eller det område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och

3. försäkra att de inte kandiderar vid val till Europaparlamentet i någon annan stat.

Till en sådan försäkran skall fogas ett intyg av den behöriga myndigheten i hemstaten att valbarheten inte gått förlorad där eller att denna diskvalifikationsgrund inte finns såvitt myndigheten vet. En underrättelse om att en unionsmedborgare har förklarat att han eller hon vill kandidera vid val till Europaparlamentet skall sändas till valmyndigheten i den stat där personen är medborgare.

12 § En anmälan av kandidater skall inte beaktas, om partiet inte kan visa att det har fått kandidaternas samtycke till att anmäla dem. En kandidat som inte visar upp ett intyg enligt 11 § andra stycket får inte kandidera. Om en sådan kandidat anmäls till ett val, skall anmälan inte beaktas.

13 § Den centrala valmyndigheten skall inför varje val

1. besluta när kandidaterna senast skall anmälas och kungöra detta beslut,
2. underrätta varje parti som registrerat sin partibeteckning om tidpunkten, och
3. bestämma när försäkran enligt 11 § senast skall lämnas.

3 kap. Valmyndigheter m.m.

Valmyndigheter

1 § Det skall finnas en central valmyndighet som har det övergripande ansvaret i landet för frågor om val.

2 § Länsstyrelsen är regional valmyndighet med ansvar i länet för frågor om val.

3 § I varje kommun skall det finnas en valnämnd, som är lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val.

Att kommunerna skall se till att det finns vallokaler för varje valdistrikt framgår av 4 kap. 20 §.

I val som gäller hela landet ansvarar varje kommun också för att det i kommunen finns särskilda röstmottagningsställen som i fråga om öppet hållande, tillgänglighet och lokalisering ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Om kommunen avser att som särskilt röstmottagningsställe använda en lokal som inte uppfyller kravet på tillgänglighet, skall kommunen samråda med länsstyrelsen innan den beslutar i saken. Kommunen skall ange varför den gjort bedömningen att någon annan lokal inte kan användas i stället.

Röstmottagare

4 § I varje röstningslokal skall det finnas så många röstmottagare som behövs för att röstmottagningen skall kunna genomföras.

För varje valdistrikt skall det utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för denne. Vid röstmottagningen skall minst tre av röstmottagarna vara närvarande i vallokalen. En av dessa skall vara ordföranden eller dennes ersättare.

5 § Röstmottagare förordnas av valnämnden. Röstmottagare hos en utlandsmyndighet förordnas dock av myndighetens chef. Om valnämnden har beslutat att särskild röstmottagning skall äga rum på ett sjukhus, en kriminalvårdsanstalt, ett häkte eller någon liknande inrättning, får nämnden överlåta åt den som är chef för inrättningen att förordna röstmottagare där.

Alla som är valbara till ledamöter i valnämnden är skyldiga att ta emot ett uppdrag som röstmottagare i ett valdistrikt, om de inte har ett giltigt hinder.

Lantbrevbärare

6 § Posten AB skall biträda vid val genom att de lantbrevbärare som är anställda av bolaget skall vara bud enligt bestämmelserna i 7 kap.

Vid val som inte gäller hela landet får den centrala valmyndigheten begränsa Posten AB:s skyldighet enligt första stycket.

4 kap. Valkretsar och valdistrikt m.m.

Valkretsar

1 § För val till riksdagen, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige skall det finnas geografiskt avgränsade områden för vilka det skall väljas ledamöter till den beslutande församling valet gäller (valkretsar). För val till Europaparlamentet utgör landet en enda valkrets.

Om inte annat anges skall vid tillämpningen av detta kapitel antalet röstberättigade vid ett val beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 mars valåret.

Val till riksdagen

2 § Vid val till riksdagen är landet indelat i följande valkretsar:

1. Stockholms kommun,
2. Stockholms läns valkrets (Stockholms län med undantag av Stockholms kommun),
3. Uppsala län,
4. Södermanlands län,
5. Östergötlands län,
6. Jönköpings län,
7. Kronobergs län,
8. Kalmar län,
9. Gotlands län,
10. Blekinge län,

11. Malmö kommun,
12. Skåne läns västra valkrets (Bjuvs, Eslövs, Helsingborgs, Höganäs, Hörby, Höörs, Landskrona och Svalövs kommuner),
13. Skåne läns södra valkrets (Burlövs, Kävlinge, Lomma, Lunds, Sjöbo, Skurups, Staffanstorps, Svedala, Trelleborgs, Vellinge och Ystads kommuner),
14. Skåne läns norra och östra valkrets (Bromölla, Båstads, Hässleholms, Klippans, Kristianstads, Osby, Perstorps, Simrishamns, Tomelilla, Åstorps, Ängelholms, Örkelljunga och Östra Göinge kommuner),
15. Hallands län,
16. Göteborgs kommun,
17. Västra Götalands läns västra valkrets (Härryda, Kungälv, Lysekils, Munkedals, Möndals, Orusts, Partille, Sotenäs, Stenungsunds, Strömstads, Tanums, Tjörns, Uddevalla och Öckerö kommuner),
18. Västra Götalands läns norra valkrets (Ale, Alingsås, Bengtsfors, Dals-Eds, Färgelanda, Herrljunga, Lerums, Lilla Edets, Melleruds, Trollhättans, Vårgårda, Vänersborgs och Åmåls kommuner),
19. Västra Götalands läns södra valkrets (Bollebygds, Borås, Marks, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamns kommuner),
20. Västra Götalands läns östra valkrets (Essunga, Falköpings, Grästorps, Gullspångs, Götene, Hjo, Karlsborgs, Lidköpings, Mariestads, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholms, Töreboda och Vara kommuner),
21. Värmlands län,
22. Örebro län,
23. Västmanlands län,
24. Dalarnas län,
25. Gävleborgs län,
26. Västernorrlands län,
27. Jämtlands län,
28. Västerbottens län, och
29. Norrbottens län.

3 § Den centrala valmyndigheten skall senast den 30 april det år då ordinarie val skall hållas besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Varje valkrets skall få ett fast valkretsmandat för varje gång som antalet personer som har rösträtt i valkretsen är jämnt delbart med en tredjedel av antalet personer som har rösträtt i hela landet.

Om inte alla fasta valkretsmandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. När överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

4 § Ändrad länsindelning eller ändrad kommunal indelning skall beaktas vid val till riksdagen redan från och med den dagen ändringen har beslutats, om beslutet kommer att påverka antalet fasta valkretsmandat och det träder i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie val till riksdagen har hållits.

5 § Vid val till landstingsfullmäktige skall landsting delas in i valkretsar.

En valkrets skall omfatta en eller flera kommuner, om inte något annat följer av 6 § andra stycket.

6 § En valkrets bör utformas så att den kan beräknas få minst åtta fasta valkretsmandat. Den bör ha en sammanhängande gränslinje.

En del av en kommun får bilda en valkrets tillsammans med en annan kommun, en del av en annan kommun eller delar av andra kommuner, om valkretsen annars inte kan beräknas få minst åtta fasta valkretsmandat. En kommun får också delas in i två eller flera valkretsar, om man på så sätt kan uppnå en lämpligare valkretsindelning.

7 § Om en kommun delas in i två eller flera valkretsar för val till landstingsfullmäktige och om kommunen är indelad i valkretsar för val till kommunfullmäktige, skall gränsen för en valkrets för val till landstingsfullmäktige sammanfalla med gränsen för en valkrets för val till kommunfullmäktige.

8 § Indelningen i valkretsar skall, sedan kommunerna inom landstinget har fått tillfälle att yttra sig, beslutas av landstingsfullmäktige senast den 31 oktober året före det valår då den nya indelningen skall gälla för första gången. För att gälla skall beslutet vara fastställt av länsstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om indelning i valkretsar får meddelas senare än som sägs i första stycket.

9 § Mandaten i landstingsfullmäktige består av fasta valkretsmandat och utjämningsmandat.

Nio tiondelar av mandaten är fasta valkretsmandat. Om talet blir brutet när antalet fasta valkretsmandat beräknas, skall det rundas av till närmast lägre hela tal. Återstående mandat är utjämningsmandat.

10 § Länsstyrelsen skall senast den 30 april det år då ordinarie val skall hållas besluta hur många fasta valkretsmandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i landstinget delas med antalet fasta valkretsmandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla fasta valkretsmandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. När överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att

beslut om fördelning av mandat får meddelas senare än som sägs i första stycket.

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

Val till kommunfullmäktige

11 § Vid val till kommunfullmäktige är kommunen en enda valkrets, om inte något annat följer av 12 §.

12 § Om en kommun har fler än 6 000 personer som har rösträtt, får kommunen delas in i två eller flera valkretsar. Om det finns fler än 24 000 som har rösträtt i en kommun eller om det för kommunen skall utses minst 51 fullmäktige, skall kommunen delas in i två eller flera valkretsar. En kommun som har färre än 6 000 personer som har rösträtt får delas in i två eller flera valkretsar om det finns synnerliga skäl för det.

Antalet röstberättigade skall beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 mars det år beslutet om valkretsindelning fattas.

En valkrets skall utformas så att den kan få minst 15 kommunfullmäktige. Den skall ha en sammanhängande gränslinje, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Antalet fullmäktige för hela kommunen skall fördelas så jämnt som möjligt.

13 § Indelningen i valkretsar skall beslutas av kommunfullmäktige senast den 31 oktober året före det valår då den nya indelningen skall gälla för första gången. För att gälla skall beslutet vara fastställt av länsstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om indelning i valkretsar får meddelas senare än som sägs i första stycket.

14 § Samtliga mandat i kommunfullmäktige är fasta mandat.

Om en kommun är indelad i flera valkretsar skall länsstyrelsen senast den 30 april det år då ordinarie val skall hållas besluta hur många mandat som varje valkrets skall ha. Det skall göras på följande sätt.

Antalet personer som har rösträtt i kommunen delas med antalet mandat och därefter delas antalet personer som har rösträtt i varje valkrets med det tal som blir resultatet av den beräkningen. Varje gång som antalet som har rösträtt i en valkrets är jämnt delbart med detta tal får den valkretsen ett mandat.

Om inte alla mandat kan fördelas på detta sätt, får valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som uppstår vid beräkningen. Om överskottstalen är lika stora i två eller flera valkretsar, skall lotten avgöra vilken valkrets som skall få mandatet.

Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om fördelning av mandat får meddelas senare än som sägs i andra stycket.

15 § Om antalet mandat som en valkrets får enligt 14 § blir mindre än 15, skall antalet ändå bestämmas till 15. Antalet mandat i övriga kretsar skall då jämkas i motsvarande utsträckning. I ett sådant fall skall valkretsindelningen omprövas före nästa val.

Valdistrikt

Indelning

16 § Varje kommun skall delas in i geografiska röstningsområden (valdistrikt).

Om det inte finns särskilda skäl för något annat skall för varje fastighet samtliga röstberättigade hänföras till samma valdistrikt.

Om kommunen har fler än en valkrets för val till kommunfullmäktige, skall varje sådan krets omfatta ett eller flera valdistrikt.

17 § Ett valdistrikt skall omfatta mellan 1 000 och 2 000 röstberättigade. Om det finns särskilda skäl, får ett valdistrikt omfatta färre än 1 000 eller fler än 2 000 röstberättigade. Ett valdistrikt får omfatta färre än 300 röstberättigade endast om det finns synnerliga skäl.

På förslag av kommunfullmäktige skall länsstyrelsen besluta om kommunens indelning i valdistrikt. Kommunen skall se över indelningen året närmast före det år då ordinarie val till riksdagen skall hållas.

Om det behövs får länsstyrelsen självmant besluta om indelningen i valdistrikt. Innan länsstyrelsen fattar ett sådant beslut, skall kommunfullmäktige få tillfälle att yttra sig.

18 § Länsstyrelsens beslut om indelning i valdistrikt skall meddelas senast den 1 december året före det år då beslutet skall tillämpas första gången. Om det behövs med hänsyn till ändringar i fastighetsindelningen, får beslut om mindre ändringar i indelningen i valdistrikt meddelas även efter denna tidpunkt.

Länsstyrelsen skall omedelbart i ortstidning kungöra beslut om indelning i valdistrikt.

19 § Regeringen eller den myndighet som beslutar om ändring i landets indelning i landsting eller kommuner får, om det behövs, bestämma att beslut om indelning i valdistrikt får meddelas senare än som sägs i 18 §.0

Vallokaler

20 § Varje kommun skall se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

För varje valdistrikt skall det finnas en vallokal.

Om kommunen avser att använda en lokal som inte uppfyller kravet på tillgänglighet, skall kommunen samråda med länsstyrelsen innan den beslutar i saken. Kommunen skall ange varför den gjort bedömningen att någon annan lokal inte kan användas i stället.

21 § En vallokal skall vara öppen för röstning

1. vid val till Europaparlamentet: mellan klockan 8.00 och 21.00,
2. vid övriga val: mellan klockan 8.00 och 20.00.

Om väljarna i ett valdistrikt ändå har tillräckligt goda möjligheter att rösta, får kommunen bestämma att de öppettider som sägs i första stycket skall begränsas för en viss vallokal. En vallokal måste dock alltid vara öppen

1. vid val till Europaparlamentet: minst mellan klockan 9.00 och 13.00 samt mellan klockan 17.00 och 21.00,
2. vid övriga val: minst mellan klockan 9.00 och 13.00 samt mellan klockan 17.00 och 20.00.

Om kommunen avser att begränsa öppethållandet i en vallokal, skall kommunen samråda med länsstyrelsen innan den beslutar i saken. Kommunen skall ange varför den gjort bedömningen att väljarna får tillräckligt goda möjligheter att rösta trots begränsningen.

5 kap. Röstlängder och röstkort

Röstlängder

1 § Vid val skall den centrala valmyndigheten för varje valdistrikt upprätta en förteckning över dem som är röstberättigade i valet (röstlängd).

Till grund för röstlängderna skall ligga de uppgifter som 30 dagar före valdagen finns i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet och i fastighetsregistret enligt lagen (2000:224) om fastighetsregister.

2 § Svenska medborgare som inte längre är folkbokförda här i landet skall tas upp i röstlängd under tio år från den dag folkbokföringen upphörde. Därefter skall de, för tio år i sänder, tas med i röstlängden endast om de gör en sådan adressanmälan som avses i 5 a § lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet.

Om den centrala valmyndigheten vid val till riksdagen eller Europaparlamentet senast dagen före valdagen tar emot en röst från en svensk medborgare som inte längre är folkbokförd här i landet och som inte är upptagen i röstlängd, skall myndigheten lägga till väljaren i röstlängden. Rösten skall också anses som en anmälan enligt första stycket.

3 § Vid val till Europaparlamentet skall unionsmedborgare som inte är svenska medborgare tas upp i röstlängd endast om de fyller 18 år senast på valdagen, är folkbokförda här i landet och senast 30 dagar före valdagen skriftligen hos länsstyrelsen

1. anmäler att de vill bli upptagna i röstlängden,
2. anger sin nationalitet och adress i Sverige,
3. anger den valkrets eller det område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och
4. försäkrar att de inte kommer att rösta i en annan medlemsstat.

Underrättelse om att någon har tagits upp i röstlängd enligt denna paragraf skall sändas till valmyndigheten i den stat där väljaren är medborgare.

Väljare som har tagits upp i röstlängd enligt denna paragraf kvarstår där till dess de stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

4 § Väljare skall tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de är folkbokförda enligt vad som sägs i 1 § andra stycket.

De som inte är folkbokförda här i landet skall tas upp i röstlängden för det valdistrikt inom vilket de senast var folkbokförda. Finns det inte någon uppgift om folkbokföring så att de kan hänföras till visst valdistrikt men finns det en uppgift om i vilken kommun som de senast varit folkbokförda, bestämmer länsstyrelsen i vilken röstlängd de skall tas upp.

5 § Om den centrala valmyndigheten av en myndighet i någon annan medlemsstat underrättas om att en person som vid val till Europaparlamentet är upptagen i röstlängd här i landet också är upptagen i röstlängd i ett annat land eller redan har röstat i valet, skall den centrala valmyndigheten genast stryka personen från röstlängden.

6 § De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skall senast tolv dagar före valdagen skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse prövas av länsstyrelsen.

7 § När samtliga rättelser och ändringar förts in i en röstlängd skall den så snart som möjligt sändas till valnämnden i den kommun där valdistriktet ligger.

Om en rättelse eller ändring inte har hunnit föras in i röstlängden innan den sänts till valnämnden får den centrala valmyndigheten eller länsstyrelsen uppdra åt nämnden att ombesörja att så sker.

Röstkort

8 § För var och en som finns i en röstlängd skall den centrala valmyndigheten upprätta ett röstkort. För val som hålls samtidigt skall det upprättas ett gemensamt röstkort. För väljare som inte har någon känd adress skall det upprättas röstkort bara om de begär det.

Ett röstkort skall innehålla uppgift om

1. väljarens namn och nummer i röstlängden, och
2. vilka val som väljaren får delta i.

9 § Röstkorten skall skickas ut så i så god tid att de kan beräknas vara väljare som är folkbokförda här i landet till handa senast 18 dagar före valdagen.

10 § Väljare som har behov av det kan få dubblettröstkort.

Dubblettröstkort tillhandahålls av den centrala valmyndigheten, länsstyrelsen, en utlandsmyndighet eller kommunen. Den som vill ha ett dubblettröstkort skall lämna uppgift om sitt namn och personnummer.

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

6 kap. Valsedlar och kuvert

Valsedlar

1 § Vid val används följande slag av valsedlar:

1. valsedlar med parti- och valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater,
3. valsedlar med enbart valbeteckning.

2 § Valsedlar som anges i 1 § 1 och 2 får förutom den information som framgår där innehålla

1. uppgift om för vilken valkrets valsedeln är avsedd,
2. uppgift om huruvida det parti som valsedeln gäller för har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater.

3 § Kandidatnamn skall vara uppförda i nummerordning. Varje kandidat skall identifieras så att det framgår vem som avses. Valsedlarna skall dessutom vara utformade så att väljarna kan lämna en särskild personröst.

4 § Valsedlar skall ha storleken A 6 (105 × 148 millimeter). De skall vara av papper som har samma kvalitet för samtliga valsedlar. Alla valsedlar som avser ett visst val skall ha samma färg.

Kuvert

5 § Vid val används följande slag av kuvert:

1. valkuvert,
2. ytterkuvert för budröst,
3. ytterkuvert för brevröst,
4. omslagskuvert för brevröst,
5. fönsterkuvert.

Tillhandahållande av valsedlar och kuvert

6 § Alla valsedlar och kuvert som används vid val skall tillhandahållas av den centrala valmyndigheten.

7 § Valsedlar som är avsedda att läggas ut i röstningslokal enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 och 3 tillhandahålls endast för de partier som begär det. Begäran skall göras senast den dag som den centrala valmyndigheten bestämmer, beträffande parti som avses i 8 kap. 2 § första stycket 2 b) hos länsstyrelsen och i övrigt hos den centrala valmyndigheten.

8 § Följande partier som ställer upp i ett val har rätt till valsedlar på statens bekostnad:

1. vid val till riksdagen: parti som vid valet får eller vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller som ändå är eller genom valet blir representerat i riksdagen,

2. vid val till landstings- eller kommunfullmäktige: parti som är eller genom valet blir representerat i fullmäktige,

3. vid val till Europaparlamentet: parti som vid valet får eller vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet.

I samtliga fall avser rätten till fria valsedlar ett antal som motsvarar högst tre gånger antalet röstberättigade i

1. vid val till riksdagen: valkretsen,

2. vid övriga val: valet.

Vid tillämpningen av andra stycket beräknas antalet röstberättigade på grundval av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet den 1 mars valåret.

9 § Valsedlar levereras endast om de betalas i förskott. För ett parti som vid en tillämpning av 8 § första stycket före valet har rätt till valsedlar på statens bekostnad, gäller detta dock endast i den mån beställningen gäller fler valsedlar än vad som anges i 8 § andra stycket.

Ett parti som vid en tillämpning av 8 § första stycket efter valet har rätt till fria valsedlar, skall få tillbaka erlagt förskott för sådana valsedlar. Detta gäller oavsett vem som har betalat beloppet.

10 § Valkuvert, ytterkuvert för budröst och fönsterkuvert skall i god tid före valet finnas hos valnämnderna, lantbrevbärare som skall ta emot ytterkuvert för budröst och de utlandsmyndigheter som skall anordna röstmottagning. Hos valnämnderna och utlandsmyndigheterna skall det dessutom finnas ytterkuvert och omslagskuvert för brevröst.

11 § Partier som har rätt till fria valsedlar enligt 8 § har också rätt att i rimlig utsträckning på statens bekostnad få valkuvert, ytterkuvert för budröst samt ytterkuvert och omslagskuvert för brevröst.

AVDELNING II. GENOMFÖRANDE AV VAL

7 kap. Allmänna bestämmelser om röstning

På vilka sätt man kan rösta

1 § Röstning äger rum i röstningslokaler. Väljare röstar i första hand i sin vallokal på valdagen. De kan också före eller under valdagen rösta på särskilda röstmottagningsställen som kommunerna eller utlandsmyndigheterna har inrättat. Väljare får dessutom i vissa fall rösta genom bud eller brev.

Den centrala valmyndigheten bestämmer, efter samråd med Regeringskansliet (Utrikesdepartementet), vilka svenska utlandsmyndigheter som skall vara särskilda röstmottagningsställen.

Hur man gör i ordning en röst

2 § För att göra i ordning en röst skall väljarna för varje slag av val de vill delta i

1. ta en valsedel,
2. lägga in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den, och
3. försluta valkuvertet.

Väljare som vill avge en särskild personröst skall på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som de helst vill se vald.

Om en väljare skriver till en kandidat på en valsedel för ett parti som inte registrerat sin partibeteckning eller anmält kandidater enligt 2 kap., skall väljaren anses ha lämnat en personröst för den kandidaten. Har flera kandidater skrivits till på en sådan valsedel, skall väljaren anses ha lämnat en personröst för den första kandidaten.

Valsedlar och valkuvert får inte förses med obehöriga märkningar.

Hur man röstar i röstningslokal

3 § Väljare skall göra i ordning sina röster bakom en valskärm och därefter lämna valkuverten till röstmottagarna.

Väljare som på grund av funktionshinder eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster, skall på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs.

Budröstning

4 § Väljare som på grund av sjukdom, funktionshinder eller ålder inte själva kan ta sig till en röstningslokal får lämna sina valsedlar där genom bud.

Dessutom får följande väljare budrösta:

1. väljare som betjänas av Posten AB:s lantbrevbärare, i den utsträckning som följer av 3 kap. 6 §,
2. väljare som är intagna i häkte,
3. väljare som är intagna i kriminalvårdsanstalt och av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal som andra intagna på anstalten.

Budröster skall lämnas i ytterkuvert för budröst.

Vem som får vara bud

5 § Bud får vara

1. väljarens make eller sambo samt väljarens, makens eller sambons barn, barnbarn, föräldrar eller syskon,
2. de som yrkesmässigt eller på liknande sätt ger väljaren vård eller som annars brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter,
3. de som särskilt har förordnats av kommunen att vara bud,
4. av Posten AB anställda lantbrevbärare,
5. anställda vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt.

Ett bud skall ha fyllt 18 år.

När budröster får göras i ordning

6 § Vid ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får en budröst göras i ordning tidigast 24 dagar före valdagen.

Vid andra val får en budröst göras i ordning tidigast 10 dagar före valdagen. En budröst som lämnas hos en utlandsmyndighet får i dessa fall dock göras i ordning tidigast 20 dagar före valdagen.

Hur budröster görs i ordning

7 § Väljare som vill rösta genom bud skall

1. i budets och ett vittnes närvaro lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för budröst,
2. klistra igen ytterkuvertet,
3. på kuvertet intyga att de gjort i ordning valkuvert och ytterkuvertet på detta sätt och att valkuvert inte har gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet.

Väljare som avses i 4 § första stycket skall dessutom på ytterkuvertet intyga att de uppfyller kraven för att få budrösta.

På ytterkuvertet skall vittnet och budet ange sina

1. namn,
2. personnummer,
3. adresser,

och intyga att väljaren själv har gjort det som sägs i första och andra styckena samt att de inte känner till något som gör att de uppgifter som väljaren har lämnat inte är riktiga. Vidare skall det antecknas vilken av de i 5 § första stycket angivna kategorierna som är tillämplig på budet.

Ett vittne skall ha fyllt 18 år.

8 § I stället för vad som sägs i 7 § första och tredje styckena gäller att

1. bud som är lantbrevbärare inte behöver vara närvarande när väljaren gör i ordning ett ytterkuvert för budröst; ett sådant bud skall på ytterkuvertet i stället för namn, personnummer och adress ange sitt tjänstgöringsnummer samt intyga att kuvertet har tagits emot av väljaren själv,
2. bud som är anställd vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt i stället för namn, personnummer och adress får ange sitt tjänstgöringsnummer.

Den som inte har något personnummer eller tjänstgöringsnummer skall i stället ange någon motsvarande identifikationsuppgift.

9 § Väljare som inte är kända för budet skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Om de inte gör det, får budet inte ta emot budrösten.

10 § Väljarna skall lämna sitt röstkort till budet tillsammans med ytterkuvertet. Detta behövs dock inte om kuvertet skall lämnas i en vallokal.

Vem som får brevrösta

11 § Väljare som vistas utomlands eller ombord på ett fartyg i utrikes fart får rösta genom brev.

När brevröster får göras i ordning

12 § Brevröster får göras i ordning tidigast 45 dagar före valdagen.

Vid andra val än ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får brevröster dock göras i ordning först sedan det har beslutats vilken dag valet skall hållas.

Hur brevröster görs i ordning

13 § Väljare som vill brevrösta skall

1. i närvaro av två vittnen lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för brevröst,

2. klistra igen ytterkuvertet,

3. på kuvertet

a) intyga att de gjort i ordning valkuvert och ytterkuvertet på detta sätt, att valkuvert inte har gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet samt att det skett utomlands respektive ombord på ett fartyg i utrikes fart,

b) ange sitt namn och sitt personnummer.

På ytterkuvertet skall vittnena ange sina

1. namn,

2. personnummer eller motsvarande identifikationsuppgifter,

3. adresser,

och intyga att väljaren själv har gjort det som sägs i första stycket samt att de inte känner till något som gör att de uppgifter som väljaren har lämnat inte är riktiga.

Ett vittne skall ha fyllt 18 år.

Hur brevröster skickas

14 § När ytterkuvertet gjorts i ordning skall väljarna

1. lägga kuvertet i ett omslagskuvert för brevröst,

2. lägga i antingen röstkort eller förtryckt adresskort eller om väljaren inte har tillgång till någotdera ett adresskort som väljaren själv skrivit personnummer och namn på,

3. klistra igen detta kuvert,

4. från utlandet eller ett fartyg i utrikes fart skicka kuvertet till den centrala valmyndigheten.

Den fortsatta hanteringen av brevröster

15 § Den centrala valmyndigheten skall fortlöpande anteckna hur många omslagskuvert för brevröst som kommer in till myndigheten och

därefter lämna kuverten till valnämnden i de kommuner där väljarna är upptagna i röstlängden.

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

Om en väljare inte är och inte heller skall bli upptagen i röstlängden eller om det inte är möjligt att utreda i vilken röstlängd väljaren är upptagen därför att personnummer saknas eller är ofullständigt skall den centrala valmyndigheten behålla omslagskuvertet. De kuvert som behålls av myndigheten skall förvaras på ett säkert sätt till dess valet vinner laga kraft.

8 kap. Allmänna bestämmelser om röstmottagning

Röstmottagning i röstningslokal

Utrustning

1 § I en röstningslokal skall det finnas ett lämpligt antal avskilda platser (valskärmar) där väljarna kan rösta utan insyn.

2 § I anslutning till en röstningslokal skall det ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats skall väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning

a) för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,

b) för val till landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a) ovan, såvitt avser röstningslokaler inom det landsting eller den kommun där partiet är representerat,

3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

De partier som deltar i valen skall också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats.

Vad som sägs i första stycket 2 och 3 gäller endast under förutsättning att partiet har gjort en begäran enligt 6 kap. 7 §.

Ordning m.m.

3 § I en röstningslokal eller i ett utrymme intill denna får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val.

4 § Röstmottagarna ansvarar för ordningen i röstningslokalen. Den som finns i röstningslokalen eller i ett utrymme intill denna skall rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att röstmottagningen skall kunna genomföras. Blir det sådan oordning att den inte kan avstyras får röstmottagningen tillfälligt avbrytas.

5 § Väljare som finns i en röstningslokal eller på en plats som de har anvisats intill lokalen när tiden för röstmottagning går ut, skall få tillfälle att rösta innan röstmottagningen avslutas.

Mottagning av röster som väljarna lämnar

6 § Väljare som inte är kända för röstmottagarna skall, om röstmottagarna begär det, legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet.

7 § Röstmottagarna får inte ta emot valkuvert som inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning eller om väljaren inte på begäran kan styrka sin identitet.

Om en väljare vill lämna fler än ett valkuvert för ett och samma val, får bara ett av dessa tas emot.

Mottagning av röster som lämnas av bud

8 § Bud som inte är kända för röstmottagarna skall, om röstmottagarna begär det, legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet.

9 § Röstmottagarna får inte ta emot ytterkuvert från ett bud om kuvertet inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning eller om budet inte på begäran kan styrka sin identitet.

Om en väljare har gjort i ordning fler än ett valkuvert för något val får röstmottagarna inte ta emot något av dem.

10 § Ytterkuvert som avses i 9 § första stycket skall tas om hand av röstmottagarna och överlämnas till valnämnden. Nämnden skall förvara kuverten under valperioden.

Mottagning av röster som har skickats i fönsterkuvert och av brevröster

11 § När valnämnden tar emot fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst skall kuverten sorteras på valdistrikt. Kuverten skall sedan läggas i särskilda omslag som förseglas. Omslagen skall lämnas till vallokalen i respektive valdistrikt, om kuverten kan antas vara där innan tiden för röstmottagning har gått ut.

12 § Valnämnden skall behålla de fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som inte lämnas till valdistrikt enligt 11 §. Dessa kuvert skall valnämnden granska vid sitt sammanträde för preliminär rösträkning enligt 12 kap.

13 § Valnämnden skall föra protokoll över det som görs enligt 11 och 12 §§.

9 kap. Röstmottagning i vallokal

1 § Utöver de allmänna bestämmelser om röstning och röstmottagning som finns i 7 och 8 kap. tillämpas bestämmelserna i detta kapitel vid röstmottagning i vallokal. I den mån bestämmelserna i detta kapitel avviker från dem i 7 och 8 kap., gäller i stället bestämmelserna i detta kapitel.

Utrustning i vallokal

2 § I varje vallokal skall det finnas

1. en valurna för varje val,
2. röstlängden för valdistriktet.

Hur röstmottagningen går till

3 § När vallokalen har öppnat skall den av röstmottagarna som är ordförande visa de närvarande att varje valurna är tom. Sedan får röstmottagningen börja.

4 § Om en vallokal inte är tillgänglig för fysiskt funktionshindrade väljare får röstmottagarna ta emot deras valkuvert utanför vallokalen, om det kan ske under betryggande former.

5 § Om kraven på hur ytterkuvert för budröst skall ha gjorts i ordning är uppfyllda skall röstmottagarna, sedan budets identitet har kontrollerats, öppna ytterkuvertet och kontrollera att detta innehåller valkuvert.

6 § Innan valkuvert tas emot skall röstmottagarna kontrollera

1. att kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning är uppfyllda, och
2. att väljarna enligt röstlängden
  - a) har rösträtt i de val som valsedlarna gäller, och
  - b) inte redan har röstat.

7 § Om det inte finns några hinder mot att ta emot valkuvert skall röstmottagarna, i väljarens eller budets närvaro, lägga kuverten i valurnan för de val valsedlarna gäller och markera detta i röstlängden. Valkuvert som har tagits emot med stöd av 4 § läggs i valurnan utan att väljaren är närvarande.

I röstlängden skall anges hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats.

8 § Valkuvert som lämnats i ett ytterkuvert för budröst men som inte tas emot skall läggas tillbaka i sitt ytterkuvert. Därefter skall förfaras på det sätt som anges i 8 kap. 10 § .

Hantering av fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst

9 § När röstmottagarna från valnämnden har fått omslag med fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst, skall de granska omslagen och

kuverten i den omfattning som den pågående röstmottagningen tillåter. Vid denna granskning skall röstmottagarna göra följande.

1. Öppna omslagen och räkna kuverten.
2. Kontrollera att kuverten inte blivit öppnade sedan de klistrats igen.
3. Kontrollera att omslagskuvert för brevröst uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning och, om så är fallet, öppna kuverten.
4. Kontrollera att väljarna
  - a) är upptagna i röstlängden för valdistriktet,
  - b) inte lämnat fler än ett fönsterkuvert eller ytterkuvert för brevröst, och
  - c) inte röstat i vallokalen under valdagen.
5. Kontrollera att ytterkuvert för brevröst uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning.
6. Öppna de fönsterkuvert och ytterkuvert för brevröst som uppfyller kraven under 2, 4 och 5 och kontrollera att kuverten innehåller ytterkuvert för budröst eller valkuvert och att kuverten uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning.

10 § Om ett fönsterkuvert innehåller ett ytterkuvert för budröst skall röstmottagarna kontrollera att det kuvertet uppfyller kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning. Om så är fallet skall röstmottagarna öppna ytterkuvertet och kontrollera att det innehåller valkuvert och att kraven på hur sådana kuvert skall ha gjorts i ordning är uppfyllda.

11 § Röstmottagarna skall

1. markera i röstlängden de väljare vars kuvert uppfyller kraven i 9 och 10 §§,
2. lägga tillbaka valkuvert som har kommit i fönsterkuvert i sina fönsterkuvert tillsammans med väljarnas röstkort eller adresskort,
3. lägga tillbaka valkuvert som kommit i ytterkuvert för budröst i sina ytterkuvert och lägga tillbaka dessa kuvert i sina fönsterkuvert tillsammans med väljarnas röstkort eller adresskort, och
4. lägga tillbaka valkuvert som kommit i ytterkuvert för brevröst i sina ytterkuvert och lägga tillbaka dessa kuvert i sina omslagskuvert tillsammans med väljarnas röstkort eller adresskort.

12 § När röstmottagningen avslutats skall röstmottagarna göra följande med de kuvert som granskats enligt 9 och 10 §§. De skall

1. lägga de valkuvert som uppfyllt kraven i 9 och 10 §§ i valurnan för det val valsekeln gäller,
2. lägga öppnade fönsterkuvert eller omslagskuvert för brevröst som innehåller ytterkuvert för budröst, ytterkuvert för brevröst eller valkuvert som inte uppfyllt kraven i 9 och 10 §§ i särskilda omslag,
3. lägga de fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som inte uppfyllt kraven i 9 § i särskilda omslag, och
4. försegla varje omslag.

13 § Om ett omslag som innehåller fönsterkuvert eller omslagskuvert för brevröst kommer från valnämnden efter att röstmottagningen i valdi-

striktet avslutats, skall omslaget inte öppnas utan skickas tillbaka till valnämnden.

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

Ångerröstning

14 § Väljare får rösta i sin vallokal även om de röstat i annan röstningslokal eller genom bud och har då rätt att få tillbaka sin tidigare röst, om den finns i vallokalen (ångerröstning).

15 § Om en väljare vill ångerrösta skall det fönsterkuvert som avser väljaren tas fram. Först när fönsterkuvertet lämnats tillbaka får väljaren lämna sin röst i vallokalen.

Säkerhet m.m.

16 § Om röstmottagningen avbryts skall varje valurna och röstlängden förseglas och förvaras på ett säkert sätt. När röstmottagningen skall fortsätta, skall röstmottagarna först visa dem som är närvarande att förseglarna inte har öppnats.

17 § Det skall föras protokoll över röstmottagningen i en vallokal.

18 § Ytterkuvert för budröst som innehållit valkuvert som har tagits emot och lagts i valurnan skall överlämnas till valnämnden. Nämnden skall förvara kuverten under valperioden.

10 kap. Röstmottagning på särskilda röstmottagningsställen

1 § Utöver de allmänna bestämmelser om röstning och röstmottagning som finns i 7 och 8 kap. tillämpas bestämmelserna i detta kapitel vid röstmottagning på särskilda röstmottagningsställen. I den mån bestämmelserna i detta kapitel avviker från dem i 7 och 8 kap., gäller i stället bestämmelserna i detta kapitel.

När röstmottagning får ske

2 § Vid ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt vid val till Europaparlamentet får röstmottagningen påbörjas

1. på särskilda röstmottagningsställen som en kommun har anordnat: tidigast den artonde dagen före valdagen,
2. hos en utlandsmyndighet: tidigast den tjugofjärde dagen före valdagen.

Vid andra val får röstmottagningen påbörjas

1. på särskilda röstmottagningsställen som en kommun har anordnat: tidigast den tionde dagen före valdagen,
  2. hos en utlandsmyndighet: tidigast den tjugonde dagen före valdagen.
- Röstmottagningen får pågå

1. på särskilda röstmottagningsställen som en kommun har anordnat: till och med valdagen,

2. hos en utlandsmyndighet: så länge att de fönsterkuvert som har gjorts i ordning kan antas vara hos den centrala valmyndigheten senast dagen före valdagen.

Hur röstmottagning går till

3 § Väljare eller bud skall till röstmottagarna lämna väljarens röstkort. Detta behövs dock inte

1. om den information som röstkortet innehåller ändå är tillgänglig för röstmottagarna, eller

2. om röstmottagningen sker hos en utlandsmyndighet.

4 § I de anteckningar som förs enligt 8 § skall anges hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats.

De valkuvert och ytterkuvert för budröst som röstmottagarna tar emot skall, i väljarens eller budets närvaro, läggas i fönsterkuvert tillsammans med väljarens röstkort eller ett adresskort. Fönsterkuvertet skall därefter klistras igen.

5 § De fönsterkuvert som har gjorts i ordning vid särskilda röstmottagningsställen som en kommun har inrättat skall skickas till valnämnden i de kommuner där väljarna är upptagna i röstlängden eller lämnas direkt till röstmottagarna i valdistriktet, om kuverten kan beräknas vara dem till handa innan tiden för röstmottagning i vallokalen går ut.

De fönsterkuvert som har gjorts i ordning hos en utlandsmyndighet skall skickas till den centrala valmyndigheten.

6 § Den centrala valmyndigheten skall föra anteckningar om de fönsterkuvert som kommer in och därefter skicka kuverten till valnämnderna i de kommuner där väljarna är upptagna i röstlängden.

Om en väljare inte är och inte heller skall bli upptagen i röstlängden eller om det inte är möjligt att utreda i vilken röstlängd väljaren är upptagen därför att personnummer saknas eller är ofullständigt skall den centrala valmyndigheten behålla fönsterkuvertet. De kuvert som behålls av myndigheten skall förvaras på ett säkert sätt till dess valet vinner laga kraft.

Säkerhet m.m.

7 § Om röstmottagningen avbryts skall de kuvert som tagits emot förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

8 § Det skall fortlöpande föras anteckningar över röstmottagningen på ett särskilt röstmottagningsställe.

11 kap. Preliminär rösträkning i vallokal

1 § Omedelbart efter att röstmottagningen i vallokalen avslutats och samtliga valkuvert som skall läggas i valurnan lagts ner i den skall röstmottagarna ta ur kuverten och räkna rösterna.

Denna rösträkning är offentlig och skall genomföras utan avbrott. Resultatet av rösträkningen är preliminärt.

2 § Har riksdagsval hållits samtidigt med annat val, skall riksdagsvalet räknas först. Räkningen skall för varje slag av val gå till på följande sätt.

1. Valurnan skall tömmas och valkuverten räknas. Antalet väljare som enligt röstlängden deltagit i valet skall räknas.

2. Valsedlarna skall tas ur valkuverten. Innehåller ett valkuvert fler än en valsedel skall valsedlarna inte godkännas utan läggas tillbaka i kuvertet.

3. En valsedel som kan antas vara ogiltig enligt 13 kap. 7 § första stycket 1 skall inte godkännas.

4. En valsedel som kan antas vara ogiltig enligt någon annan av de i 13 kap. 7 § angivna grunderna, skall inte godkännas utan läggas tillbaka i sitt valkuvert.

5. Valsedlar och valkuvert som avses i 2–4 skall läggas i särskilda omslag.

6. De valsedlar som godkänts skall sorteras i grupper efter partibeteckning. Antalet valsedlar i varje grupp skall räknas. Valsedlarna för varje parti skall sedan läggas i särskilda omslag.

7. Omslag enligt 5 och 6 skall förseglas.

3 § Omedelbart efter att den preliminära rösträkningen avslutats skall röstmottagarna till valnämnden överlämna

1. röstlängden,

2. protokollet,

3. ytterkuvert för budröst som sägs i 8 kap. 10 § och 9 kap. 18 §, och

4. omslag som sägs i 2 § samt 9 kap. 12 och 13 §§.

4 § Valnämnden skall behålla röstlängderna, ytterkuverten för budröst som sägs i 3 § och omslagen som sägs i 9 kap. 12 och 13 §§. Nämnden skall till länsstyrelsen genast överlämna

1. protokollen, och

2. omslag som sägs i 2 §.

När ett valkuvert får öppnas

5 § Ett avgivet valkuvert får öppnas endast sedan det har tagits ur en valurna för rösträkning enligt bestämmelserna i detta kapitel eller i 12 kap.

Valnämndens förberedelser för rösträkningen

1 § På onsdagen efter valdagen skall valnämnden sammanträda för att granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Sammanträdet är offentligt. Resultatet av nämndens rösträkning är preliminärt.

Vid sammanträdet skall nämnden granska

1. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som till och med valdagen kommit in till nämnden och behållits där,
2. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som röstmottagarna lämnat tillbaka till nämnden enligt 9 kap. 13 §,
3. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som kommit in till nämnden innan de valurnor som sägs i 2 § har tömts, och
4. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som röstmottagarna enligt 9 kap. 12 § lagt in i särskilda omslag.

Granskningen går i tillämpliga delar till på samma sätt som enligt 9 kap. 9–12 §§.

2 § För varje slag av val skall det användas en valurna för var och en av de valkretsar som kommunen är indelad i vid val till kommunfullmäktige.

Den preliminära rösträkningen

3 § När samtliga valkuvert som skall läggas ner i valurnan lagts ner i den skall valnämnden ta ur kuverten och räkna rösterna. Detta sker på samma sätt som enligt 11 kap. 2 §.

4 § Om fönsterkuvert kommer till valnämnden under rösträkningen efter att någon valurna tömts skall kuverten hållas skilda från övriga kuvert. Sådana kuvert skall läggas i ett eller flera särskilda omslag, som förseglas.

5 § Ytterkuvert för budröst som innehållit valkuvert som vid granskningen enligt 1 § har lagts i valurnan skall tas om hand av nämnden. Nämnden skall förvara dessa ytterkuvert och ytterkuvert som sägs i 9 kap. 18 § under valperioden.

6 § Valnämnden skall föra protokoll över sin rösträkning.

7 § När sammanträdet för rösträkning avslutats skall valnämnden till länsstyrelsen genast överlämna

1. nämndens protokoll, och
2. de omslag som nämnden gjort i ordning.

Om länsstyrelsen begär det skall nämnden också överlämna röstlängderna.

13 kap. Slutlig rösträkning

1 § Länsstyrelsen skall göra den slutliga rösträkningen. Förrättningen är offentlig och skall göras utan dröjsmål. Om det har hållits val till riksdagen samtidigt med annat val, skall valet till riksdagen räknas först.

2 § Länsstyrelsen skall vid förrättningen pröva om valsedlarna är giltiga enligt 6 och 7 §§ och om något namn på en valsedel skall anses vara obefintligt enligt 8 § samt meddela de beslut som denna prövning kan föranleda. Länsstyrelsen skall också meddela de beslut som behövs med anledning av uppgifterna i de protokoll som förts över förrättningen.

Närmare om förrättningen

3 § Om handlingarna från valnämnden är ofullständiga eller bristfälliga på något annat sätt skall länsstyrelsen begära att de kompletteras. Om det behövs skall länsstyrelsen också begära uppgift om varför handlingarna är i bristfälligt skick.

4 § Länsstyrelsen skall kungöra tid och plats för förrättningen. I kungörelsen skall länsstyrelsen ange i vilken ordning som de olika valen skall räknas. Kungörelsen skall anslås på kommunernas anslagstavlor och senast dagen före det att förrättningen börjar införas i en ortstidning inom länet.

5 § Länsstyrelsen skall föra protokoll över förrättningen.

Ogiltighetsgrunder

6 § Har valsedlar som väljarna lämnat inte förvarats på ett säkert sätt skall de förklaras ogiltiga, om det kan antas att det gjorts något obehörigt med dem.

7 § En valsedel är ogiltig om den

1. saknar partibeteckning,
2. har mer än en partibeteckning, eller
3. har kännetecken som uppenbart gjorts med avsikt.

Finns det fler än en valsedel i ett valkuvert är dessa ogiltiga. Om kuvertet innehåller flera valsedlar och alla har samma partibeteckning skall dock en valsedel räknas som giltig. Skiljer sig valsedlarna i ett sådant fall åt i fråga om kandidatnamn eller de särskilda personrösterna, skall namnen på sedlarna anses obefintliga.

Obefintliga kandidatnamn

8 § Ett kandidatnamn på en valsedel skall anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar eller det inte framgår klart vem som avses,
2. kandidaten skrivits till på en valsedel som gäller för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., eller

3. kandidaten inte är anmäld och finns på valsedel för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap.

Kandidatnamnen på en valsedel skall vidare anses obefintliga om

1. valsedeln upptar kandidater men inte är försedd med ett markerat utrymme för personröstning,

2. det lämnats mer än en särskild personröst eller det inte framgår vem personrösten avser,

3. markering för den särskilda personrösten kan antas ha gjorts maskinellt, eller

4. ordningen mellan kandidaterna inte framgår klart.

Kandidatnamn skall inte anses obefintliga på grund av att de strukits från en valsedel som upptar kandidater. I 7 kap. 2 § tredje stycket finns särskilda bestämmelser för det fall en väljare skriver till kandidater på en valsedel för ett parti som inte registrerat sin partibeteckning eller anmält kandidater enligt 2 kap.

Förrättningens avslutning

9 § När förrättningen har avslutats skall länsstyrelsen underrätta den centrala valmyndigheten om resultatet av rösträkningen såvitt avser val till riksdagen och Europaparlamentet. Länsstyrelsen och den centrala valmyndigheten utser herefter ledamöter och ersättare enligt bestämmelserna i 14 kap.

10 § Valsedlarna skall läggas in i särskilda omslag, som förvaras under mandatperioden.

Omslag med valsedlar får öppnas endast om

1. det skall göras en ny eller en fortsatt rösträkning, eller

2. det annars behövs för valmyndigheternas utvärdering av valet.

AVDELNING IV. MANDATFÖRDELNING

14 kap. Mandatfördelning

1 § Den centrala valmyndigheten skall på grundval av resultatet av den slutliga rösträkningen fördela mandatet i riksdagen och Europaparlamentet samt fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare.

I fråga om val till landstings- och kommunfullmäktige skall länsstyrelsen fördela mandatet mellan partierna och för varje valkrets fastställa vilka kandidater som har valts till ledamöter och ersättare.

2 § Om det vid en beräkning enligt detta kapitel blir lika stora tal skall lotten avgöra vilket parti, vilken kandidat eller valkrets som skall få mandatet.

Riksdagsvalet

3 § De fasta valkretsmandaten skall för varje valkrets fördelas proportionellt mellan partier som får delta i fördelningen. Fördelningen görs genom att jämförelsetal beräknas för partierna med utgångspunkt i valresultatet i valkretsen. Det parti som vid varje beräkning får det största jämförelsetalet tilldelas ett mandat.

Beräkningen skall ske med tillämpning av den jämkade uddatalsmetoden. Denna innebär att så länge ett parti ännu inte tilldelats något mandat beräknas jämförelsetalet genom att partiets röstetal i valkretsen delas med 1,4. När ett parti har fått ett mandat beräknas nytt jämförelsetal genom att partiets röstetal delas med 3. Därefter fortsätter man på samma sätt att dela partiets röstetal med närmast högre udda tal för varje tilldelat nytt mandat.

4 § För att avgöra hur många mandat som ett parti skall ha sammanlagt i riksdagen för att vara proportionellt representerat i hela landet skall den jämkade uddatalsmetoden tillämpas på hela landet som en valkrets. Varje parti skall tilldelas så många utjämningsmandat som behövs för att partiet skall få en representation som svarar mot dess andel av samtliga giltiga röster i landet.

5 § Om ett parti vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten har fått fler mandat än vad som behövs för att det skall vara proportionellt representerat i riksdagen skall man vid fördelningen av utjämningsmandaten bortse från partiet och de mandat det har fått. Detsamma gäller för ett parti och de mandat partiet fått, om det fått mindre än 4 procent av rösterna i landet.

Av de utjämningsmandat som ett parti har fått tillförs det första den valkrets där partiet efter fördelningen av de fasta valkretsmandaten har större jämförelsetal än i övriga valkretsar. Återstående mandat tillförs ett efter ett den valkrets där partiet för varje gång har störst jämförelsetal vid en fortsatt tillämpning av den jämkade uddatalsmetoden på partiets röstetal i valkretsarna. I en valkrets där partiet inte har fått något fast valkretsmandat skall dock jämförelsetalet vid tilldelningen av det första mandatet vara lika med partiets röstetal.

Övriga val

6 § Mandaten i kommunfullmäktige skall fördelas mellan partier som fått röster i kommunen.

Mandaten i landstingsfullmäktige skall fördelas mellan partier som fått minst 3 procent av rösterna i landstinget.

Mandaten i Europaparlamentsvalet skall fördelas mellan partier som fått minst 4 procent av rösterna i landet.

7 § De fasta mandaten skall för varje val och valkrets fördelas proportionellt mellan partierna på grundval av valresultatet i valkretsen. Fördelningen görs på samma sätt som för riksdagsvalet.

8 § För att avgöra hur många mandat som ett parti skall ha sammanlagt i landstingsfullmäktige för att vara proportionellt representerat i hela landstinget skall den jämkade uddatalsmetoden tillämpas på hela landstinget som en valkrets. Härvid tillämpas motsvarande beräkningsgrunder som vid tilldelning av utjämningsmandat i riksdagsvalet.

Hur ledamöter utses

Riksdagsvalet

9 § I första hand skall ordningen mellan kandidaterna bestämmas på grundval av storleken på varje kandidats personliga röstetal. Personligt röstetal skall fastställas bara för en kandidat som fått särskilda personröster till ett antal av minst 8 procent av partiets röstetal i valkretsen.

Ett personligt röstetal fastställs på grundval av de särskilda personröster som avgivits för kandidaten. Valsedlar på vilka det lämnats särskilda personröster ordnas gruppvis efter partibeteckning. Därefter räknas antalet personröster för varje kandidat i gruppen. En kandidats personliga röstetal är lika med antalet personröster som har lämnats för kandidaten under samma partibeteckning. Den kandidat som har störst personligt röstetal tar första plats i ordningen, den som har näst störst tar andra plats och så vidare enligt samma grund.

10 § Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses på grundval av ett personligt röstetal, skall ordningsföljden mellan återstående kandidater bestämmas genom att jämförelsetal beräknas enligt följande.

Vid första uträkningen gäller en valsedel för den kandidat som står först på sedeln varvid bortses från kandidater som redan tagit plats. Valsedlar med samma första kandidat bildar en grupp. Varje grupps röstetal räknas fram. Röstetalet är lika med det antal valsedlar som ingår i gruppen. Samma tal är också jämförelsetal för den kandidat som står först på gruppens valsedlar. Den kandidat vars jämförelsetal är störst får den första platsen i ordningen.

Vid varje följande uträkning gäller en valsedel för den kandidat som står först på sedeln, varvid bortses från kandidater som redan fått plats i ordningen. Den eller de grupper, vilkas valsedlar vid närmast föregående uträkning gällde för den kandidat som fick plats i ordningen, upplöses och ordnas i nya grupper, så att valsedlar som vid den pågående uträkningen gäller för en och samma kandidat bildar en grupp. Övriga befintliga grupper behålls däremot oförändrade. För varje nybildad grupp räknas röstetalet fram. Röstetalet är lika med det antal valsedlar som ingår i gruppen. För samtliga kandidater som deltar i uträkningen beräknas röstetal och jämförelsetal.

Röstetalet för en kandidat är lika med röstetalet för den grupp eller det sammanlagda röstetalet för de grupper vilkas valsedlar gäller för kandidaten. Jämförelsetalet för en kandidat är lika med kandidatens röstetal, om inte den grupp av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av en förut utdelad plats. Om detta är fallet, får man kandidatens jämförelsetal genom att kandidatens röstetal delas med det tal som svarar den del gruppen tagit i besättandet av plats eller platser som utde-

plats (gruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera grupper av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa gruppers sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en grupp beräknas genom att gruppens röstetal delas med det största jämförelsetalet vid uträkningen närmast före gruppens bildande. Bråktal som uppkommer vid delning beräknas med 2 decimaler. Den sista decimal-siffran får inte höjas.

Den kandidat vars jämförelsetal är störst får nästa plats i ordningen.

Dubbelvalsavveckling vid riksdagsval

11 § Kandidater som har fått mandat i fler än en valkrets eller för mer än ett parti skall tillträda det mandat för vilket deras personliga röstetal är störst i förhållande till antalet röster för partiet. Har kandidaterna inte tagit plats i ordningen på grundval av sina personliga röstetal, skall de tillträda det mandat för vilket deras jämförelsetal är störst.

Det mandat som kandidaten inte tillträder skall tillfalla den som skulle komma först i ordningen enligt följande. I första hand ordnas kandidaterna på grundval av beräkningen av deras personliga röstetal enligt vad som sägs i 9 § andra stycket.

Kan inte tillräckligt många kandidater ordnas enligt andra stycket skall de ordnas på grundval av de valsedlar som gällde för den kandidat som ursprungligen fick plats i ordningen enligt 9 och 10 §§. Vid denna uträkning gäller varje valsedel som hel röst. Med iakttagande av att en kandidat som redan fått plats i ordningen anses som obefintlig, skall röstvärdet tillgodoräknas den kandidat som står främst på sedeln. Den som får högsta röstetalet får plats i den särskilda ordningen.

Leder första stycket till att två eller flera mandat inte tillträds, skall dessa tillsättas ett i taget efter storleken på de personliga röstetalen i förhållande till antalet röster för partiet. Kan inte samtliga mandat tillträdas härigenom tillsätts de efter jämförelsetalen enligt 10 §.

Överskjutande mandat i riksdagsval

12 § Om ett parti i någon valkrets fått fler mandat än vad som motsvarar antalet kandidater på partiets valsedlar, skall överskjutande mandat med tillämpning av beräkningen i 5 § andra stycket flyttas till en annan valkrets där partiet deltar i fördelningen av fasta valkretsmandat.

Ledamöter i övriga val

13 § Ledamöter i övriga val fastställs enligt vad som i tillämpliga delar gäller beträffande riksdagsvalet.

Personligt röstetal skall fastställas bara för kandidater som fått särskilda personröster motsvarande minst 5 procent av det antal röster som partiet fått i valkretsen, dock minst

1. vid val till landstingsfullmäktige: 100 röster,
2. vid val till kommunfullmäktige: 50 röster.

Riksdagsvalet

14 § För varje ledamot utses lika många ersättare som ledamotens parti fått mandat i valkretsen. Det skall dock alltid utses minst tre ersättare för varje ledamot. När ersättare utses skall man bortse från den som valts till ledamot.

Ersättare utses genom en särskild ordning mellan kandidaterna på partiets valsedlar. Ordningen beräknas enligt 11 § andra och tredje stycket.

Finns det inte någon som kan utses till ersättare enligt vad som nu sagts skall följande gälla. Den kandidat inom valkretsen som står i tur att få nästa mandat för partiet utses till ersättare. Saknas en sådan kandidat på partiets valsedlar, skall med tillämpning av 5 § andra stycket bestämmas en annan valkrets, där partiet deltar i fördelningen av fasta mandat, från vilken ersättaren skall utses. Till ersättare utses den som där står närmast i tur att få mandat för partiet. För varje ledamot får det bara finnas en ersättare enligt detta stycke. Kan ersättare inte utses på det sättet utses inte någon ersättare.

Ersättare i övriga val

15 § Ersättare i landstingsfullmäktige och Europaparlamentet utses på motsvarande sätt som för riksdagsvalet.

16 § Ersättare i kommunfullmäktige utses på följande sätt. I första hand utses ersättare på grundval av ordningen mellan kandidaterna som framkommer vid beräkningen av deras personliga röstetal enligt 9 §.

I andra hand utses ersättare genom en beräkning inom det parti för vilket han eller hon har blivit vald. Vid varje beräkning tas hänsyn bara till de valsedlar som upptar ledamotens namn och som på grund härav gällde för detta namn, när det fick plats i ordningen. Varje valsedel gäller som en hel röst. Med iakttagande av att namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ledamot skall anses som obefintligt tillgodoräknas röstvärdet det namn som står främst på sedeln. Den som får högsta röstetalet är utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser.

Om det antal ersättare som har utsetts är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen (1991:900) och samma ersättare har utsetts för tre eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter. Därvid skall även namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser anses som obefintligt. I övrigt görs på sätt som anges i andra och tredje stycket.

Om antalet ersättare fortfarande är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 4 § andra stycket kommunallagen och samma ersättare har utsetts för fem eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter.

Därefter görs på motsvarande sätt successivt ytterligare beräkningar för de ledamöter vilkas ersättare har utsetts för sju eller flera ledamöter, nio eller flera ledamöter, och så vidare, så länge antalet ersättare är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt.

Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal skall detta avrundas till närmast högre hela tal.

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

17 § Om det för ett parti inte kommer att utses minst två ersättare i kommunfullmäktige skall följande gälla.

Om det sedan ersättare utsetts enligt 16 § visar sig att det för ledamot eller ledamöter i ett parti utsetts bara en ersättare skall ytterligare en beräkning göras till dess minst två ersättare utsetts. I det fall partiet har fått två eller flera mandat skall beräkningen i första hand göras för den ledamot som har störst personligt röstetal i förhållande till antalet röster för partiet i valkretsen och därefter för den som har störst jämförelsetal.

Kan någon ersättare för en viss ledamot inte utses på det sättet, utses ingen ersättare för den ledamoten.

När ledamöter och ersättare avgår under valperioden

Riksdagsvalet

18 § Avgår en ledamot i riksdagen under valperioden skall den centrala valmyndigheten på anmälan av riksdagens talman utse en ny ledamot. Till ny ledamot skall utses den som står i tur att inträda enligt ordningen mellan ersättarna enligt 14 §.

19 § Om en ny ledamot tidigare varit ersättare enligt 14 § tredje stycket för den avgångna ledamoten skall en ny ersättare utses enligt 14 §. Har mandatet flyttats från en valkrets till en annan, skall det anses att mandatet vid valet tilldelats den sistnämnda valkretsen.

Ersättare för en annan ledamot som utsetts i stället för en ledamot som avgått är de övriga kandidater som skulle ha varit ersättare för den avgångna ledamoten.

20 § Den centrala valmyndigheten skall på anmälan av riksdagens talman med tillämpning av 14 § om möjligt utse två nya ersättare, om

1. antalet ersättare för en riksdagsledamot har minskat till hälften eller mindre än hälften av det antal som utsetts vid valet därför att ersättare har utsetts till ordinarie ledamöter eller har avgått av någon annan orsak, eller

2. antalet ersättare inte är tillräckligt stort för att ersättare skall kunna inträda i en ledamots ställe.

Övriga val

21 § Avgår en ledamot i landstingsfullmäktige, kommunfullmäktige eller Europaparlamentet under valperioden skall respektive valmyndighet efter anmälan utse en ny ledamot. Ny ledamot skall utses enligt vad som i tillämpliga delar gäller för riksdagsvalet enligt 18 och 19 §§.

22 § Om en ersättare i landstingsfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak skall länsstyrel-

sen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya beräkningar och utse ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs.

Ersättare för en annan ledamot som utsetts i stället för en ledamot som avgått är de övriga kandidater som skulle ha varit ersättare för den avgångna ledamoten.

Vid beräkningen skall samma beräkning som vid utseende av ersättare tillämpas. Kan någon ersättare inte utses enligt första stycket utses ingen ersättare.

23 § Om en ersättare i kommunfullmäktige har utsetts till ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av någon annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av fullmäktiges ordförande göra nya uträkningar och fastställa ytterligare en ersättare för varje ledamot som berörs. I de fall antalet ersättare också efter det att ersättare avgått uppgår till minst det antal som fullmäktige bestämt skall en ny ersättare utses bara om ledamoten i annat fall skulle komma att sakna ersättare som utsetts för henne eller honom.

Ersättare för en annan ledamot som utsetts i stället för en ledamot som avgått är de övriga kandidater som skulle ha varit ersättare för den avgångna ledamoten.

Vid uträkningen skall 18 och 19 §§ tillämpas. Kan någon ersättare inte utses enligt första stycket utses ingen ersättare.

24 § Den centrala valmyndigheten skall på anmälan av Europaparlamentet med tillämpning av reglerna om utseende av ersättare om möjligt utse två nya ersättare, om antalet ersättare för en ledamot har minskat till hälften eller mindre än hälften av det antal som utsetts vid valet därför att ersättare har utsetts till ledamot eller har avgått av annan orsak.

Valets avslutning

25 § När den centrala valmyndigheten har fördelat mandaten mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare skall valresultatet tillkännages genom att det kungörs i Patent- och registreringsverkets kungörelsetidning. Därmed är valet avslutat.

Det skall också kungöras i Patent- och registreringsverkets kungörelsetidning, när nya ledamöter och ersättare utsetts enligt 18–20 och 24 §§.

26 § När länsstyrelsen har fördelat mandaten mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare skall valresultatet kungöras genom att protokollet läggs fram för granskning. Därmed är valet avslutat.

Detsamma skall gälla när nya ledamöter och ersättare utsetts enligt 21–23 §§.

27 § Om färre än halva antalet ledamöter utsetts i landstings- eller kommunfullmäktige, skall Valprovsnämnden upphäva valet och besluta om omval av samtliga ledamöter och ersättare.

Utfärdande och granskning av bevis för den som blivit utsedd

28 § För den som blivit utsedd till ledamot av riksdagen, landstingsfullmäktige, kommunfullmäktige eller Europaparlamentet eller till ersättare skall respektive valmyndighet genast utfärda bevis om detta. I beviset skall den valmyndigheten ange

1. namnet på den som blivit utsedd, och
2. den tid, det parti och den valkrets som ledamoten eller ersättaren blivit utsedd för.

Ett bevis för ersättare skall dessutom i förkommande fall innehålla uppgift om den eller de ledamöter som han eller hon utsetts till ersättare för och ordningen mellan ersättarna, om flera ersättare utsetts för samma ledamot.

29 § Som bevis gäller utdrag ur protokoll eller annan handling från beräkning vid vilken ledamoten eller ersättaren blivit utsedd. Beviset skall skickas till den som blivit utsedd. Vid riksdagsval skall beviset även skickas till Valprövningsnämnden och riksdagens talman. Bevis som avser ledamot i Europaparlamentet skall dessutom skickas till parlamentet. Bevis som avser landstings- och kommunfullmäktige skall skickas till respektive fullmäktige.

30 § Valprövningsnämnden skall granska bevis för riksdagsledamöter eller ledamöter i Europaparlamentet och ersättare för att pröva om beviset blivit utfärdat i enlighet med 28 §. Granskningen skall efter riksdagsval vara avslutad senast dagen innan den riksdag som valet gällt samlas till riksmöte. Övriga bevis som kommer in till Valprövningsnämnden skall granskas så snart det kan ske. Berättelse om granskningen skall genast överlämnas till riksdagens talman. Gäller valet ledamöter i Europaparlamentet skall berättelse om granskningen dessutom skickas till parlamentet.

31 § Nämnden får uppdra åt ordföranden eller ersättaren för ordföranden att på nämndens vägnar i ärenden av enklare art granska bevis för en riksdagsledamot eller ledamot i Europaparlamentet och ersättare för sådana ledamöter som utses under löpande valperiod med anledning av att en ledamot avgått eller ersättare utsetts enligt 18–20 och 24 §§.

AVDELNING V. AVSLUTANDE BESTÄMMELSER

15 kap. Överklagande

1 § Beslut eller andra åtgärder enligt denna lag får överklagas endast i den utsträckning som anges i detta kapitel.

Överklagande hos länsstyrelsen

2 § Ett beslut av en valnämnd att inte godta ett hinder mot att ta emot ett uppdrag som röstmottagare får överklagas hos länsstyrelsen. Tiden för överklagande räknas från den dag beslutet meddelades.

Länsstyrelsens beslut får inte överklagas.

Överklagande hos Valprövningsnämnden

3 § Hos Valprövningsnämnden får överklagas

1. följande beslut av länsstyrelsen:
  - a) beslut enligt 4 kap. 8 och 13 §§ om fastställande av valkretsindelning för val till landstings- och kommunfullmäktige,
  - b) beslut enligt 4 kap. 10 och 14 §§ om antalet valkretsmandat för val till landstings- och kommunfullmäktige,
  - c) beslut enligt 4 kap. 17 § i ärenden om indelning i valdistrikt,
2. länsstyrelsens eller den centrala valmyndighetens beslut om rättelse i en röstlängd,
3. följande beslut av den centrala valmyndigheten:
  - a) beslut enligt 4 kap. 3 § om antalet valkretsmandat vid val till riksdagen,
  - b) beslut i ett ärende enligt 2 kap. om registrering av partibeteckning eller anmälan av kandidater,
  - c) beslut i ett ärende enligt 6 kap. om valsedlar,
4. länsstyrelsens eller den centrala valmyndighetens beslut att fastställa utgången av ett val eller av en sådan sammanräkning för att förordna efterträdare eller ersättare som sägs i 14 kap. 18–24 §§.

4 § Ett beslut som avses i 3 § 4 får överklagas av

1. den som enligt röstlängden haft rösträtt vid valet, och
2. ett parti som deltagit i valet.

Beslutet får också överklagas av en kandidat som inte har varit upptagen i den aktuella röstlängden, såvitt avser frågan om förordnande av honom eller henne som ledamot, efterträdare eller ersättare.

Hur överklagandet görs

5 § Ett överklagande ges in till den myndighet som har meddelat det överklagade beslutet (beslutsmyndigheten).

6 § Ett överklagande skall ha kommit in till beslutsmyndigheten

1. i ett ärende som avses i 3 § 1 samt 3 a och b: senast inom tre veckor från den dag det överklagade beslutet kungjordes,
2. i ett ärende som avses i 3 § 2: senast onsdagen före valdagen,
3. i ett ärende som avses i 3 § 3 c: senast inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet,
4. i ett ärende som avses i 3 § 4: tidigast dagen efter valdagen och senast inom tio dagar efter det att valet avslutades eller, om överklagandet gäller beslut om att förordna nya ledamöter eller ersättare enligt 14 kap. 18–24 §§, inom tio dagar efter det att sammanräkningen avslutades.

Det är Valprövningsnämnden som avgör om överklagandet har kommit in i rätt tid.

7 § Om ett överklagande kommit in till Valprövningsnämnden inom överklagandetiden, skall det tas upp till prövning även om skrivelsen med överklagandet inte kommit till beslutsmyndigheten i tid.

Prövningen av överklagande av val

8 § I de ärenden som avses i 3 § 4 skall beslutsmyndigheten snarast möjligt efter att tiden för överklagande gått ut på en gång kungöra samtliga överklaganden och lämna dessa till Valprövningsnämnden.

Kungörelsen skall införas

1. i Patent- och registreringsverkets kungörelsetidning om överklagandet gäller riksdagen eller Europaparlamentet,

2. i en ortstidning inom landstinget respektive kommunen om överklagandet gäller landstings- eller kommunfullmäktige.

I kungörelsen skall en viss kort tid anges inom vilken den som vill yttra sig över överklagandena skall ha gjort det till Valprövningsnämnden.

9 § Beslutsmyndigheten skall skyndsamt till Valprövningsnämnden yttra sig över överklagandena. Bestämmelserna i 27 och 28 §§ förvaltningslagen (1986:223) om omprövning av beslut skall inte tillämpas.

10 § Ett beslut genom vilket någon har förordnats till ledamot i landstings- eller kommunfullmäktige eller till ersättare gäller även om beslutet har överklagats. Om någon annan förordnats till ledamot eller ersättare med anledning av överklagandet gäller det beslutet så snart det val eller den sammanräkning har avslutats genom vilken ledamoten eller ersättaren blivit förordnad.

Ledamöter i Europaparlamentet tillträder sitt uppdrag då de förordnats och deras behörighet prövats av Europaparlamentet.

Bestämmelserna om inhibition i 29 § förvaltningslagen (1986:223) gäller inte beslut som sägs i denna paragraf.

11 § När Valprövningsnämnden prövar ett överklagande skall nämndens samtliga ledamöter vara närvarande. Om överklagandet avser ett beslut genom vilket utgången av ett ordinarie val till riksdagen eller ett ordinarie val till landstings- eller kommunfullmäktige har fastställts, skall nämnden ha samma sammansättning som den hade vid tiden för dessa val. Om överklagandet avser ett beslut genom vilket utgången av ett annat val fastställts, får nämnden ha den sammansättning den hade vid tiden för det valet.

12 § Myndigheter och andra som har biträtt i valet skall lämna Valprövningsnämnden de upplysningar och yttranden som den begär.

Om Valprövningsnämnden finner att någon behöver höras som vittne vid domstol, kan nämnden förordna att vittnesförhör skall hållas vid tingsrätt.

I fråga om bevisupptagning enligt första stycket gäller 35 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken. Ersättning till vittnen skall betalas av allmänna medel. Kostnaden för detta skall stanna på staten.

13 § Valprövningsnämnden skall upphäva ett val i den omfattning som det behövs och förordna om omval i den berörda valkretsen

1. om det vid förberedande och genomförande av valet som en myndighet svarar för förekommit avvikelse från föreskriven ordning, eller

2. om någon hindrat röstningen, förvanskat avgivna röster eller otillbörligen verkat vid valet på något annat sätt.

Kan rättelse åstadkommas genom förnyad sammanräkning eller någon annan sådan mindre ingripande åtgärd, skall nämnden i stället uppdra åt beslutsmyndigheten att vidta en sådan rättelse.

Ett omval skall genomföras bara om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Ett omval till riksdagen eller landstingsfullmäktige avser endast det antal fasta mandat och utjämningsmandat som tilldelades den berörda valkretsen vid det upphävda valet.

14 § Har det vid en sammanräkning som sägs i 14 kap. 18–24 §§ förekommit avvikelse från föreskriven ordning och är det inte osannolikt att avvikelsen har inverkat på utgången av sammanräkningen, skall Valprövningsnämnden upphäva sammanräkningen och uppdra åt beslutsmyndigheten att vidta den rättelse som behövs.

15 § Om ett visst beslut inte får överklagas eller om det skall överklagas i särskild ordning, får en omständighet som avses med beslutet inte åberopas vid prövning enligt 13 eller 14 §.

16 kap. Tystnadsplikt

1 § Den som genom att lämna biträde åt en väljare har fått kännedom om hur väljaren har röstat vid val enligt denna lag, får inte obehörigen röja eller utnyttja uppgifterna.

Beträffande den som är röstmottagare eller annars fullgör en uppgift i det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006, då vallagen (1997:157) skall upphöra att gälla.

2. Partibeteckningar som registrerats enligt den upphävda lagen skall anses registrerade enligt den nya lagen.

2. Förslag till lag om ändring i folkomröstningslagen (1979:369)

Härigenom föreskrivs att 2–6, 8, 10–12 samt 16 §§ folkomröstningslagen (1979:369) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Central valmyndighet som avses i 1 kap. 15 § vallagen (1997:157) är också central myndighet för

Den myndighet som avses i 3 kap. 1 § vallagen (2005:000) är central myndighet också för folk-

För folkomröstning är riket indelat i omröstningsdistrikt. Del av kommun som vid val enligt vallagen (1997:157) bildar ett valdistrikt utgör ett omröstningsdistrikt.

För folkomröstnings genomförande svarar inom varje kommun valnämnd som avses i 1 kap. 17 § vallagen (1997:157).

När folkomröstning förrättas i samband med val till riksdagen tjänstgör de *valförrättare* som har utsetts enligt 4 kap. 6 § vallagen också som omröstningsförrättare. Inför annan folkomröstning utser valnämnden för varje omröstningsdistrikt minst fyra personer att vid omröstningen tjänstgöra som omröstningsförrättare i distriktet. Vad som i 4 kap. vallagen föreskrivs om *valförrättare* tillämpas beträffande särskilt utsedd omröstningsförrättare.

3 §

För folkomröstning är riket indelat i omröstningsdistrikt. Del av kommun som vid val enligt vallagen (2005:000) bildar ett valdistrikt utgör ett omröstningsdistrikt.

4 §

För folkomröstnings genomförande svarar inom varje kommun valnämnd som avses i 3 kap. 3 § vallagen (2005:000).

När folkomröstning förrättas i samband med val till riksdagen tjänstgör de *röstmottagare* som har utsetts enligt 3 kap. 6 § vallagen också som omröstningsförrättare. Inför annan folkomröstning utser valnämnden för varje omröstningsdistrikt minst fyra personer att vid omröstningen tjänstgöra som omröstningsförrättare i distriktet. Vad som i 3 kap. vallagen föreskrivs om *röstmottagare* tillämpas beträffande särskilt utsedd omröstningsförrättare.

5 §

Rösträtt vid folkomröstning tillkommer den som är röstberättigad vid val till riksdagen.

Frågan om en person har rösträtt avgörs på grundval av en före omröstningen upprättad röstlängd. Om inte omröstningen hålls samtidigt med ett annat val enligt vallagen (1997:157) skall röstlängd för omröstningen upprättas med tillämpning av 7 kap. 1, 4, 10, 11 och 13 §§ vallagen. Bestämmelserna i 7 kap. 14 § den lagen om rätten att överklaga beslut om rättelse av röstlängd skall gälla även i fråga om överklagande i samband med en omröstning.

Frågan om en person har rösträtt avgörs på grundval av en före omröstningen upprättad röstlängd. Om inte omröstningen hålls samtidigt med ett annat val enligt vallagen (2005:000) skall röstlängd för omröstningen upprättas med tillämpning av 5 kap. 1, 2, 6 och 7 §§ vallagen. Bestämmelserna i 15 kap. 3 § 2 den lagen om rätten att överklaga beslut om rättelse av röstlängd skall gälla även i fråga om överklagande i samband med en omröstning.

6 §

När en folkomröstning skall förrättas, skall, i den mån den centrala valmyndigheten inte bestämmer

När en folkomröstning skall förrättas, skall, i den mån den centrala valmyndigheten inte bestämmer

annat, för var och en som enligt den röstlängd som upprättats för omröstningen är röstberättigad vid omröstningen upprättas ett röstkort med uppgifter om den röstberättigade. Röstkortet skall dessutom innehålla uppgifter om omröstningen till ledning för den röstberättigade. För folkomröstning och val till riksdagen som äger rum samtidigt upprättas gemensamt röstkort. I fråga om röstkort tillämpas i övrigt 7 kap. 7–9 §§ vallagen (1997:157).

Centrala valmyndigheten bör på lämpligt sätt sprida kännedom bland allmänheten om tid och sätt för röstning och om de bestämmelser i övrigt som gäller för folkomröstningen. Myndigheten bör vidare inför folkomröstning i grundlagsfråga på lämpligt sätt sprida kännedom bland allmänheten om lydelsen av det förslag som omröstningen avser.

8 §

Statsverket svarar för kostnaderna för framställning av det antal röstsedlar som behövs.

I lokal där omröstning äger rum skall de röstande ha tillgång till

1. röstsedlar för varje förslag som är föremål för folkomröstning och
2. blanka röstsedlar.

I fråga om kuvert tillämpas bestämmelserna i 8 kap. 1 § andra stycket, 2 och 3 §§ vallagen (1997:157) om valkuvert.

I fråga om kuvert tillämpas bestämmelserna i 6 kap. 4, 6 och 9 §§ vallagen (2005:000) om valkuvert.

10 §

Röstning sker på dagen för folkomröstningen i omröstningslokalen för det omröstningsdistrikt där den röstande är upptagen i röstlängd. Röstberättigad, som på grund av vistelse utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl finner sig vara förhindrad att rösta på tid och plats som nu sagts, får rösta på *Posten Aktiebolags postkontor inom riket*, på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet eller hos svensk utlandsmyndighet.

Om flera omröstningar äger rum samtidigt, skall den som röstar på *postkontor*, på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet eller hos utlandsmyndighet vid ett och

Röstning sker på dagen för folkomröstningen i omröstningslokalen för det omröstningsdistrikt där den röstande är upptagen i röstlängd. Röstberättigad, som på grund av vistelse utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl finner sig vara förhindrad att rösta på tid och plats som nu sagts, får rösta på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet eller hos svensk utlandsmyndighet.

Om flera omröstningar äger rum samtidigt, skall den som röstar på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet eller hos utlandsmyndighet vid ett och samma tillfälle

samma tillfälle utöva sin rösträtt i samtliga omröstningar som han vill delta i. Om omröstning äger rum i samband med val till riksdagen, skall röstande som nu har angivits, som önskar delta både i omröstningen och i valet, avge sin röst i folkomröstningen samtidigt som han röstar i valet.

I fråga om röstningen och om den vidare behandlingen av röster som har avgivits *på postkontor*, på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet eller hos utlandsmyndighet tillämpas i övrigt bestämmelserna om ordinarie val till riksdagen i 11–15 kap. vallagen (1997:157). Om folkomröstning äger rum i samband med extra val till riksdagen eller om den inte omfattar hela riket, tillämpas i stället *bestämmelserna om extra val i 11–15 kap. vallagen*.

I lokal där röstning äger rum skall *finnas tillgängligt ett exemplar av denna lag, av särskild lag för den ifrågavarande folkomröstningen, om sådan har beslutats, och av vallagen. Såvitt gäller folkomröstning i grundlagsfråga skall därjämte finnas tillgänglig texten till det förslag som avses med omröstningen*.

utöva sin rösträtt i samtliga omröstningar som han vill delta i. Om omröstning äger rum i samband med val till riksdagen, skall röstande som nu har angivits, som önskar delta både i omröstningen och i valet, avge sin röst i folkomröstningen samtidigt som han röstar i valet.

I fråga om röstningen och om den vidare behandlingen av röster som har avgivits på ett särskilt röstmottagningsställe inom landet eller hos utlandsmyndighet tillämpas i övrigt bestämmelserna om ordinarie val till riksdagen i 7, 8 och 10 kap. vallagen (2005:000). Om folkomröstning äger rum i samband med extra val till riksdagen eller om den inte omfattar hela riket, tillämpas i stället *de bestämmelser i vallagen som avser val som inte gäller hela landet*.

I lokal där röstning äger rum skall *vid folkomröstning i grundlagsfråga texten till det förslag som avses med omröstningen finnas tillgänglig*.

11 §

Rösterna räknas preliminärt i omröstningslokal och hos valnämnd. Därvid tillämpas bestämmelserna i 16 och 17 kap. vallagen (1997:157). Har omröstning förrättats samtidigt med val till riksdagen, sker granskningen av förtidsröster enligt 15 kap. 7–13 §§ och 17 kap. 3–7 §§ gemensamt för omröstningen och valet.

Vid räkningen ordnas röstsedlarna i grupper efter meningsyttring. Blanka röstsedlar bildar en grupp. Antalet röstsedlar inom varje grupp räknas och antalet antecknas i protokollet. Röstsedlarna läggs därefter gruppvis in i särskilda omslag. På omslagen antecknas vilken grupp röstsedlar omslaget innehåller och röstsedlarnas antal.

Rösterna räknas preliminärt i omröstningslokal och hos valnämnd. Därvid tillämpas bestämmelserna i 11 och 12 kap. vallagen (2005:000). Har omröstning förrättats samtidigt med val till riksdagen, sker granskningen av förtidsröster enligt 9 kap. 9–12 §§ och 12 kap. 3 § vallagen gemensamt för omröstningen och valet.

Vid rösträkning hos valnämnd används en urna för varje omröstning och för varje område som bildar en valkrets vid val av kommunfullmäktige.

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

12 §

Rösterna räknas slutligt av länsstyrelsen. Rösterna skall därvid redovisas särskilt för varje område som bildar en valkrets vid val av kommunfullmäktige. Vid rösträkningen skall *18 kap. 1 § och 3–9 §§* vallagen (1997:157) gälla.

Rösterna räknas slutligt av länsstyrelsen. Rösterna skall därvid redovisas särskilt för varje område som bildar en valkrets vid val av kommunfullmäktige. Vid rösträkningen skall *13 kap. 1–6 §§* vallagen (2005:000) gälla.

16 §

Talan mot beslut, varigenom centrala valmyndigheten fastställt utgången av folkomröstning, förs hos Valprövningsnämnden. I fråga om sådan talan tillämpas bestämmelserna i *1 kap. 19 §, 19 kap. 3 § första stycket, 4 och 5–8 §§* vallagen (1997:157) vad avser överklaganden av riksdagsval samt *16 och 17 §§* samma kapitel.

Talan mot beslut, varigenom centrala valmyndigheten fastställt utgången av folkomröstning, förs hos Valprövningsnämnden. I fråga om sådan talan tillämpas bestämmelserna i *15 kap. 5 §, 6 § första stycket 4 och andra stycket samt 7 och 8 §§* vallagen (2005:000) vad avser överklaganden av riksdagsval samt *11 och 12 §§* samma kapitel.

Talan får föras av den som enligt röstlängd var röstberättigad vid folkomröstningen samt av den som enligt beslut som sägs i *7 kap. 11 §* vallagen var utesluten från rösträtt. Talan får också föras av ett parti eller en kampanjkommitté som har verkat för något av de förslag som omröstningen har gällt.

Talan får föras av den som enligt röstlängd var röstberättigad vid folkomröstningen samt av den som enligt beslut som sägs i *5 kap. 6 §* vallagen var utesluten från rösträtt. Talan får också föras av ett parti eller en kampanjkommitté som har verkat för något av de förslag som omröstningen har gällt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

3. Förslag till lag om ändring i lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1979:411) om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting

dels att 1 kap. 24 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas ett nytt kapitel, 3 kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

24 §

När det finns skäl till det skall en särskild undersökning göras om befolkningens inställning till en indelningsändring. Om en särskild utredare finner skäl till en sådan undersökning, skall han anmäla detta till Kammarkollegiet, som beslutar i frågan. Länsstyrelsen beslutar om sådana undersökningar i ärenden som länsstyrelsen utreder.

Undersökningen skall göras av länsstyrelsen. Den kan ske genom omröstning, opinionsundersökning eller liknande förfarande. Länsstyrelsen får därvid anlita valnämnden i kommunen, om inte nämndens verksamhet i övrigt hindras därigenom.

Skall undersökningen ske genom en omröstning får länsstyrelsen besluta att det, med tillämpning av 7 kap. vallagen (1997:157), skall framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

Röstlängd och röstkort framställs av *Skatteverket*. *Verket har rätt till ersättning för detta.*

Skall undersökningen ske genom en omröstning får länsstyrelsen besluta att det, med tillämpning av 5 kap. vallagen (2005:000), skall framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

Röstlängd och röstkort framställs av *den centrala valmyndigheten*.

3 kap. Val

1 §

Om en ändrad landstings- eller kommunindelning skall träda i kraft den 1 januari året efter det år då ordinarie val hålls till landstings- och kommunfullmäktige, skall redan det valet avse landstinget och kommunen enligt den nya indelningen.

2 §

Om en ändrad kommunal indelning innebär att en ny kommun bildas, skall de indelningsdelegerade snarast möjligt under året

*före ikraftträdandet välja ledamö-
ter till valnämnden och ersättare
för dessa.*

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

4. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreslås att det i sekretesslagen (1980:100) skall införas en ny paragraf, 7 kap. 47 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

47 §

*Sekretess gäller för uppgift om
hur en väljare har röstat vid val
enligt vallagen (2005:000) och
som*

*1. framkommit då biträde läm-
nats åt väljaren vid röstningen,
eller*

*2. framgår av innehållet i ett
avgivet valkuvert som inte har
öppnats för rösträkning enligt be-
stämmelserna i 11 och 12 kap.
samma lag.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

5. Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4, 5 och 34 §§ kommunallagen (1991:900) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

4 §

För ledamöterna i fullmäktige skall det finnas ersättare.

*I en kommun bestämmer kom-
munfullmäktige det antal ersättare
som skall ligga till grund för till-
lämpningen av bestämmelserna i
18 kap. 55 § vallagen (1997:157).*

*Fullmäktige bestämmer hur
många ersättarna skall vara. An-
talet skall utgöra en viss andel,
dock högst hälften av det antal
platser som varje parti får i full-*

Antalet skall utgöra en viss andel, dock högst hälften av det antal platser som varje parti får i kommunen. Beslutet skall fattas före den 1 april valåret. Länsstyrelsen skall genast underrättas om kommunfullmäktiges beslut.

mäktige. Beslutet skall fattas före den 1 april valåret. Länsstyrelsen skall genast underrättas om fullmäktiges beslut.

Föreskrifter om att utse ersättare i fullmäktige finns i vallagen.

5 §

Ledamöterna och ersättarna i fullmäktige skall väljas för fyra år räknat från och med den 1 november valåret.

Om Valprövningsnämnden har beslutat om omval enligt 19 kap. 21 § vallagen (1997:157), skall dock mandattiden förlängas till dess omvalet har avslutats.

Om Valprövningsnämnden har beslutat om omval enligt 14 kap. 27 § vallagen (2005:000), skall dock mandattiden förlängas till dess omvalet har avslutats.

I Stockholms kommun räknas mandattiden från och med den 15 oktober valåret.

34 §

Fullmäktige får besluta att det som ett led i beredningen av ett ärende som fullmäktige skall handlägga skall inhämtas synpunkter från medlemmar i kommunen eller landstinget.

Detta kan ske genom folkomröstning, opinionsundersökning eller något liknande förfarande. Vid opinionsundersökning eller liknande förfarande får valnämnden i kommunen anlitas, om nämndens verksamhet i övrigt inte hindras av det.

Skall synpunkter inhämtas genom en omröstning får fullmäktige besluta att det, med tillämpning av 7 kap. vallagen (1997:157), skall framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

Skall synpunkter inhämtas genom en omröstning får fullmäktige besluta att det, med tillämpning av 5 kap. vallagen (2005:000), skall framställas röstlängd och röstkort för omröstningen.

Närmare föreskrifter om förfarandet vid folkomröstning finns i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Kommunalförbund får inte anordna folkomröstning eller anlita valnämnden i kommun som är förbundsmedlem.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § samt 3 kap. 17, 22, 32, 32 a och 33 §§ sametingslagen (1992:1433) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 kap.**

2 §

Sametinget skall bestå av 31 ledamöter, utsedda genom val. För ledamöterna skall det utses ersättare. I fråga om antalet ersättare och hur de skall utses gäller bestämmelserna i 18 kap. 53 § vallagen (1997:157) om val till landstingsfullmäktige. Ledamöterna skall vara svenska medborgare.

Efter förslag av Sametinget förordnar regeringen ordförande i Sametinget. Ordföranden skall utses bland tingets ledamöter. Sametinget väljer vice ordförande bland ledamöterna.

Sametinget skall bestå av 31 ledamöter, utsedda genom val. För ledamöterna skall det utses ersättare. I fråga om antalet ersättare och hur de skall utses gäller bestämmelserna i 14 kap. 15 § vallagen (2005:000) om val till landstingsfullmäktige. Ledamöterna skall vara svenska medborgare.

3 kap.

17 §

Vid röstning i vallokal gäller också 9 kap. 2 § andra stycket, 7 och 15 §§ samt 10 kap. 3 § vallagen (1997:157).

Avbryts röstningen skall mottagna ytterkuvert förvaras på betryggande sätt.

Vid röstning i vallokal gäller också 7 kap. 3 § samt 8 kap. 4 och 5 §§ vallagen (2005:000).

22 §

Vid en offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, skall länsstyrelsen granska och räkna de avgivna rösterna.

Vid sammanräkningen prövar länsstyrelsen valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder. Härvid gäller i tillämpliga delar 18 kap. 9 och 10 §§ samt 11 § första stycket 1, andra och tredje styckena vallagen (1997:157).

Vidare gäller att ett namn som skrivits till på en valsedel skall anses obefintligt.

Vid förrättningen skall protokoll föras.

Vid sammanräkningen prövar länsstyrelsen valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder. Härvid gäller i tillämpliga delar 13 kap. 6 och 7 §§, 8 § första stycket 1 samt andra och tredje styckena vallagen (2005:000).

32 §

Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar skall mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,4. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att röstetalet delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått skall en ledamot utses. När en ledamot utses skall reglerna i 18 kap. 38–39 §§ vallagen (1997:157) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal skall fastställas för en kandidat måste han dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

Sedan länsstyrelsen fördelat mandaten i Sametinget skall resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i *Post- och Inrikes Tidningar*.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått skall en ledamot utses. När en ledamot utses skall reglerna i 14 kap. 9 och 10 §§ vallagen (2005:000) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal skall fastställas för en kandidat måste han dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

Sedan länsstyrelsen fördelat mandaten i Sametinget skall resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i *Patent- och registreringsverkets kungörelsetidning*.

32 a §

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 18 kap. 61 § vallagen (1997:157) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 18 kap. 63 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot.

Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen skall valsedlarna åter läggas i omslag på sätt som föreskrivs i 31 §.

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 14 kap. 21 § vallagen (2005:000) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 14 kap. 22 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot.

33 §

Länsstyrelsens beslut enligt 22, 32 och 32 a §§ får överklagas hos Valprövningsnämnden. Ett beslut får överklagas av den som enligt röst-

längden var röstberättigad vid valet. Det får också överklagas av en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning som har deltagit i valet.

Överklagandet skall ges in till Valprövningsnämnden och vara nämnden till handa tidigast dagen efter valdagen och senast inom tio dagar efter det att resultatet av valet offentliggjorts enligt 32 eller 32 a §.

Vid Valprövningsnämndens prövning av överklaganden som avses i denna paragraf får nämnden upphäva valet och förordna om omval eller föranstalta om andra mindre ingripande åtgärder enligt de grunder som anges i 19 kap. 18 eller 19 § vallagen (1997:157).

Vid Valprövningsnämndens prövning av överklaganden som avses i denna paragraf får nämnden upphäva valet och förordna om omval eller föranstalta om andra mindre ingripande åtgärder enligt de grunder som anges i 15 kap. 13 och 14 §§ vallagen (2005:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

7. Förslag till lag om ändring i lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar

Häri genom föreskrivs att 9 § lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om folkomröstning skall äga rum samtidigt med ett allmänt val eller en nationell folkomröstning, kan de som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skriftligen begära att uppgifterna rättas. Bestämmelserna i 7 kap. 11–14 §§ vallagen (1997:157) skall då tillämpas.

I annat fall skall de som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skriftligen begära hos den kommun eller det landsting som ansvarar för omröstningen att uppgifterna rättas. Det som inträffat senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Föreslagen lydelse

9 §

Om folkomröstning skall äga rum samtidigt med ett allmänt val eller en nationell folkomröstning, kan de som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skriftligen begära att uppgifterna rättas. Bestämmelserna i 5 kap. 6 och 7 §§ samt 15 kap. 3 § 2, 5 §, 6 § första stycket 1 och andra stycket samt 9 § vallagen (2005:000) skall då tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

8. Förslag till lag om ändring i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet

Prop. 2004/05:163
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i skatteförvaltningens folkbokföringsverksamhet skall införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 a §

En anmälan om adress från svenska medborgare som inte är folkbokförda i landet skall anses också som en anmälan om att tas upp i röstlängd, om anmälan görs skriftligen hos Skatteverket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

9. Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:1064) om folkomröstning om EU-medlemskap

Härigenom föreskrivs att lagen (1994:1064) om folkomröstning om EU-medlemskap skall upphöra att gälla vid utgången av år 2005.

10. Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:1650) om riksdagens val av företrädare för Sverige i Europaparlamentet

Härigenom föreskrivs att lagen (1994:1650) om riksdagens val av företrädare för Sverige i Europaparlamentet skall upphöra att gälla vid utgången av år 2005.

11. Förslag till lag om upphävande av lagen (2003:83) om folkomröstning om införande av euron

Härigenom föreskrivs att lagen (2003:83) om folkomröstning om införande av euron skall upphöra att gälla vid utgången av år 2005.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2004/05:163

Bilaga 3

Efter remiss har yttranden över betänkandet Ny vallag (SOU 2004:111) avgetts av Valprövningsnämnden, Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Kriminalvårdsstyrelsen, Valmyndigheten, Handikappombudsmannen, Hjälpmedelsinstitutet, Skatteverket, Datainspektionen, Kammarkollegiet, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden, Lantmäteriverket, Posten AB, Haninge kommun, Nacka kommun, Stockholms kommun, Emmaboda kommun, Gotlands kommun, Malmö kommun, Dals-Eds kommun, Göteborgs kommun, Örebro kommun, Kiruna kommun, Stockholms läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Handikappförbundens Samarbetsorgan, Synskaddes Riksförbund och Föreningen för Svenskar i Världen.

Norrbottens läns landsting och Pensionärernas Riksorganisation har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Härutöver har yttranden inkommit från Täby kommun, Lunds kommun, Botkyrka kommun och Junilistan.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 maj 2005

Närvarande: statsministern Persson, statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Karlsson, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback

Föredragande: statsrådet Ringholm

Regeringen beslutar proposition 2004/05:163 Ny vallag.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
--------------------	--	---

Vallag

41976X1008(01),
31993L0109,
32002D0772